½ł0ÔÎy\ ỵ ʜ
do uchwały nr 719.2021
Zarządu Powiatu Suskiego
z dnia 16.09.2021 r.

PROGRAM ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030

POWIAT SUSKI 2030

POWIAT SUSKI ŁĄCZY DLA DOBREJ PRZYSZŁOŚCI!

Sucha Beskidzka 2021

Szanowni Państwo!

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030 (PRPS 2021-2030) *powstaje w czasie kończącej się fali pandemii koronawirusa oraz powszechnych szczepień dających nadzieję na uodpornienie się ludzi na Covid -19 i na powrót do normalnego życia. Dokument określa obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej na obszarze powiatu. Powstał jako kontynuacja wdrażania głównych celów strategicznych zapisanych w Programie Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020, po przeprowadzeniu oceny jego wdrażania i z uwzględnieniem nowych wyzwań i konieczności odbudowy gospodarki po pandemii.* ***PRPS 2021-2030*** *potwierdza odpowiedzialność samorządowych władz powiatowych za rozwój obszaru.*

PRPS 2021-2030 *jest komplementarny i spójny z priorytetami i celami na poziomie województwa małopolskiego (Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030"). Uwzględnia także programy europejskie i krajowe, które odpowiadają na nowe wyzwania po kryzysach związanych z pandemią koronawirusa, które dotknęły wiele obszarów życia.*

Dokument pokazuje szanse rozwojowe dla Powiatu Suskiego w związku z utworzenie Funduszu Odbudowy (Next Generation EU) i opracowaniem Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) z horyzontem czasowym do 2026 r. odnosi się również do rządowego programu Nowego Polskiego Ładu, który zawiera przede wszystkim plany inwestycyjne, ale także propozycje dotyczące wielu dziedzin życia społecznego oraz gospodarczego po pandemii.

Prawie 10-letni ***Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-30. Powiat Suski 2030*** *pokazuje kierunki i szanse rozwojowe, a jako generalny plan postępowania władz samorządu powiatowego jest narzędziem współpracy z partnerami publicznymi, prywatnymi i pozarządowymi. Głównym celem działań Samorządu Powiatu Suskiego jest osiągnięcie długotrwałego i zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego, z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz działań przeciw zmianom klimatu.*

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-30. Powiat Suski 2030 *spełnia wymogi ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2019 poz. 1295 ze zm.), w której zapisano, że politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, a także przy użyciu instrumentów prawnych i finansowych.*

W strukturze niniejszego dokumentu wyodrębniono część diagnostyczną, w której przedstawiono wybrane aspekty sytuacji rozwojowej Powiatu Suskiego, część właściwą – strategiczną, zawierającą wizję, misję oraz główne obszary rozwoju z celami strategicznymi, operacyjnymi i kluczowymi działaniami, które będą determinowały rozwój w perspektywie 2030 roku. W poszczególnych obszarach założono miary sukcesu – wskaźniki pozwalające oceniać osiąganie zakładanych celów. Rekomendowano także procedury monitoringu i ewaluacji.

W skład Zespołu opracowującego ***PRPS 2021-2030*** *weszli członkowie Zarządu Powiatu, przedstawiciele wydziałów i jednostek Starostwa Powiatowego, a także eksperci zewnętrzni.*

.

Starosta Suski	*Przewodniczący Rady Powiatu Suskiego*
Józef Bałos	*Jan Banaś*

SPIS TREŚCI

1 Kontekst - nowy paradygmat rozwoju lokalnego 4
1.1 Nowe uwarunkowania rozwoju....4
1.2 Współpraca I Partnerstwo....7
1.3 Ocena realizacji *Programu Rozwoju na lata 2016-2020*....8
2 PROGRAM ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030. POWIAT SUSKI 2030....9
2.1 Przesłanki budowy *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030*....9
2.2 Metodologia prac nad *Programem*....10
2.3 Harmonogram prac....10
3 DIAGNOZA OBSZARU - RESUMÉ....11
4 WIZJA, MISJA, OBSZARY PRIORYTETOWE I CELE....23
4.1 Wizja, misja i schemat budowy dokumentu....23
4.2 Cele Strategiczne....24
4.3 Cele operacyjne....24
4.4 Miary sukcesu....25
5 OBSZAR PRIORYTETOWY 1: GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I EDUKACJA DOSTOSOWANA DO POTRZEB RYNKU PRACY....26
5.1 Cel operacyjny 1.1: Skuteczny system wspierania gospodarki, jej odporności, zielonej transformacji i cyfryzacji....27
5.2 Cel operacyjny 1.2: Promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców z uwzględnieniem spójności społecznej....28
5.3 Cel operacyjny 1.3: Wysoka jakość edukacji ukierunkowanej na potrzeby zmieniającego się rynku pracy....30
5.4 Cel operacyjny 1.4: Nowoczesna e-administracja wspierająca transformację cyfrowa obszaru....32
6 OBSZAR PRIORYTETOWY 2: ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA....33
6.1 Cel operacyjny 2.1: Ochrona środowiska naturalnego....34
6.2 Cel operacyjny 2.2: Wspieranie zrównoważonego wykorzystywania potencjałów endogenicznych....38
6.3 Cel operacyjny 2.3 Profesjonalizacja podmiotów i kadr przemysłu czasu wolnego....40
6.4 Cel operacyjny 2.4: Optymalizacja systemu zarządzania przestrzenią, współgrającego ze środowiskiem naturalnym....41
7 OBSZAR PRIORYTETOWY 3: DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA....43
7.1 Cel operacyjny 3.1: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej....44
7.2 Cel operacyjny 3.2: Sprawny system transportu zbiorowego....47
7.3 Cel operacyjny 3.3: Rozwój sieci szerokopasmowej oraz nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej wspierających rozwój przedsiębiorstw, podnoszących poziom życia mieszkańców Powiatu i poprawiających funkcjonowanie instytucji publicznych....49
8 OBSZAR PRIORYTETOWY 4: BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE PORZĄDEK PUBLICZNY ORAZ SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE....51
8.1 Cel operacyjny 4.1: Podwyższenie poziomu bezpieczeństwa społecznego opartego głównie o środowiskowe formy wsparcia....52
8.2 Cel operacyjny 4.2: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, realizacja lokalnej polityki zdrowotnej....55
8.3 Cel operacyjny 4.3: Poszerzanie działań służących poprawie bezpieczeństwa publicznego w powiecie....57
8.4 Cel operacyjny 4.4: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego....59
9 SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU....61
9.1 Model wdrażania *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030*....61
9.2 System monitorowania i ewaluacji Programu....62
9.3 Lista wskaźników dla celów operacyjnych....63
9.3.1 Cel operacyjny 1.1: Skuteczny system wspierania gospodarki, jej odporności, zielonej transformacji i cyfryzacji....63
9.3.2 Cel operacyjny 1.2: Promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców z uwzględnieniem spójności społecznej....63
9.3.3 Cel operacyjny 1.3: Wysoka jakość edukacji ukierunkowanej na potrzeby zmieniającego się rynku pracy....63
9.3.4 Cel operacyjny 1.4: Nowoczesna e-administracja wspierająca transformację cyfrowa obszaru....64
9.3.5 Cel operacyjny 2.1: Ochrona środowiska naturalnego....64
9.3.6 Cel operacyjny 2.2: Wspieranie zrównoważonego wykorzystywania potencjałów endogenicznych....65
9.3.7 Cel operacyjny 2.3 Profesjonalizacja podmiotów i kadr przemysłu czasu wolnego....65
9.3.8 Cel operacyjny 2.4: Optymalizacja systemu zarządzania przestrzenią, współgrającego ze środowiskiem naturalnym....66
9.3.9 Cel operacyjny 3.1: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej....66
9.3.10 Cel operacyjny 3.2: Sprawny system transportu zbiorowego....67
9.3.11 Cel operacyjny 3.3: Rozwój sieci szerokopasmowej oraz nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej wspierających rozwój przedsiębiorstw, podnoszących poziom życia mieszkańców Powiatu i poprawiających funkcjonowanie instytucji publicznych....67

9.3.12 Cel operacyjny 4.1: Podwyższenie poziomu bezpieczeństwa społecznego opartego głównie o środowiskowe formy wsparcia 67
9.3.13 Cel operacyjny 4.2: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, realizacja lokalnej polityki zdrowotnej 68
9.3.14 Cel operacyjny 4.3: Poszerzanie działań służących poprawie bezpieczeństwa publicznego w powiecie 68
9.3.15 Cel operacyjny 4.4: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego 69
9.4 Sprawozdania i raport 70
10 Załączniki 71
10.1 Lista osób uczestniczących w tworzeniu *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030* 71
10.2 Lista dokumentów i planów programowych 72

1 KONTEKST - NOWY PARADYGMAT ROZWOJU LOKALNEGO

1.1 NOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Pandemia koronawirusa spowodowała nowe zagrożenia i nowe wyzwania dla gospodarek świata. Odpowiedzią Unii Europejskiej jest utworzenie Funduszu Odbudowy (Next Generation EU), który ma dwa główne cele: odbudowę i przywracanie odporności gospodarek UE na ewentualne kryzysy oraz przygotowanie na przyszłe, nieprzewidziane okoliczności. Największą częścią Funduszu Odbudowy jest Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF - Recovery and Resilience Facility). Aby sięgnąć po środki z tego instrumentu każde państwo członkowskie opracowuje Krajowy Planu Odbudowy. W Polsce przygotowany został Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), którego horyzont czasowy zamyka się z końcem sierpnia 2026 r.

Zgodnie z artykułem 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. UE L 57 z 18.02.2021) oraz wytycznymi KE, Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności:

1. zielona transformacja,
2. transformacja cyfrowa,
3. inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu,
4. spójność społeczna i terytorialna,
5. opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna,
6. polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.

Krajowy Plan Odbudowy będzie podstawą do otrzymania środków z unijnego Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i ma przyczynić się do zlikwidowania luki rozwojowej pomiędzy wschodem a zachodem. Rząd traktuje go też jako pierwszą część swojego sztandarowego programu - Nowego Polskiego Ładu, który będzie zawierał przede wszystkim plany inwestycyjne, ale także propozycje dotyczące wielu dziedzin życia społecznego oraz gospodarczego po pandemii.

POLSKI ŁAD - perspektywa Powiatu suskiego

Rozwiązania proponowane w Polskim Ładzie z jednej strony prowadzą do dalszego obniżania dochodów własnych samorządu terytorialnego oraz ograniczenia ich autonomii, z drugiej oznaczają realizację programów rozwojowych oraz przynoszą gminom, powiatom i województwom dodatkowe 140 mld zł na projekty inwestycyjne.

Pomijając kwestię skutków finansowych zmniejszenia dochodów samorządów terytorialnych w wyniku wdrożenia zmian podatkowych, zawartych w Polskim Ładzie, władze Powiatu suskiego stoją przed koniecznością rozstrzygnięcia, w jaki sposób odniosą się do propozycji zawartych w tym programie. Decyzje należy podjąć niezależnie od tego jak będzie przebiegał proces zmian w kilkuset ustawach oraz jak trwałe okażą się kierunki działań zawarte w Polskim Ładzie w najbliższych latach.

Zapisane w Polskim Ładzie kierunki zmian będą wdrażane przede wszystkim z powodu konieczności realizowania zobowiązań wobec Unii Europejskiej (tym bardziej, że będę finansowane ze środków nowej perspektywy unijnej 2021 – 2027, a w przypadku Krajowego Planu Odbudowy do sierpnia 2026 roku), ale również z powodu obietnic politycznych. Oczekuje się jednak osiągnięcia zmian cywilizacyjnych oraz działań związanych z wyzwaniami klimatycznymi.

W Polskim Ładzie są też propozycje działań, które dotyczą zadań samorządu powiatowego i mogą stanowić szansę na realizację projektów rozwojowych dla Powiatu suskiego.

Drogi lokalne i regionalne oraz transport zbiorowy. Kontynuowane mają być programy wsparcia modernizacji dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich z budżetu centralnego, które zostały zapoczątkowane w 2009 r. Realizowany będzie program budowy obwodnic (w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich) oraz poprawy bezpieczeństwa na drogach.

Przede wszystkim ze środków unijnych znacząco wspierana będzie wymiana taboru na ekologiczny (pojazdy nisko i zeroemisyjne, elektryczne oraz napędzane wodorem). Wdrożony ma być nowy mechanizm wsparcia z Funduszu Niskoemisyjnego Transportu na dopłaty do autobusów i samochodów elektrycznych i wodorowych oraz infrastruktury ładowania i tankowania.

Edukacja i wychowanie. Na wsparcie mogą liczyć przedsięwzięcia termomodernizacji szkół, obejmujące poprawę efektywności energetycznej budynków, wyposażenie w instalacje ogrzewania ekologicznego i energooszczędne oświetlenie, a także lepsze systemy wentylacyjne.

Samorządy uzyskać mają pomoc na tworzenie Edukacyjnych Pracowni Przyszłości – ośrodków, oferujących specjalne zajęcia rozwijające w zakresie nauk przyrodniczych, matematyki i technologii. Planuje się stworzenie takich centrów we wszystkich powiatach. Mają one prowadzić zajęcia laboratoryjne dla uczniów w ramach obowiązującej podstawy programowej oraz dodatkowe zajęcia rozwijające dla uczniów uzdolnionych w poszczególnych dziedzinach.

Planowane jest zwiększenie dofinansowania do 80% budowy blisko 300 sal gimnastycznych i 100 basenów w gminach, które nie posiadają takich obiektów.

Rozszerzony zostanie program "Maluch plus", aby wspierać tworzenie i utrzymywanie przyzakładowych żłobków. W tym celu zostanie utworzona nowa, osobna ścieżka dla firm, instytucji rządowych i samorządowych, będących dużymi pracodawcami (powyżej 250 pracowników).

Czysta energia i czyste powietrze. W Polskim Ładzie rząd proponuje wiele programów nakierowanych na zmniejszanie emisji CO2, czy uniezależnienie się od importu ropy i gazu. Planuje się m.in. rozszerzenie programu Czyste Powietrze na budownictwo wielomieszkaniowe oraz usprawnienie - poprzez uruchomienie mechanizmu prefinansowania i dofinansowania inwestycji dla najuboższych.

Dla zwiększenia zasięgu programu antysuszowego stworzone zostaną zachęty systemowe i ułatwienia w zakresie tworzenia stawów i cieków wodnych na terenach wiejskich, które - we względnie krótkim czasie - pozytywnie wpłyną na mikroklimat i dostępność wody. Wprowadzony ma być agregator wniosków na poziomie samorządów.

Ponadto Rządowy Program Małej Gazyfikacji Wyspowej pozwoli na montowanie niezależnych instalacji gazu typu LNG na obszarach, gdzie nie ma sieci gazowej, a każdy zbiornik będzie mógł zaopatrzyć ok. 200 domów jednorodzinnych, ale też urzędy, szpitale, szkoły, uzdrowiska czy firmy.

Program Mój Prąd zostanie poszerzony m.in. o ładowarki samochodów elektrycznych, magazyny energii i inteligentne systemy zarządzania energią w domu – aby wytwarzana energia elektryczna była jak najlepiej wykorzystywana w miejscu jej wytworzenia.

Polski Ład zapowiada zwalczanie wysp ciepła w miastach, likwidacji betonu i asfaltu, tam, gdzie jest to możliwe i zazielenianie obszarów miejskich. Ustanowiony ma zostać minimalny procentowy udziału przestrzeni biologicznie czynnej w miastach.

Infrastruktura informatyczna. Gwarantem rozwoju społeczno–gospodarczego jednostek samorządu terytorialnego jest dostępność do infrastruktury cyfrowe, która wpływa także na poniesienie jakości życia mieszkańców. Samorządy mają otrzymywać środki na zakup sprzętu i oprogramowania, zakup usług chmurowych, działania na rzecz podniesienia poziomu cyberbezpieczeństwa czy niesienia wsparcia osobom wykluczonym cyfrowo.

Według zapowiedzi rządu, do 2024 roku każde gospodarstwo domowe w Polsce ma mieć dostęp do szerokopasmowego Internetu o przepustowości dla łącza „w dół" wynoszącej co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonej w gigabitach. Wyeliminowane mają też być „białe plamy" zasięgu telefonii komórkowej.

Wyzwaniem więc będzie wykorzystanie finansowych „5 minut" dla budowy infrastruktury informatycznej. Zarówno w celu ułatwienia dostępu do niej mieszkańcom i podmiotom gospodarczym, jak i rozbudowy e-administracji.

Ochrona zdrowia. W najbliższych latach Polska otrzyma kilkadziesiąt miliardów złotych z funduszy europejskich (polityka spójności, Krajowy Plan Odbudowy, REACT) na modernizację sektora ochrony zdrowia. Większość z nich trafi do większych specjalistycznych szpitali, ale także do tych mniejszych

o zasięgu lokalnym. Środki przeznaczone będą głównie na ich przeprofilowanie pod kątem opieki długoterminowej, doposażania w aparaturę medyczną j służącej diagnostyczne obrazowej oraz zagwarantowania jak najwyższej jakości usług.

Gospodarka. Zapowiadane są zachęty dla firm, aby we współpracy ze strefami ekonomicznymi otwierały swoje filie w mniejszych miastach. W połączeniu z upowszechnianiem pracy zdalnej może to stwarzać szanse rozwojowe dla małych i średnich miast oraz ich obszarów funkcjonalnych. Strona rządowa przewiduje bowiem partnerstwo inwestycyjne z samorządami w celu powstawania lokalnych centrów pracy zdalnej, w których pracownicy zamieszkujący mniejsze ośrodki będą mogli pracować zdalnie, z wykorzystaniem pełnej infrastruktury technologicznej.

Szansą dla mieszkańców szczególnie mniejszych gmin może być uruchamianie przez samorząd lokalnych targowisk. Strona rządowa zapowiada bowiem uwolnienie rolniczego handlu detalicznego. Wspierane mają być też manufaktury spożywcze jako miejsca sprzedaży produktów dostarczonych bezpośrednio z gospodarstw rolnych.

PROGRAM INWESTYCJI STRATEGICZNYCH

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych przyjęty został przez Radę Ministrów[1], a za jego przeprowadzenie odpowiedzialny jest Bank Gospodarstwa Krajowego. Fundusz jest formą wsparcia inwestycji samorządów i ich związków. Celem jest pobudzenie publicznych inwestycji, które mają się przyczynić do rozwoju przedsiębiorczości i poprawy warunków życia mieszkańców. Program będzie realizowany poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.

Pierwsze dwa nabory będą pilotażowe, do których warto składać już przygotowane wnioski, równocześnie przygotowując się do aplikowania w kolejnych edycjach.

W PIS można wnioskować o dofinansowanie przedsięwzięć z 35 obszarów.

Priorytet 1: budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej; budowa lub modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni; budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego zeroemisyjnego; budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła zeroemisyjnego; budowa lub modernizacja infrastruktury gospodarki odpadami, w tym spalarnie, przetwarzanie biologiczne, segregacja; odnawialne źródła energii.

Priorytet 2: tabor z napędem zeroemisyjnym; budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego niskoemisyjnego; budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej; budowa lub modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej, w tym oświetleniowej; cyfryzacja usług publicznych i komunalnych; poprawa efektywności energetycznej budynków i instalacji publicznych; innowacyjne rozwiązania w elektroenergetyce; rewitalizacja obszarów miejskich; budowa lub modernizacja infrastruktury kulturalnej i turystycznej; budowa lub modernizacja infrastruktury sportowej.

Priorytet 3: budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej drogowej; budowa lub modernizacja infrastruktury tramwajowej, w tym zajezdni; budowa lub modernizacja infrastruktury kolejowej, w tym stacji utrzymaniowo-naprawczej; budowa lub modernizacja infrastruktury transportu wodnego; tabor transportu kolejowego; tabor transportu tramwajowego; tabor z napędem niskoemisyjnym; budowa lub modernizacja kanalizacji deszczowej; gospodarka wodna, w tym melioracja, retencja, osuszanie; budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła niskoemisyjnego; budowa i modernizacja infrastruktury społecznej; budowa lub modernizacja infrastruktury edukacyjnej; rewitalizacja obszarów i/lub budynków zdegradowanych i/lub poprzemysłowych.

Priorytet 4: tabor zbiorowego transportu drogowego; tabor zbiorowego transportu wodnego; budowa lub modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej; budowa i organizacja inkubatorów przedsiębiorczości; budowa i organizacja parków naukowo-technologicznych; inne, mające na celu przeciwdziałanie COVID-19, o których mowa w art. 2 ust. 2 Ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

[1] *Uchwała nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych*

Dofinansowanie z Programu Inwestycji Strategicznych jest bezzwrotne, a jego wysokość zależy od obszaru priorytetowego, w którym mieści się inwestycja:

- priorytet 1: 95 % wartości inwestycji (minimum 5 % udziału własnego)
- priorytet 2: 90 % wartości inwestycji (minimum 10 % udziału własnego)
- priorytet 3: 85 % wartości inwestycji (minimum 15 % udziału własnego)
- priorytet 4: 80 % wartości inwestycji (minimum 20 % udziału własnego)

Wnioskodawca powinien posiadać zadeklarowany we wniosku wkład własny najpóźniej w momencie rozpoczęcia przetargu na wykonanie inwestycji. Inwestycje mogą dotyczyć zarówno remontów jak i budów (realizacja również w formie projektuj i wybuduj), ale nie jest możliwe refinansowanie nakładów poniesionych na realizowany wcześniej projekt. JST może wnioskować o dofinansowanie, jeśli przetarg się nie rozpoczął lub został unieważniony.

Do złożenia wniosku o dofinansowanie nie jest potrzebne pozwolenie na budowę (ale w terminie 6 miesięcy od otrzymania promesy wstępnej musi się odbyć postępowanie przetargowe na realizację inwestycji). Można się starać także o dofinansowanie inwestycji wieloetapowych, jeśli na każdy z etapów będzie ogłaszane osobne postępowanie przetargowe. Dokumentacja techniczna będąca elementem przetargu może być objęta promesą. Nie ma limitu czasu trwania inwestycji. Wnioski będą składane elektronicznie wyłącznie poprzez Aplikację Polski Ład.

Decyzję o przyznaniu dofinansowania podejmuje Prezes Rady Ministrów, a jeżeli wniosek nie zostanie zaakceptowany, należy złożyć nowy wniosek w kolejnej edycji naboru wniosków. Płatności będą dokonywane bez zbędnej zwłoki przez BGK, a wkład własny wypłacany jest na początku inwestycji.[2]

1.2 WSPÓŁPRACA I PARTNERSTWO

Podobnie jak w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)* tak i w *Krajowym Planie Odbudowy (KPO) w* celu promocji spójności terytorialnej oraz dla zapewnienia większej efektywności działań samorządów terytorialnych wprowadzono mechanizmy i rozwiązania mające na celu integrację planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.

Zostało powołane Centrum Wsparcia Doradczego (CWD), które ma na celu pomoc samorządom w prowadzeniu skuteczniej i efektywniej polityki rozwoju. W przyszłości wzmocniona współpraca i doradztwo ekspertów pomogą samorządom w zdobyciu kompetencji do skuteczniejszej realizacji polityki rozwoju oraz zoptymalizowania kosztów świadczenia usług publicznych ponad podziałami administracyjnymi.

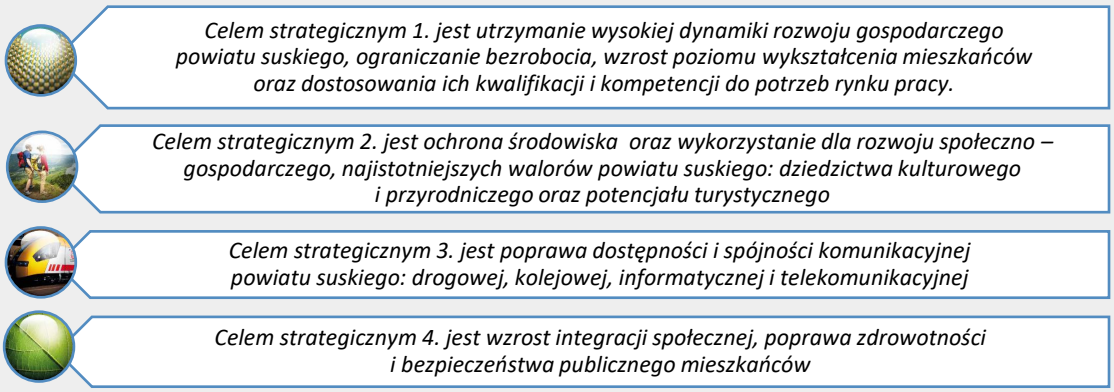
Samorządy będą także współpracować na obszarach funkcjonalnych budując partnerstwa i tworząc strategie rozwoju ponadlokalnego. Przygotowania strategii terytorialnej dla obszarów funkcjonalnych (cel 5 polityki spójności na lata 2021-2027) ma poprawić adekwatność interwencji polityki regionalnej na tych obszarach w stosunku do rzeczywistych potrzeb.

Wytyczne unijne i krajowe obligują wszystkie podmioty do współpracy po to, by efektywnie i adekwatnie wykorzystywać zasoby, a także racjonalnie zagospodarowywać przestrzeń. Społeczność lokalna, w jak najszerszym stopniu powinna być włączana w decydowanie o rozwoju obszaru i zarządzanie procesami rozwoju terytorialnego.

[2] *Opracowanie na podstawie wyjaśnień zamieszczonych na stronie https://www.bgk.pl/polski-lad/*

1.3 OCENA REALIZACJI *PROGRAMU ROZWOJU NA LATA 2016-2020*

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020[3] został przyjęty przez Radę Powiatu Suskiego 24 maja 2016 r. uchwałą 0007/XVIII/126/2016. Dokument zawierał podstawowe wytyczne dla polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd powiatu, a jego realizacja miała zapewnić trwały i zrównoważony rozwój. Schemat Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020 wynikał z logiki planowania i interwencji i rozpoczynał się od wizji, potem misji, a następnie sformułowano 4 obszary priorytetowe, którym przypisano cele strategiczne, a następnie operacyjne i kluczowe zadania.

Sformułowane w 2016 r. wizja i misja rozwoju Powiatu suskiego zawierają w dalszym ciągu aktualne treści i – zgodnie z sugestią władz samorządowych - pozostają tylko nieznacznie zmienione. Jako trafione uznano także sformułowanie hasła identyfikującego strategię: *POWIAT ŁĄCZY DLA DOBREJ PRZYSZŁOŚCI!* Do kolejnego dokumentu strategicznego proponuje się dodać do hasła nazwę powiatu: *POWIAT SUSKI ŁĄCZY DLA DOBREJ PRZYSZŁOŚCI!* Rekomenduje się także większe jego wykorzystywanie, gdyż zawiera bardzo pozytywny przekaz, oddaje obszarową funkcję powiatu i podkreśla ideę współpracy przy podejmowanych przez samorząd działaniach.

Schemat Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020 wynikał z logiki planowania i interwencji i rozpoczynał się od wizji, potem misji, a następnie sformułowano 4 obszary priorytetowe, którym przypisano cele strategiczne, a następnie operacyjne i kluczowe zadania.

Realizacja *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2008-2016* została pozytywnie oceniona. Dokument był inspiracją do podejmowanych działań dla wielu środowisk z obszaru Powiatu suskiego.

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020 określał obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej na obszarze powiatu, spełniał wymogi ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Był komplementarny i spójny z priorytetami i celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, Średniookresową *Strategią Rozwoju Kraju do 2020 r.* oraz *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020* i innymi dokumentami strategicznymi krajowymi i regionalnymi.

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020 pełnił ważną rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządu powiatowego oraz narzędzie współpracy z partnerami publicznymi, prywatnymi i pozarządowymi.

[3] *Uchwała NR 0007/XVIII/126/2016 Rady Powiatu Suskiego z dnia 24 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020*

2 PROGRAM ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030. POWIAT SUSKI 2030

2.1 PRZESŁANKI BUDOWY *PROGRAMU ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030*

Zakończenie wdrażania *Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020* przypadło na okres trwającej pandemii koronawirusa w Polsce i na świecie. W tym czasie także kończyła się najdłużej obowiązująca spośród wszystkich dotychczas opracowanych przez Samorząd Województwa *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020*, przyjęta przez Sejmik Województwa Małopolskiego 26 września 2011 roku, w której działania wpisywał się *Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020.* Województwo Małopolskie podjęło decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011–2020,* wydłużając jej horyzont czasowy do roku 2030, tj. do roku wyznaczającego okres obowiązywania średniookresowej strategii rozwoju kraju i tym samym spełniając wymóg określony w ustawie o samorządzie województwa. W ślad za decyzją Sejmiku Województwa Małopolskiego (uchwała Nr XXXI/422/20 z dnia 17 grudnia 2020 r.) Zarząd Powiatu podejmując decyzję o przystąpieniu do prac nad nowym PRPS uznał, że należy kontynuować przyjęte w *Programie Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020* cele strategiczne i aktualizować kluczowe zadania, zgodnie z obowiązującymi dokumentami na poziomie krajowym i regionalnym, a także z uwzględnieniem nowych wyzwań na kolejne dziesięciolecie.

Opracowanie *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat 2030 (PRPS 2021-2030)* wynika zatem z potrzeby racjonalnego planowania rozwoju oraz przesłanek formalno-prawnych, uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych i dostosowania założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym. Ponadto plany strategiczne Powiatu powinny uwzględniać nowe wyzwania związane ze sferą gospodarczą i społeczną po globalnej pandemii koronawirusa, muszą być uspójnione z powstającymi dokumentami, które wyznaczają horyzont czasowy do roku 2030.

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030 Powiat 2030 (PRPS 2021-2030) uwzględnia lokalne uwarunkowania oraz definiuje cele i kierunki interwencji. Program wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej obszaru funkcjonalnego, obejmując także zadania będące w kompetencjach innych instytucji, organizacji i podmiotów.

PRPS 2021-2030 jest spójny z priorytetami rozwojowymi województwa małopolskiego.

Obszary priorytetowe:

OBSZAR I – Małopolanie OBSZAR II – Gospodarka OBSZAR III – Klimat i środowisko OBSZAR IV - Zarządzanie strategiczne rozwojem OBSZAR V – Rozwój zrównoważony terytorialnie	***OBSZAR PRIORYTETOWY 1.*** Gospodarka, przedsiębiorczość i edukacja dostosowana do potrzeb rynku pracy ***OBSZAR PRIORYTETOWY 2.*** Środowisko naturalne, dziedzictwo kulturowe, turystyka ***OBSZAR PRIORYTETOWY 3.*** Dostępność i spójność komunikacyjna ***OBSZAR PRIORYTETOWY 4.*** Bezpieczeństwo społeczne i zdrowotne, porządek publiczny, społeczeństwo obywatelskie

Rozwój powiatu wymaga mobilizacji wszystkich zasobów znajdujących się na jego terytorium, a także w jego otoczeniu. Ważne jest wykorzystywanie szans związanych z dystrybucją środków unijnych, zaprogramowanych na poziomie regionalnym i krajowym, a także programami krajowymi. Spójność z celami strategii regionalnej „Małopolska 2030" może przynieść synergię podejmowanych działań. Potrzebne są do tego dobre zarządzanie, współpraca i inspiracje do wspólnego działania.

Tabela 1: Relacja obszarów w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030" do Program Rozwoju Powiatu Suskiego

OBSZAR PRIORYTETOWY: / OBSZAR TEMATYCZNY W SRWM 2030:	1. GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I EDUKACJA DOSTOSOWANA DO POTRZEB RYNKU PRACY	2. ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA	3. DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	4. BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE PORZĄDEK PUBLICZNY, SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE
OBSZAR 1. MAŁOPOLANIE Cel szczegółowy: *Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie*				
OBSZAR 2. GOSPODARKA Cel szczegółowy: *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka*				
OBSZAR 3. KLIMAT I ŚRODOWISKO Cel szczegółowy: *Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej*				
OBSZAR 4. ZARZĄDZANIE STRATEGICZNE ROZWOJEM Cel szczegółowy: *System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030*				
OBSZAR 5. ROZWÓJ ZRÓWNOWAZONY TERYTORIALNIE Cel szczegółowy: *Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach*				

Źródło: opracowanie własne

2.2 METODOLOGIA PRAC NAD *PROGRAMEM*

Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030 (PRPS 2021-2030) jest efektem wspólnej pracy zespołu pracowników, członków zarządu powiatu, radnych, przedstawicieli oświaty, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, służb mundurowych i innych podmiotów. Prace koordynowali konsultanci zewnętrzni.

2.3 HARMONOGRAM PRAC

Na początku 2021 r. podjęto prace związane z oceną *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020* oraz aktualizacją diagnozy powiatu. W oparciu o *art. 47, art. 57 ustawy z dnia 3 października 2008 r. „O udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz.U. z 2008 r. Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.) Zarząd Powiatu Suskiego zwrócił się do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie o wspólne uzgodnienie kwestii odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przygotowywanego dokumentu strategicznego. Pismem z dnia 23 marca 2021 r. taka zgoda została wydana.

W drugim kwartale prace rozpoczął Zespół, który przygotował założenia do kolejnego Programu, z równoczesną kontynuację celów i priorytetów, ale aktualizacją kluczowych zadań i miar sukcesu. Konsultacje z Zespołem roboczym pozwoliły na zweryfikowanie kierunków interwencji w poszczególnych obszarach priorytetowych i przedstawienie ich do konsultacji z Zarządem Powiatu, który przestawił dokument Radzie Powiatu.

W dniu …… 2021 r. Rada Powiatu Suskiego uchwałą nr ……. przyjęła do realizacji *Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030 (PRPS 2021-2030),* który jest dokumentem perspektywicznym i długofalowym, a jednocześnie wskazującym priorytety dla rozwoju społeczno-gospodarczego całej wspólnoty samorządowej.

3 DIAGNOZA OBSZARU - RESUMÉ

Poniżej znajdują się wybrane elementy z przeprowadzonej diagnozy powiatu suskiego, które pokazują sytuację wspólnoty samorządowej na tle Małopolski w zakresie procesów gospodarczych i społecznych.

Ogólna sytuacja powiatu suskiego

1. Powiat Suski (Podbabiogórze) jest położony na południowo-zachodnim krańcu województwa małopolskiego. Obejmuje 9 gmin, w tym 2 miasta (Jordanów, Suchą Beskidzką), gminę miejsko – wiejską (Maków Podhalański) oraz 6 gmin wiejskich (Budzów, Bystra-Sidzina, Jordanów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce).
2. Powiat Suski ma 686 km^2 i jest siódmym, co do wielkości powiatem w Małopolsce (na 22 powiaty). Stanowi 4,52% powierzchni województwa. Obszar graniczy z powiatami: wadowickim, myślenickim, nowotarskim (woj. małopolskie) i żywieckim (woj. śląskie), oraz z Republiką Słowacką: powiat Námestovo (kraj Żyliński)
3. Powiat charakteryzuje się średnią gęstością zaludnienia: 123 osób na km², przy średniej wojewódzkiej 222 osoby/km². Na obszarach wiejskich powiatu mieszka 76,16% ogółu mieszkańców (tj. 63796 osób), a 23,84% populacji (19965 osób) żyje w 3 miastach - Jordanowie, Makowie Podhalańskim i w Suchej Beskidzkiej.
4. Prawie 30% powierzchni Podbabiogórza stanowią obszary prawnie chronione (występują we wszystkich gminach oprócz Makowa Podhalańskiego). Na terenie dwóch gmin znajdują się rezerwaty, tj. w gminie Bystra-Sidzina (13 ha) oraz w gminie Zawoja (59 ha). W 1954 r. został utworzony Babiogórski Park Narodowy (pow. 3391 ha + otulina), kilka lat temu włączony do międzynarodowej sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO.
5. Obszary Natura 2000 objęte w powiecie suskim wynoszą łącznie 16917,5 ha. Są to 3 Specjalne Obszary Ochrony (SOO): Babia Góra – PLH120001, Beskid Mały – PLH240023, Na Policy – PLH120012 oraz 2 Obszary Specjalnej Ochrony (OSO): Pasmo Policy – PLB120006, Babia Góra – PLB120011.[4]
6. Wszystkie gminy wiejskie Powiatu Suskiego zaliczone są do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, kategoria „ONW ze specyficznymi utrudnieniami.

Wybrane aspekty sytuacji demograficznej

Perspektywa Polska

Sytuacja demograficzna w 2020 r. kształtowała się pod wpływem pandemii wywołanej wirusem *SARS* CoV-2. Niski poziom urodzeń, wysoka liczba zgonów, wyraźnie mniejsza niż w latach ubiegłych liczba zawieranych małżeństw oraz zahamowanie imigracji do Polski pogłębiło obserwowaną od kilkunastu lat niekorzystną sytuację ludnościową Polski. W przyszłości będzie to skutkować zmniejszaniem się podaży pracy i utrudnieniami w systemie zabezpieczenia społecznego w wyniku wzrostu liczby i odsetka osób w starszym wieku.

GUS prognozuje, że do końca 2035 roku tylko w 3 województwach liczba ludności nie spadnie (mazowieckie, małopolskie i pomorskie), a w 5 województwach liczba ludności spadnie o więcej niż 10% (lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie, opolskie, śląskie).

W końcu 2020 r. liczba ludności Polski wyniosła 38265 tys., tj. o prawie 118 tys. mniej niż w końcu 2019 r. Stopa ubytku rzeczywistego w minionym roku wyniosła -0,3%, co oznacza, że na każde 10 tys. ludności ubyło 31 osób (w 2019 r. odnotowano ubytek rzeczywisty 0,07%).

Pandemia koronawirusa w sposób szczególny pogłębiła niekorzystne trendy obserwowane na przestrzeni minionych 7 lat. Liczba ludności zmniejsza się począwszy od 2012 r. (z wyjątkiem nieznacznego wzrostu - o niespełna 1 tys. - w 2017 r.). Na zmiany w liczbie ludności w ostatnich latach wpływ ma przede wszystkim przyrost naturalny, który pozostaje ujemny począwszy od 2013 r.

[4] *Na podstawie: Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Dla Powiatu Suskiego Na Lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016-2019*

W 2020 r. liczba urodzeń była niższa od liczby zgonów o ponad 122 tys. Współczynnik przyrostu naturalnego (na 1000 ludności) wyniósł -3,2‰; przed rokiem także był ujemny (-0,9‰).

Największy wpływ na sytuację w 2020 roku miała najwyższa od kilkudziesięciu lat liczba zgonów, która przekroczyła o ponad 100 tys. średnioroczną wartość z ostatnich 50 lat (477 tys. do 364 tys.), natomiast współczynnik na 1000 ludności osiągnął najwyższą wartość od 1951 roku. Podwyższona umieralność ludności Polski w 2020 roku dotknęła w podobnym stopniu zarówno kobiety, jak i mężczyzn.[5]

W tej sytuacji w najbliższej perspektywie nie należy oczekiwać znaczących zmian zapewniających stabilny rozwój demograficzny. Liczba ludności Polski wynosi 38265013 (31 XII 2020).

Perspektywa Małopolska

W 2020 roku we wszystkich województwach zanotowano ubytek naturalny. Przez ostatnie kilka lat w województwie małopolskim występował jeden z najwyższych przyrostów naturalnych - w 2019 r. współczynnik wyniósł 1,5‰, obecnie po raz pierwszy od kilku lat zanotowano ujemny przyrost. (Małopolskę cechuje wysoka rodność i jednocześnie stosunkowo niska umieralność).

Liczba ludności województwa małopolskiego wynosi 3410441 (31 XII 2020).

Perspektywa powiatu suskiego

1. W 2020 r. Powiat Suski zamieszkiwało **83761** osób, co stanowiło ok. 2,456% liczby ludności województwa małopolskiego. Pod względem liczby ludności powiat znajduje się na 16. miejscu w województwie. Saldo migracji dla powiatu od 2014 r. ma trend spadkowy, a w 2020 wyniosło aż -1,12. Małopolska zanotowała ujemne saldo po raz pierwszy w 2020 r (-1).

Tabela 2: Liczba ludności w latach 2016-2020 w Polsce, Małopolsce i powiecie suskim

	2016	2017	2018	2019	2020	Rok 2020 do 2014	Rok 2020 do 2019
POLSKA	38433 tys.	38434 tys.	38411 tys.	38383 tys.	38265 tys.	*-168 tys.*	*-118 tys.*
MAŁOPOLSKIE	3382260	3391380	3400577	3410901	**3410441**	*28181*	*19061*
Powiat suski	**84184**	**84317**	**84255**	**84232**	***83761***	***-423***	***-556***

Źródło; Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. Kryzys zmniejszania się populacji dotyka przede wszystkim miasta i miasteczka, co odzwierciedla także sytuacja na Podbabiogórzu. W 2010 roku w miastach Powiatu Suskiego mieszkało 20611 osób, ale w 2020 już tylko 19965, podczas gdy w tym okresie na obszarach wiejskich liczba mieszkańców wzrosła z 62919 do 63796 osób. Według GUS trend ten jednak nieco zmieni się do roku 2050. Mimo to, że w miastach przewiduje się spadek do 19354 osób, ale na obszarach wiejskich skala ubytku będzie większa, bowiem ma tam mieszkać zaledwie 61721 osób.

Tabela 3: Prognoza liczby ludności Polski do roku 2050

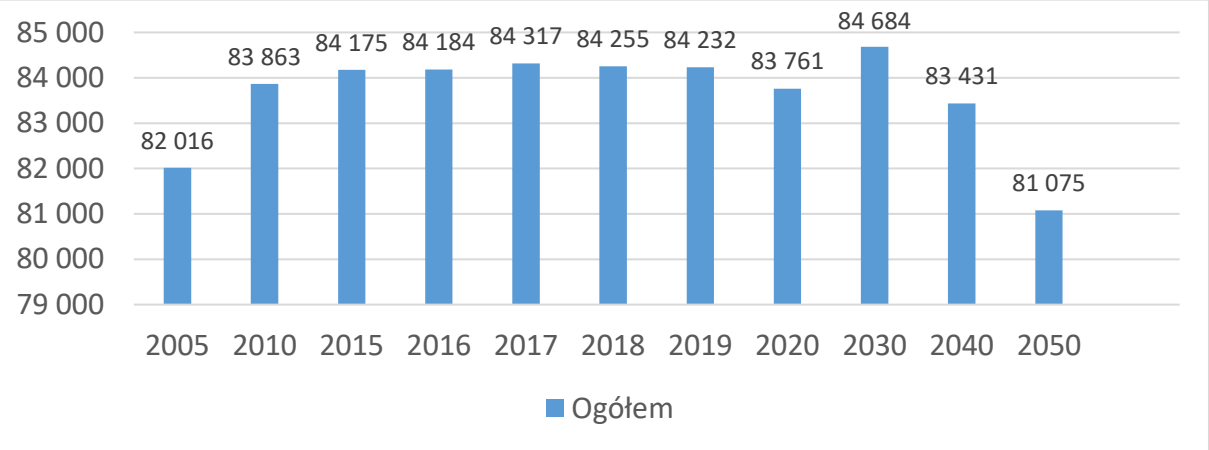
Rok	**2020**	**2025**	**2030**	**2035**	**2040**	**2045**	**2050**
Ogółem	38 265	37 742	37 185	36 477	35 668	34 817	33 951
Miasto	22 717	22 216	21 618	20 945	20 234	19 522	18 826
Wieś	15 421	15 525	15 567	15 532	15 434	15 295	15 125

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognozy GUS

3. Liczba mieszkańców Powiatu Suskiego ustabilizowała się w drugiej dekadzie XXI wieku na poziomie nieco powyżej 84 tys. Niestety rok 2020 i okres pandemii przyniósł w tej kwestii spadek do poziomu 83 761 mieszkańców. GUS prognozuje, że poziom ten utrzyma się aż do roku 2040, by spaść aż do wysokości 81 075 w połowie XXI wieku. Niezmiennie przez cały analizowany okres liczba kobiet jest wyższa o około 600 od liczby mężczyzn.

[5] *Na podst.: Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2020 r. Stan w dniu 31 XII, GUS, Warszawa 2021*

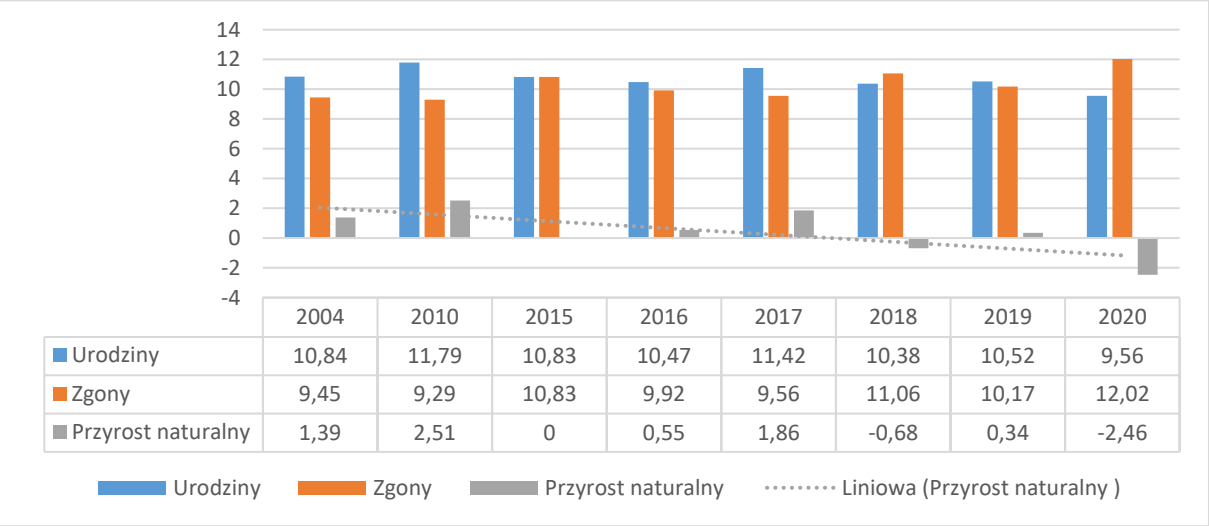
Wykres 1: Liczba mieszkańców Powiatu suskiego w latach 2005 – 2020 i prognoza do roku 2050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

4. Okres pandemii przyniósł znacząco większą liczbę zgonów, co przełożyło się na przyrost naturalny mieszkańców Podbabiogórza. W 2020 r. w powiecie suskim urodziło się 805 dzieci, a zmarło 1012 osób, co spowodowało ujemny przyrost naturalny -2,46. W 2019 r. był on dodatni i wynosił 0,34. W 2018 przyrost naturalny był także nieznacznie ujemny, a wyniósł -0,68.

Wykres 2: Przyrost naturalny ludności Powiatu Suskiego w l. 2004 – 2020. Liczba urodzeń i zgonów na 1000 mieszkańców oraz przyrost naturalny.

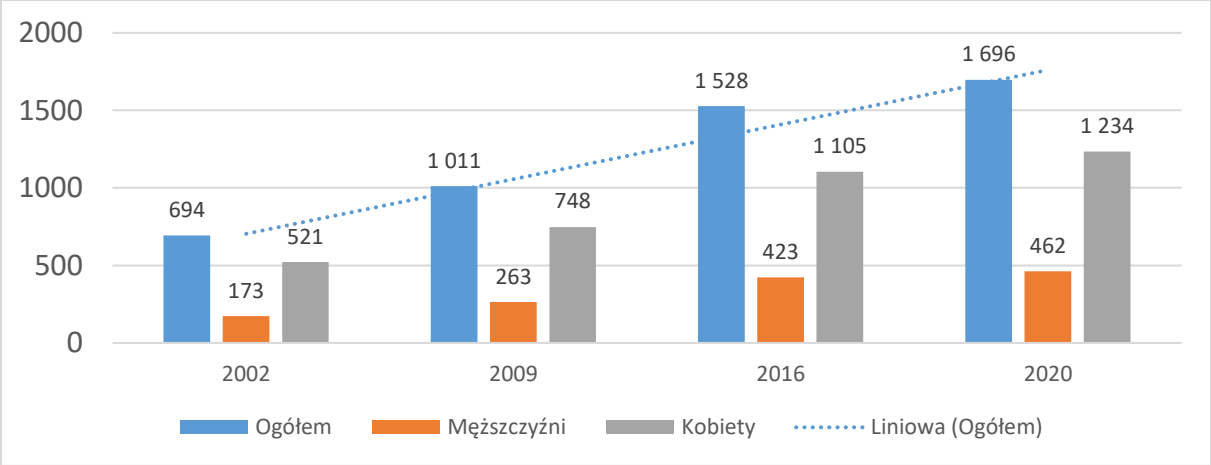
	2004	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Urodziny	10,84	11,79	10,83	10,47	11,42	10,38	10,52	9,56
Zgony	9,45	9,29	10,83	9,92	9,56	11,06	10,17	12,02
Przyrost naturalny	1,39	2,51	0	0,55	1,86	-0,68	0,34	-2,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

5. Niekorzystna, systematyczna zmiana struktury wiekowej ludności została dodatkowo pogłębiona przez pandemię. W 2020 r. dla podregionu oświęcimskiego (5 powiatów, w tym suski) ludność w wieku produkcyjnym wynosiła 17,78% populacji, a w wieku poprodukcyjnym 22,57%. Dla porównania w 2014 roku grupa osób w wieku przedprodukcyjnym w Powiecie Suskim wynosiła jeszcze 20,6%, a grupa w wieku poprodukcyjnym 17,1%. Prognozy długoterminowe potwierdzają ten trend.
6. Przyspieszeniu ulega proces starzenia się ludności Polski. Wskazują na to tendencje zmian dotyczące udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety - 60 lat i więcej, mężczyźni - 65 i więcej). Według GUS w latach 2000-2020 liczebność tej zbiorowości zwiększyła się o ponad 2,9 mln do wielkości 8,5 mln, a jej odsetek wzrósł w tym okresie z niespełna 15% do ponad 22%. Prognoza demograficzna dla Polski przewiduje, że w 2035 r. liczba osób w wieku 60+/65+ będzie wynosiła 28%, w 2045 33,6%, a w 2050 36,5%. Grupa osób do 17 r. życia wynosić będzie w 2035 r. 28%, w 2045 14,6% i w 2050 14,6% ogółu ludności.

7. Nieco lepsze prognozy są dla Małopolski: w roku 2035 w wieku poprodukcyjnym będzie 26,4%, podczas gdy grupa osób do 17 r. życia wyniesie 16,1%. W roku 2045 będzie to odpowiednio 32% i 15,2%, a w 2050 35% i 15,1% ludności.[6]
8. Bardzo wyraźnie zjawisko to występuje w Powiecie Suskim. Na przestrzeni jednego pokolenia, od 2002 do 2020 roku liczba mieszkańców w wieku powyżej 85 lat zwiększyła się niemal trzykrotnie! Niezmiennie, wśród mieszkańców Powiatu Suskiego w wieku powyżej 85 lat, liczba kobiet jest trzykrotnie większa od liczba mężczyzn.
9. Rośnie też mediana wieku ludności Powiatu. W 2020 połowa mieszkańców Podbabiogórza miała poniżej 39,5 lat i dokładnie tyle samo mieszkańców było wieku powyżej 39,5 lat (mediana wśród mężczyzn 38,2 lata, a wśród kobiet 40,8 lat).

Wykres 3: Liczba mieszkańców Powiatu suskiego w wieku powyżej 85 lat, w okresie od 2002 do 2020 roku.

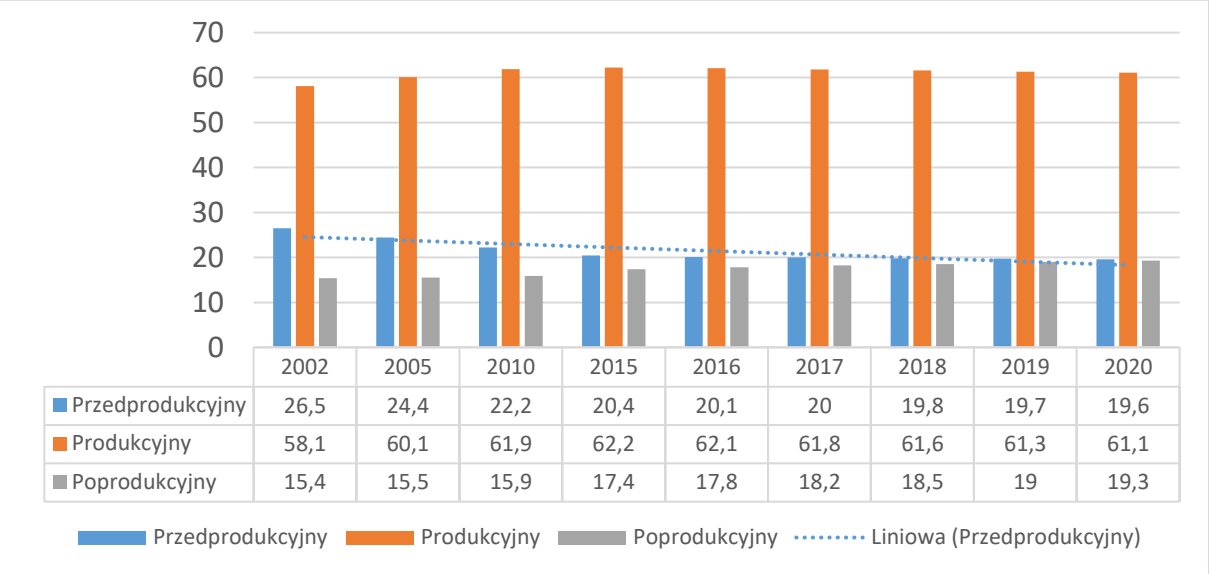

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

10. W tej sytuacji, w najbliższej perspektywie nie należy oczekiwać znaczących zmian zapewniających stabilny rozwój demograficzny. To może dla wielu samorządów oznaczać głęboki kryzys demograficzny i ekonomiczny. Prognozy GUS są katastroficzne – w przeciągu jednego pokolenia, pomiędzy rokiem 2010 a 2035 liczba ludności Polski zmniejszy się aż o 2,2 mln![7] Porównanie, dla niedoceniających tego faktu - w okresie 25 lat „ubędzie" blisko 500 gmin, 70 powiatów i 2 województwa!
11. Liczba młodych, mogących zastąpić osoby w wieku reprodukcyjnym będzie maleć, natomiast liczba seniorów wymagających wsparcia i opieki – rosnąć. Polska jest krajem, w którym ta zmiana będzie szczególnie drastyczna.
12. Z jednego - obecnie - z najmłodszych krajów Unii Europejskiej, już w 2060 r. nasz kraj stanie się najstarszym – a proces ten jest nieuchronny i w najbliższych kilkudziesięciu latach nieodwracalny. W przyszłości będzie to powodować zmniejszanie się podaży pracy i utrudnienia w systemie zabezpieczenia społecznego w wyniku wzrostu liczby i odsetka ludzi w starszym wieku.[8]
13. W Powiecie Suskim znacząco zmieniają się proporcje liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. W okresie pomiędzy rokiem 2002 a 2020 liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym spadła z ponad 1/4 liczby ludności ogółem do poziomu poniżej 1/5.

[6] *GUS, Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2020 r., Warszawa 2021 r.*
[7] *GUS, Prognoza liczby mieszkańców w latach 2010 – 2035, Warszawa 2008*
[8] *Okólski M., Wyzwania demograficzne Europy i Polski, w: Studia socjologiczne" 2010, nr 4*

Wykres 4: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem (w proc.)

	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Przedprodukcyjny	26,5	24,4	22,2	20,4	20,1	20	19,8	19,7	19,6
Produkcyjny	58,1	60,1	61,9	62,2	62,1	61,8	61,6	61,3	61,1
Poprodukcyjny	15,4	15,5	15,9	17,4	17,8	18,2	18,5	19	19,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

14. Trwający proces starzenia się ludności Polski będący wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie trwania życia i dalszego trwania życia, jest pogłębiany przez niski poziom dzietności. Najlepiej oddaje to zjawisko indeks starości, czyli informacja o tym, ile „dziadków" (kobiet i mężczyzn powyżej 65 lat), przypada na 100 „wnuczków" (dzieci do lat 14). Wskaźnik ten może szokować: w 1990 roku przeciętny „dziadek" miał 2,5 „wnuczka", obecnie jest to 1,21, a w roku 2040 będzie to zaledwie 0,46 „wnuczka" (ponad pięciokrotnie mniej niż w roku 1990!).
15. W Powiecie Suskim wskaźnik ten niestety będzie równie niski. Obecnie wynosi 1,01, czyli na jednego „dziadka" przypada nieco ponad jeden „wnuczek". Według prognoz GUS w 2040 roku będzie to 0,5 „wnuczka", a w roku 2050 już tylko 0,39 „wnuczka" przypadającego na „dziadka".

Wybrane aspekty sytuacji gospodarczej

1. Na terenie Powiatu Suskiego w dalszym ciągu przeważają mikro podmioty (zatrudniające do 9 pracowników – 96,74%) i małe przedsiębiorstwa (zatrudniające od 10-49 pracowników – 2,7%). Przedsiębiorstwa, które zatrudniają powyżej 50 pracowników stanowią jedynie 0,48% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.
2. Od kilku lat na terenie Powiatu widoczny jest spadek liczby małych i średnich przedsiębiorstw oraz wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw. W 2019 było ich zarejestrowanych 8627, w 2018 – 8320, w 2017 – 8061, w 2016 – 7947.
3. W dalszym ciągu największym i najbardziej innowacyjnym przedsiębiorstwem w powiecie jest grupa Fideltronik, prowadząca działalność produkcyjną oraz projektową w zakresie elektroniki oraz informatyki.
4. Użytki rolne zajmują 26252 ha, co stanowi 41,2% powierzchni ogółem, to mniej niż średnio w polskich wsiach, gdzie zajmują one średnio 51% powierzchni. Lasy stanowią 48% obszaru (2020 r.), przy średniej w kraju lasy wynoszącej ok. 29,55% powierzchni obszarów wiejskich.

Wybrane aspekty z rynku pracy

1. Na przestrzeni 2016-2020 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie Suskim kształtowała się w przedziale od 5,5% (2016 r.) do 6,1% (2020 r.). Najniższy poziom bezrobocia rejestrowanego został odnotowany w 2018 i 2019 r. – po 4,7%, z kolei najwyższy poziom bezrobocia rejestrowanego zanotowano w 2020 r. – 6,1%. Średnia stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie w okresie 2016-2020 wyniosła 5,1%. Największy skokowy wzrost bezrobocia rejestrowanego nastąpił w 2020 r. - w porównaniu do roku 2019 bezrobocie w tym czasie wzrosło o 1,4%.
2. W całym 2020 r. aż o 120% wzrosła liczba osób zwolnionych z pracy z przyczyn dotyczących pracodawcy (2019 r. – 61 osób, wobec 134 osób w 2020 r.). Innym dowodem wpływu pandemii na stopę bezrobocia rejestrowanego jest również obserwowana struktura osób bezrobotnych wg czasu

pozostawania bez pracy. Wskaźnik ten wskazuje bowiem na znaczący wzrost, tj. o 218% (268 w 2019 r. do 584 osób w 2020 r.) osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w przedziale od 6 do 12 miesięcy, a udział tej grupy zwiększył się odpowiednio z poziomu 17% do 28%.

3. W 2020 r. w ramach pośrednictwa pracy PUP pozyskał lub przyjął do realizacji 1395 ofert pracy, tj. o 27,6% mniej niż w 2019 r. W tym samym okresie pracę podjęło 1600 osób, tj. o 2,4% więcej niż w 2019 r., z czego 693 osób za pośrednictwem urzędu. Wskaźnik skierowanych do pracy za pośrednictwem PUP do ogółu podjęć pracy spadł do poziomu 43,3% i był niższy niż w poprzednim roku o 11,1%.

Wybrane aspekty z zakresu edukacji

1. Powiat Suski jest organem prowadzącym dla 4 zespołów szkół, liceum ogólnokształcącego (w r. szk. 2020/2021 łącznie: 141 oddziałów i 3558 uczniów, w tym LO – 850, Technikum – 2130 oraz Branżowa szkoła I stopnia - 578) oraz Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego (66 uczniów). Przy dwóch zespołach szkół są Szkolne Schroniska Młodzieżowe: w Suchej Beskidzkiej (całoroczne), a w Jordanowie działające sezonowo. W Sidzinie funkcjonuje placówka zapewniająca opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania pn. Dom Wczasów Dziecięcych nr 2, w którym - w okresie roku szkolnego - przebywa średnio od 2 do 3 tys. dzieci i młodzieży.
2. Powiat prowadzi Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Makowie Podhalańskim z oddziałem w Jordanowie, która zatrudnia specjalistów – psychologów, pedagogów, logopedów oraz rehabilitantów, świadczących pomoc dzieciom i młodzieży uczęszczającym do szkół i placówek na terenie Powiatu Suskiego. Placówka od 2017 r. pełni funkcję Ośrodka Koordynacyjno–Rehabilitacyjno–Opiekuńczego (OKRO), powołanego w związku z realizacją rządowego programu „Za życiem", a dotyczącego wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.
3. Uzupełnienie sieci publicznych szkół stanowią szkoły niepubliczne, wpisane do ewidencji prowadzonej przez Starostwo Powiatowe: Beskidzka Szkoła Policealna, Licea Ogólnokształcące dla dorosłych, Beskidzka Szkoła Ochrony Fizycznej Osób i Mienia, Beskidzka Medyczna Szkoła Policealna, Beskidzka Branżowa Szkoła II Stopnia, Niepubliczne Medyczne Studium Zawodowe. Dwa Ośrodki Rehabilitacyjno–Edukacyjno-Wychowawcze w Juszczynie i w Tarnawie Górnej, prowadzone są przez organizację pozarządową pn. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną. Ponadto w Suchej Beskidzkiej funkcjonuje niepubliczna poradnia specjalistyczna Lobus.
4. Liczba etatów pedagogicznych we wrześniu 2020 r. w szkołach i placówkach wyniosła 384,71. 69,01 % stanowili nauczyciele dyplomowani, 14,34 % nauczyciele kontraktowi, 12,22% nauczyciele mianowani oraz 2,33 % stażyści. Pozostałe ok. 2 % to nauczyciele bez stopnia awansu zawodowego.
5. Do egzaminu maturalnego w maju 2021 r. przystąpiło ogółem 551 absolwentów szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez Powiat Suski (w 2020 – 574). Odsetek zdawalności wyniósł ogółem 76,22% (w poprzednim roku niespełna 75%). Średnia w Małopolsce wyniosła 78,14%. Natomiast osiągnięte wyniki są wyższe od wyników na poziomie krajowym.
6. W 2020 r. na 847 absolwentów, którzy przystąpili do egzaminów zawodowych nie zdało 14,29% (egzaminy zdało 726 osób). Wielu uczniów brało udział - z dużymi sukcesami - w olimpiadach przedmiotowych, konkursach różnotematycznych, a także w zawodach sportowych o zasięgu zarówno lokalnym, jak i wojewódzkim i krajowym.
7. W roku szkolnym 2019/2020 w Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej wydano 152 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz 1180 opinii dot. m.in. wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych ucznia oraz objęcia ucznia pomocą psychologiczno–pedagogiczną.
8. W ramach wiodącego OKRO w 2020 r. przeprowadzono specjalistyczne konsultacje i diagnozy dla ponad 70 niepełnosprawnych dzieci lub zagrożonych niepełnosprawnością, a wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka objęto prawie 60 dzieci.
9. Zarówno placówki oświatowe, jak i Powiat Suski aplikują o środki zewnętrzne na realizacje programów i projektów, związanych zarówno z inwestycjami, jak i podnoszeniem kompetencji uczniów oraz nauczycieli.

10. W placówkach oświatowych Powiatu Suskiego na bieżąco prowadzone są prace modernizacyjne i remontowe oraz przekazywane są środki na doposażenie ich bazy materialnej służącej do pracy oraz nauki.

Wybrane aspekty sytuacji społecznej i kapitału ludzkiego

1. Powiat prowadzi trzy domy pomocy społecznej: Dom Pomocy Społecznej w Makowie Podhalańskim dla 75 osób chorych psychicznie, Dom Pomocy Społecznej w Łętowni dla osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie na 66 miejsc oraz Dom Pomocy Społecznej w Jordanowie dla niepełnosprawnych intelektualnie dziewczynek na 50 miejsc. Placówki są współfinansowane przez wojewodę, ale co roku powiat pokrywa koszty ich modernizacji oraz zakupy inwestycyjne. Średnio w DPS przebywa łącznie 180 pensjonariuszy (2018-182, 2019-179, 2020-178).
2. Szeroko rozumianą pomocą społeczną zajmują się również organizacje pozarządowe.
3. W roku 2020 DPS skorzystały z programów wsparcia w związku z Covid-19: z *Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej – Pakietu Społecznego Bezpieczny Dom,* z programu *Bezpieczny dom – wsparcie dla kadry małopolskich domów pomocy społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19* oraz *Sami Dzielni – razem przeciw COVID-19'*. Łącznie pozyskano ponad 250 tys. zł. Z PFRON pozyskano 90 tys. zł z *Programu wyrównywania różnic między regionami w obszarze D* i zakupiono samochód do przewozu osób niepełnosprawnych. Powiat systematycznie podnosi standard placówek oraz profesjonalizuje personel pracujący w jednostkach.
4. Oferta kulturalna jest wynikiem zarówno specyfiki terenu, jak i tradycji kulturalnych, a działania kulturotwórcze realizowane są tutaj przede wszystkim w kontekście turystycznym, stąd przewaga zdarzeń kulturalnych w „turystycznych" gminach. Sieć placówek kulturalnych rozwinięta jest w miarę równomiernie, z oczywistą przewagą ośrodków miejskich. Powiat w tym zakresie wykazuje stałą dynamikę wzrostu, która plasuje go na jednym z pierwszych miejsc w regionie.
5. W gminach działają ludowe kluby sportowe (24 Uczniowskie Kluby Sportowe, 15 Ludowych Klubów Sportowych i 16 Klubów Sportowych, Miejskich Klubów Sportowych i Stowarzyszeń Kultury Fizycznej - 2015 r.), są boiska, w tym Orliki. Przy szkołach są wielofunkcyjne sale gimnastyczne oraz ogólnodostępne boiska sportowe, dostępne po południu dla mieszkańców. Infrastruktura wolnego czasu to także place zabaw dla dzieci, *Podbabiogórskie Szachowiska,* siłownie wewnętrzne i zewnętrzne. W gminach powiatu suskiego odbywają się różne imprezy sportowe, w tym o charakterze ponadlokalnym.
6. W powiecie Suskim funkcjonuje ok. 135 organizacji społecznych (2020 r.)[9], co daje wskaźnik 1,61 organizacji na 1000 mieszkańców. Jest to mniej niż średnia dla kraju (2,03 na 1000 mieszkańców), a także wyraźnie mniej niż w województwie małopolskim (3,3). Duże znaczenie dla integrowania społeczności lokalnych mają ochotnicze straże pożarne (43), koła gospodyń wiejskich (38), lokalne kluby sportowe, a także organizacje przedsiębiorców, rolników czy zrzeszające gospodarstwa agroturystyczne.

Wybrane aspekty dziedzictwa kulturowego

1. W Powiecie Suskim jest wiele zabytków historycznych, kulturowych i architektonicznych. Jednym z najważniejszych jest *Zespół zamkowo-parkowy w Suchej Beskidzkiej* z XVI-XVII wieku - nazywany *Małym Wawelem*, w którym ma swoją siedzibę Muzeum Miejskie z wieloma cennymi zbiorami.
2. Przykłady sztuki sakralnej to m.in.: *Zespół kościelno-klasztorny w Suchej Beskidzkiej* – pochodzący z początków XVII oraz XIX/XX w.; trzy cenne *kościoły drewniane: w Lachowicach pw. św. Apostołów Piotra i Pawła* – wybudowany w latach 1789-1791, *w Łętowni pw. św. Szymona i Judy* – wybudowany w latach 1760-65 i *w Zawoi pw. św. Klemensa* – budowę rozpoczęto w latach 1757-1759; *Kościół w Makowie Podhalańskim pw. Przemienienia Pańskiego* – przebudowany w XIX w. - *Sanktuarium Matki Bożej Opiekunki i Królowej Rodzin*; *Kościół w Jordanowie pw. Trójcy Świętej* – początek XX w. - *Sanktuarium Matki Bożej Trudnego Zawierzenia* i in.

[9] *Na podstawie: BIP Starostwa Powiatowego w Suchej Beskidzkiej*

3. Na Podbabiogórzu jest kilka dworów i dworków, reprezentujących różne style architektoniczne, m.in.: renesansowy *Dwór na Wysokiej* z XVI/XVII w. (Wysoka k/Jordanowa) i *Dwór na Chrobaczem* w Jordanowie.
4. Na suskim rynku stoi drewniana *karczma „Rzym*" z XVIII wieku. W Powiecie zlokalizowane są także *dwa skanseny: w Sidzinie* oraz *w Zawoi*. Występują tu także inne przykłady zabudowy małomiasteczkowej (m.in. *zespół neogotyckich budynków w Jordanowie,* tzw. *dworki oficjalistów zamkowych w Suchej Beskidzkiej*) oraz starej architektury drewnianej, np.: drewniane wille wypoczynkowe i pensjonaty, zabudowania gospodarcze i dzwonniczki oraz tzw. mała architektura sakralna, do której zalicza się kaplice, kapliczki, figury i krzyże przydrożne.
5. Na dziedzictwo kulturowe mieszkańców składa się m.in.: gwara, bogata obrzędowość doroczno–rodzinna, folklor słowno-muzyczny), sztuka ludowa – nieprofesjonalna oraz rękodzieło ludowe (przede wszystkim: zabawkarstwo, rzeźba w drewnie, malarstwo na szkle, hafciarstwo, plecionkarstwo – wyroby z wikliny i łuby dartej, bibułkarstwo).
6. Największymi, cyklicznymi imprezami na Podbabiogórzu są: *Babiogórskie Podłazy – Powiatowy Przegląd Grup Kolędniczych; Powiatowy Konkurs Potraw i Palm Wielkanocnych (Budzów);* „*Podbabiogórskie Posiady*" - *Powiatowy Konkurs Gawędziarzy, Śpiewaków i Instrumentalistów Ludowych; Święto Zabawki Ludowej (Stryszawa); Przegląd Orkiestr Dętych „Echo" (gmina Jordanów); Suska Majówka (Sucha Beskidzka)*; *Tydzień Kultury Beskidzkiej (Maków Podhalański); Babiogórska Jesień (Zawoja); Powiatowe Dożynki; Powiatowy Konkurs Potraw Regionalnych O Złotą Warzechę*. W ciągu roku poszczególne gminy powiatu zapraszają na swoje własne święta, m.in. takie jak, *Dni Makowa Podhalańskiego, Dni Ziemi Jordanowskiej, Dni Gminy Budzów, Dzień Gminy Zembrzyce*. Towarzyszą im zawsze liczne imprezy kulturalne i sportowe.

Wybrane aspekty z branży turystycznej

1. Doskonałe usytuowanie Powiatu Suskiego w krajobrazie górskim sprawia, że turystyka odgrywa ogromną rolę. Babia Góra to najwyższy szczyt w Beskidach Zachodnich, z którego rozciąga się jedna z najpiękniejszych w Polsce panoram górskich na Tatry, Podhale i Orawę, a także Beskidy: Żywiecki, Makowski, Śląski, Mały i Wyspowy oraz pasma górskie na Słowacji, a cały teren powiatu pokrywa gęsta sieć górskich szlaków turystycznych.
2. Według danych GUS z 2019 roku w powiecie suskim znajdowało ponad 200 turystycznych obiektów noclegowych, w tym 5 hoteli (4 trzygwiazdkowe i 1 dwugwiazdkowy), 1 motel 3-gwiazdkowy oraz 1 pensjonat w trakcie kategoryzacji. Pozostałe turystyczne obiekty noclegowe według rodzajów to: 4 schroniska; 2 szkolne schroniska młodzieżowe; 7 ośrodków wczasowych; 2 ośrodki kolonijne; 3 ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe oraz zespoły domków turystycznych; pola biwakowe, pokoje gościnne i kwatery agroturystyczne.
3. Na obszarze powiatu suskiego funkcjonuje około 90 gospodarstw agroturystycznych.
4. Powiat prowadzi Szkolne Schronisko Młodzieżowe przy Zespole Szkół im. W. Witosa w Suchej Beskidzkiej, które jest placówką całoroczną oraz funkcjonujące sezonowo Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Chrobacze" w Jordanowie. Liczba udzielonych noclegów (osobonocy) w roku 2019 wyniosła ok. 700.
5. W powiecie suskim można także znaleźć kilkanaście dobrze wyposażonych sal konferencyjnych.
6. Wielka szansą rozwojową stało się Jezioro Mucharskie zlokalizowane na rzece Skawie, które w Małopolsce obejmuje gminy: Stryszów, Zembrzyce i Mucharz. Zbiornik staje się atrakcyjnym miejscem turystyki i rekreacji

Wybrane aspekty komunikacyjne

1. Przez Podbabiogórze przebiegają dwie drogi krajowe (dł. na terenie powiatu: 67,499 km): droga krajowa nr 28 relacji Wadowice – Sucha Beskidzka – Maków Podhalański – Jordanów – Rabka – Limanowa – Nowy Sącz i droga krajowa nr 7 relacji Kraków – Myślenice – Naprawa – Zakopane oraz drogi wojewódzkie nr 964: Sucha Beskidzka – Stryszawa – Żywiec, nr 956: Biertowice - Sułkowice - Zembrzyce oraz droga nr 957: Białka - Zawoja - Jabłonka - Czarny Dunajec - Nowy Targ.
2. Układ drogowy powiatu stanowią jeszcze drogi wojewódzkie (60,471 km), drogi powiatowe (221,123 km) oraz gminne.

3. Przez teren Powiatu Suskiego przebiegają dwie zelektryfikowane linie kolejowe relacji Żywiec – Lachowice – Sucha Beskidzka oraz Kraków – Kalwaria Zebrzydowska – Zakopane. Ze stacji Maków Podhalański i Suchej Beskidzkiej można bezpośrednio dotrzeć do stacji: Zakopane, Warszawa, Kraków, Częstochowa, Katowice, Poznań, Gdynia, Szczecin, Bydgoszcz.
4. Na obszarze powiatu brak jest lotnisk. Korytarz powietrzny przebiega nad miejscowościami Śleszowice, Sucha Beskidzka, Grzechynia, Skawica, Juszczyn, Sidzina I Zawoja, która jest najbardziej wysuniętą na południe gminą, oddaloną od międzynarodowego portu lotniczego w Balicach o około 74 km.
5. Zbiorowy transport publiczny zapewniają autobusy oraz prywatne linie mikrobusowe utrzymując bezpośrednie połączenia z wieloma miejscowościami (m.in. Andrychów, Bielsko Biała, Katowice, Kęty, Kraków, Oświęcim, Wadowice).
6. Operatorem sieci telekomunikacyjnej na terenie gmin Podbabiogórza jest Spółka Orange Polska, która także realizuje połączenia teleinformatyczne. Większość sieci jest poprowadzona liniami napowietrznymi. Poza nielicznymi punktami dostępny jest dobry sygnał wszystkich operatorów sieci komórkowych.
7. W latach 2016-2020 zmodernizowano 27 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 38,83 km, co stanowi dwukrotne przekroczenie zakładanego w *Programie Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020* wskaźnika sukcesu. Przebudowano lub wyremontowano 14 obiektów inżynierskich.
8. W zakresie poprawy bezpieczeństwa poprzez budowę chodników w ciągach dróg powiatowych współpracowano z właściwymi gminami. W efekcie wybudowano lub wyremontowano 11 obiektów o łącznej długości 9,1 km.
9. Doposażonych zostało 9 przejść dla pieszych w elementy dedykowane dla osób niepełnosprawnych. Każdorazowo przy przebudowie lub budowie obiektu infrastruktury drogowej zachowywane są normy i wymogi aktualnie obowiązujących przepisów prawa w zakresie likwidacji barier architektonicznych.
10. W celu dostępności ziemi suskiej dla mieszkańców i turystów Powiat prowadził działania lobbingowe w sprawie przebudowy dróg wojewódzkich nr 956, 957 i 946 oraz krajowych nr 7 i 28.

Wybrane aspekty dotyczące środowiska naturalnego

1. Prawie 30% powierzchni powiatu suskiego stanowią obszary prawnie chronione (występują we wszystkich gminach oprócz Makowa Podhalańskiego). Na terenie dwóch gmin znajdują się rezerwaty, tj. w gminie Bystra-Sidzina (13 ha) oraz w gminie Zawoja (59 ha). W 1954 r. został utworzony Babiogórski Park Narodowy m.in. na terenie gminy Zawoja (2552 ha), kilka lat temu włączony do międzynarodowej sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO.
2. Na terenie powiatu suskiego znajdują się obszary chronione NATURA 2000: PLB 120001 Babia Góra, PLH 12001 Babia Góra, PLH 24 0023 Beskid Mały, PLH 120012 Na Policy, PLB 120006 Pasmo Policy
3. Główny składnik zanieczyszczeń powietrza na obszarze Podbabiogórza stanowią zanieczyszczenia gazowe (99% zanieczyszczeń powietrza), związane przede wszystkim z emisją dwutlenku węgla. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń są miasta. W wyniku corocznej oceny jakości powietrza w województwie małopolskim strefę Podbabiogórza zaliczono do klasy B. W klasie B poziom stężeń zanieczyszczeń jest powyżej wartości dopuszczalnej, lecz nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji.
4. Budownictwo mieszkaniowe jest głównym źródłem zanieczyszczeń, w szczególności spalanie paliw nisko sprawnych kotłach. W wyniku corocznej oceny jakości powietrza w województwie małopolskim strefę Podbabiogórza zaliczono do klasy B. W klasie B poziom stężeń zanieczyszczeń jest powyżej wartości dopuszczalnej, lecz nie przekracza wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji.
5. Obszar Podbabiogórza jest terenem obfitującym w wodę, posiada gęstą sieć rzek i potoków. Wody podziemne, wgłębne i gruntowe, w punktach badawczych krajowej sieci monitoringu na obszarze Podbabiogórza należą do klasy Ia i Ib jakości wód podziemnych. Zasadniczym zagrożeniem dla wód są liczne, punktowe, rozrzucone przestrzennie źródła zanieczyszczeń, szczególnie na terenach wiejskich osiedli o luźnej strukturze jednostki osadniczej, które wyposażone są w wodociągi, a nie posiadają systemów kanalizacji.

6. Powiat suski realizuje Program zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii i poprawy jakości powietrza w obrębie obszarów NATURA 2000. W ramach tego Programu montowane są instalacje solarne na obiektach publicznych oraz budynkach prywatnych mieszkańców. Szacuje się, że dzięki temu znacząco zmniejszy się emisja dwutlenku węgla do atmosfery. Projekt finansowany jest ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (Fundusz szwajcarski), Narodowy Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środków mieszkańców oraz własnych powiatu. Na zlecenie Powiatu opracowywane zostały Plany Gospodarki Niskoemisyjnej dla wszystkich gmin. W kilku gminach uruchomione zostały programy ograniczania niskiej emisji, dofinansowujące wymianę kotłów.
7. W 2015 r. Powiat Suski znalazł się w czołówce Ogólnopolskiego Rankingu Energii Odnawialnej prowadzonego przez Związek Powiatów Polskich.
8. Powiat Suski realizuje projekt LIFE EKOMALOPOLSKA „Wdrażanie Regionalnego Planu dla Klimatu i Energii dla województwa małopolskiego" wraz z województwem, innymi powiatami, NFOŚ, a także z partnerami zagranicznymi. Projekt, którego całkowita wartość wynosi 16407518 EUR zakończy się w 2030 r. Projekt ma na celu integrację najważniejszych obszarów działań w zakresie przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, tj. sektor: energii, transportu, gospodarki (w tym przemysłu i gospodarki odpadami), budownictwo, rolnictwo, lasy i użytkowanie gruntów.

Wybrane aspekty z zakresu bezpieczeństwa zdrowotnego

1. Na terenie Powiatu Suskiego znajduje się jeden Zespół Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej, który na koniec 2020 r. dysponował 456 łóżkami (w szpitalu w Makowie Podhalańskim: 101 łóżek, w szpitalu w Suchej Beskidzkiej: 355 łóżek, w tym 12 stanowisk w Stacji Dializ. To więcej niż w poprzednich dwóch latach: w roku 2019 było ich 379 i w 2018 387.
2. W 2020 r. ZOZ miał przeciętne zatrudnienie etatowe na poziomie 642,6 oraz 200 umów cywilnoprawnych. Największą grupę zawodową stanowią pielęgniarki i położne – 307,4 etatu oraz 40 umów cywilnoprawnych.
3. W roku 2020 liczba pacjentów hospitalizowanych wynosiła 12657, w tym 4589 w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym. Liczba udzielonych porad w przychodni specjalistycznej to 97820. W suskich szpitalach w roku 2020 urodziło się 1151 dzieci, w tym 10 urodzeń bliźniaczych.
4. W roku 2020 hospitalizowanych było ponad 900 pacjentów z potwierdzonym zakażeniem SARS-CoV-2 lub podejrzanymi o zakażenie tym wirusem. Wykonano ponad 8,5 tys. testów RT-PCR, od sierpnia 2020 w Punkcie Pobrań Drive-Thru dokonano 5316 pobrań materiału biologicznego. Przed dwa ostatnie miesiące 2020 r. wykonano 920 testów antygenowych, a w dwóch ostatnich dniach grudnia zaszczepiono 150 osób przeciwko COVID-19.
5. Rok 2020 jest złym odniesieniem do porównań i statystyk, gdyż ze względu na sytuację pandemiczną drastycznie spadła liczba wszelkich zabiegów, badań i rehabilitacji i to nawet o kilkadziesiąt procent. I tak np. liczna porad „ogółem" w ostatnich latach oscylowała wokół 108 tys. rocznie, w 2019 było to 109504 porad, ale w 2020 liczba ta spadła do 97820 porad. Podobnie było np. z zabiegami operacyjnymi, których łączna ilość małych i dużych zabiegów w latach poprzednich kształtowała się na poziomie 2,7 tys. rocznie, ale w 2020 r. spadła do 1984 zabiegów.
6. Na terenie powiatu suskiego znajduje się 27 aptek ogólnodostępnych i 5 punktów aptecznych. Rady Powiatu Suskiego uchwałą Nr 0007/XIII/102/2019 z dnia 30.12.2019 r. w sprawie ustalenia rozkładu godzin pracy i harmonogramu dyżurów aptek ogólnodostępnych na terenie powiatu suskiego na rok 2020 zapewniła mieszkańcom powiatu suskiego możliwości zaopatrzenia w leki w porze nocnej, niedziele, święta i inne dni wolne od pracy.
7. Udział dochodów powiatu w dz. 851 na ochronę zdrowia na przestrzeni ostatnich 3 lat kształtował się na średnim poziomie ok. 1,4% budżetu, Warto przypomnieć, że np. w roku 2014 było to 3% wydatków budżetowych Powiatu. W wartościach nominalnych wydatki na ochronę zdrowia kształtowały się od 1,45 mln zł w 2018 r. do 1,57 mln zł w 2020 r.

Wybrane aspekty z zakresu bezpieczeństwa publicznego

1. Pod względem bezpieczeństwa na drogach rok 2020 był najbezpieczniejszym okresem od momentu powstania województwa małopolskiego tj. od 1999 roku. W ciągu tych 21 lat nastąpiły znaczne spadki w ilościach wypadków, osób zabitych oraz rannych. Wskaźnik zabitych na 100 wypadków

w Małopolsce był najniższy na tle całego kraju i wynosił 6,9 przy średniej ogólnopolskiej – 10,6. Zginęło o 19 osób mniej niż w roku 2019. Odnotowano zatem spadek o 10,8% ofiar śmiertelnych. Od roku 2011 nastąpił spadek liczby osób zabitych wskutek wypadków drogowych o blisko połowę, tj. 49,8%. Porównując rok 2019 do 2020 należy stwierdzić, że liczba ofiar śmiertelnych zmniejszyła się o 10,8%, natomiast między rokiem 2018 a 2019 spadek wynosił 21,1%. Natomiast współczynnik rannych na terenie Małopolski na 100 wypadków wyniósł 113,2 (118,5**)**, a w Polsce ten sam współczynnik stanowił 112,4.[10]

2. W statystykach Policji widoczny jest specyficzny rok 2020, w którym – z powodu pandemii – było wiele ograniczeń. I tak np. liczba postępowań wszczętych ogółem zmalała o prawie 11% w stosunku do roku poprzedniego oraz o 6,8% w do roku 2018. Odnotowano nieco mniej przestępstw (o 5,2%) w stosunku do roku 2019, ale było ich więcej o 18% w stosunku do 2018 r. W rozbiciu na 3 funkcjonujące w powiecie suskim komisariaty, znaczący wzrost przestępstw ogółem zanotowała jednostka w Suchej Beskidzkiej, w której wzrost w stosunku do 2019 r. wyniósł 39% i był to najwyższy wskaźnik od co najmniej 5 lat. W pozostałych KPP odnotowano spadek w stosunku do roku poprzedniego. Zmalała także liczba wykroczeń, liczonych wraz z wykroczeniami drogowymi.
3. Wykrywalność ogólna przestępstw w powiecie suskim systematycznie spada od roku 2016 i wyniosła w 2020 r. 74,5%, co jest poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 79,5%. W raporcie nie podano przyczyn tego zjawiska.
4. Niezwykle niepokojące statystyki dotyczą przestępstw narkotykowych. Liczba stwierdzonych przypadków wzrosła o 133% w stosunku do r. 2019, wszczęto 30 postępowań (w 2019 było ich 20), a ilość zabezpieczonych substancji plasuje KPP Sucha Beskidzka na drugim miejscu, po Krakowie, w rankingu 20 komend w województwie małopolskim.

Wybrane aspekty samorządów powiatowego oraz gmin powiatu suskiego

We wszystkich samorządach w Polsce odnotowano w 2019 r. znaczące spadki wpływów z podatków, co pokazuje ranking bogactwa JST[11] prowadzony przez Wspólnotę". Jednak powiat suski, od 2014 r., ma stałą tendencję spadkową.

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zamożność per capita 2019 w zł
136	126	111	143	157	144	142	151	157	156	**852,26**

Stolica powiatu - Sucha Beskidzka - w rankingu miast powiatowych spadła - w ciągu ostatnich 4 lat - o 10 miejsc:

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zamożność per capita 2019 w zł
91	85	87	86	66	61	40	45	50	55	**3629,36**

W roku 2020 zmieniła się wielkość dochodów własnych samorządów. Wynikała ona zarówno ze zmian gospodarczych będących następstwem pandemii i polityki lockdownów, jak i zmian w polityce podatkowej. W skali całego sektora samorządowego dochody własne (w cenach stałych) spadły w roku 2020 - w porównaniu z rokiem poprzednim - o nieco ponad 2%. Województwo małopolskie zanotowało trzecią pozycję w rankingu spadku dochodów własnych (razem z PIT i udziałami z CIT) samorządów regionalnych o 5,45% (1. miejsce zajmuje woj. śląskie: -12,64%). Powiat suski znalazł się na dalekim 169. miejscu na 212 powiatów, ze zmniejszeniem dochodów własnych tylko o 2,38% (Rekordzistą jest powiat sejneński ze zmniejszeniem na poziomie 22,84%).[12]

[10] Ocena stanu bezpieczeństwa na małopolskich drogach w 2020 roku, https://krakow.policja.gov.pl
11 Ranking dochodów JST per capita 2019 r. (Autorzy: Paweł Swianiewicz, Julita Łukomska) – coroczny ranking czasopisma Wspólnota
12 Zmiany dochodów własnych JST w 2020 roku RANKING „Wspólnoty" (Autorzy: Paweł Swianiewicz, Julita Łukomska)

Pozycja powiatu suskiego w rankingu powiatów Małopolski

Tabela 4: Pozycja powiatu suskiego na tle pozostałych powiatów (łącznie 20) w Małopolsce w wybranych obszarach w 2014 r. i w 2019 r.

L.p.	OBSZAR/ ZAKRES/ WSKAŹNIK	POZYCJA w 2014	POZYCJA w 2019
1.	**Powierzchnia**	*7*	**7**
2.	**Gęstość zaludnienia**	*18*	**18**
3.	**Saldo migracji na 1000 mieszkańców**	*10*	**12**
4.	**Dochody własne budżetu na 1 mieszkańca**	*12*	**3**
5.	**Wydatki budżetu na 1 mieszkańca**	*7*	**2**
6.	**Środki w dochodach budżetu powiatu na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych**	*3*	**1**
7.	**Podstawowe dochody podatkowe na 1 mieszkańca powiatu**	*9*	**3**
8.	**Udział procentowy powierzchni obszarów chronionych w powiatach województwa małopolskiego.**	*12*	**12**
9.	**Turystyczne obiekty noclegowe**	*5*	**5**
10.	**Udzielone noclegi**	*9*	**10**
11.	**Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. mieszkańców**	*15*	**6**
12.	**Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w zasobach mieszkaniowych**	*8*	**6**
13.	**Odsetek ludności korzystających z instalacji wodociągowej**	*22*	**20**
14.	**Odsetek ludności korzystających z instalacji kanalizacyjnej**	*21*	**20**
15.	**Odsetek ludności korzystających z instalacji gazowej**	*22*	**19**
16.	**Stopa bezrobocia rejestrowanego**	*8*	**11**
17.	**Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców**	*11*	**10**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS, Ministerstwa Finansów i Starostwa

Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie publikuje od 3 lat ranking samorządów biorąc pod uwagę dochody (ogółem, własne, bieżące), wydatki (ogółem, bieżące, majątkowe, inwestycyjne, wynagrodzenia) oraz zobowiązania ogółem. Następnie obliczane są wskaźniki: W1 (udział dochodów własnych w dochodach ogółem), W2 (relacja nadwyżki operacyjnej [dochody bieżące minus wydatki bieżące] do dochodów ogółem), W3 (udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem), W4 (relacja zobowiązań [zaliczanych do długu publicznego] do dochodów ogółem), W5 (obciążenie wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń). Sumowane są wyniki tych wskaźników i samorząd z najlepszym wynikiem jest odniesieniem (100%) dla pozostałych. Powiat Suski w kategorii powiatów ziemskich (19) w 2018 r. był na 16 pozycji, w 2019 r. na 14 pozycji, a w 2020 na 15 pozycji.

4 WIZJA, MISJA, OBSZARY PRIORYTETOWE I CELE

4.1 WIZJA, MISJA I SCHEMAT BUDOWY DOKUMENTU

WIZJA

Powiat suski - Podbabiogórze
- rozpoznawalne i atrakcyjne miejsce życia, pracy i spędzania czasu wolnego,
tworzące szanse na rozwój ludzi i nowoczesnej przedsiębiorczości;
silne tradycyjnymi wartościami i aspiracjami swoich mieszkańców,
świadomie czerpiące z dziedzictwa kulturowego, walorów przyrodniczo-krajobrazowych,
a także położenia na granicy Małopolski i Śląska.

MISJA „POWIAT SUSKI 2030"

Misją samorządu powiatu suskiego jest wspieranie i tworzenie
warunków prowadzenia działalności gospodarczej
oraz podnoszenie jakości życia mieszkańców i większa integracja społeczna.
Chcemy wspólnie z samorządami gminnymi, sektorem biznesowym i pozarządowym
realizować cele rozwojowe i klimatyczne
oraz chronić najcenniejsze walory obszaru jakimi są
środowisko przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe.

Rysunek 1: Schemat budowy Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030

Rysunek 2: Obszary priorytetowe Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030

OBSZAR PRIORYTETOWY 1.
GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, EDUKACJA I ADMINISTRACJA DOSTOSOWANE DO POTRZEB RYNKU PRACY

OBSZAR PRIORYTETOWY 2.
ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA

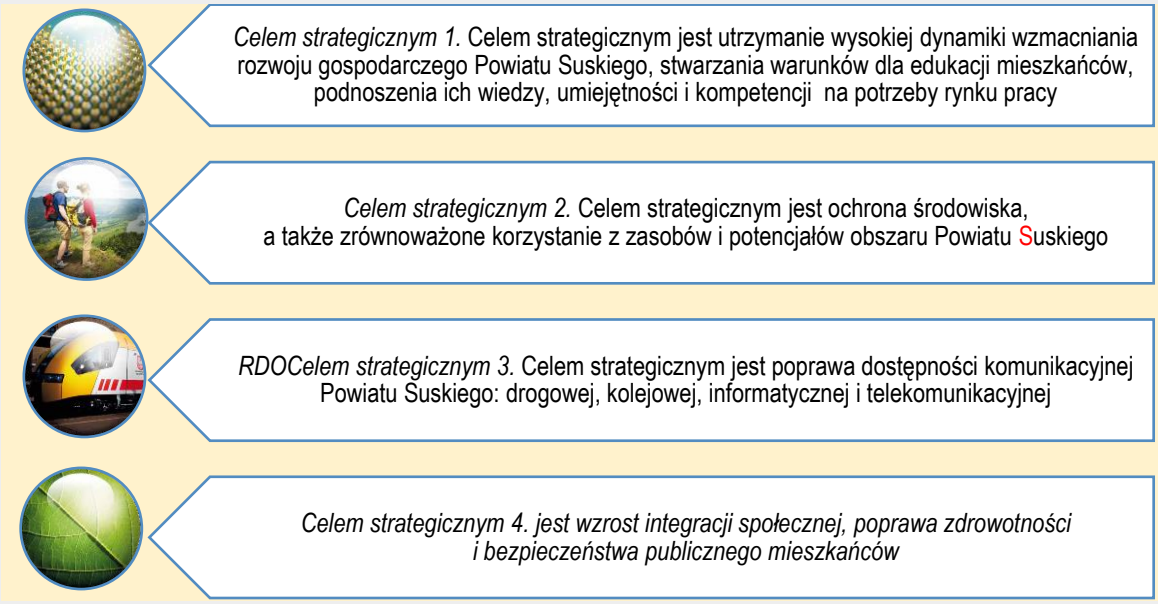
Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030
POWIAT SUSKI ŁĄCZY DLA DOBREJ PRZYSZŁOŚCI!

OBSZAR PRIORYTETOWY 3.
DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

OBSZAR PRIORYTETOWY 4.
BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE, PORZĄDEK PUBLICZNY, SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

4.2 CELE STRATEGICZNE

Na poziomie 4 obszarów priorytetowych sformułowano cele strategiczne, które odpowiadają na najważniejsze wyzwania rozwojowe dla obszaru Powiatu Suskiego w najbliższych latach i są spójne z celami regionalnymi i krajowymi.

4.3 CELE OPERACYJNE

Odpowiadając na wyzwania rozwojowe i potrzeby lokalne w każdym obszarze priorytetowym znajduje się uszczegółowienie celu strategicznego poprzez cele operacyjne, których jest łącznie 15. Rozszerzeniem celów operacyjnych są kluczowe zadania, których jest łącznie 101.

Tabela 5: Obszary priorytetowe, cele strategiczne i operacyjne

OBSZAR PRIORYTETOWY 1. **GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, EDUKACJA I ADMINISTRACJA DOSTOSOWANE DO POTRZEB RYNKU PRACY**	***OBSZAR PRIORYTETOWY 2.*** **ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA**	***OBSZAR PRIORYTETOWY 3.*** **DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA**	***OBSZAR PRIORYTETOWY 4.*** **BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE, PORZĄDEK PUBLICZNY, SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE**
Cel operacyjny 1.1: 1.1 Skuteczny system wspierania gospodarki, jej odporności, zielonej transformacji i cyfryzacji **Cel operacyjny 1.2:** 1.2 Promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców, z uwzględnieniem spójności społecznej **Cel operacyjny 1.3:** 1.3 Wysoka jakość edukacji ukierunkowanej na potrzeby zmieniającego się rynku pracy **Cel operacyjny 1.4:** 1.4 Nowoczesna e-administracja wspierająca transformację cyfrową obszaru	**Cel operacyjny 2.1:** 2.1 Ochrona środowiska naturalnego **Cel operacyjny 2.2:** 2.2 Wspieranie zrównoważonego wykorzystywania potencjałów endogenicznych **Cel operacyjny 2.3:** 2.3 Profesjonalizacja podmiotów i kadr przemysłu czasu wolnego **Cel operacyjny 2.4:** 2.4 Optymalizacja systemu zarządzania przestrzenią, współgrającego ze środowiskiem naturalnym	**Cel operacyjny 3.1:** 3.1 Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej **Cel operacyjny 3.2:** 3.2 Sprawny system transportu zbiorowego **Cel operacyjny 3.3:** 3.3 Rozwój sieci szerokopasmowej oraz nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej wspierających rozwój przedsiębiorstw, podnoszących poziom życia mieszkańców Powiatu i poprawiających funkcjonowanie instytucji publicznych	**Cel operacyjny 4.1:** Podwyższenie poziomu bezpieczeństwa społecznego opartego głównie o środowiskowe formy wsparcia **Cel operacyjny 4.2:** Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, realizacja lokalnej polityki zdrowotnej **Cel operacyjny 4.3:** Poszerzanie działań służących poprawie bezpieczeństwa publicznego w Powiecie **Cel operacyjny 4.4:** Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

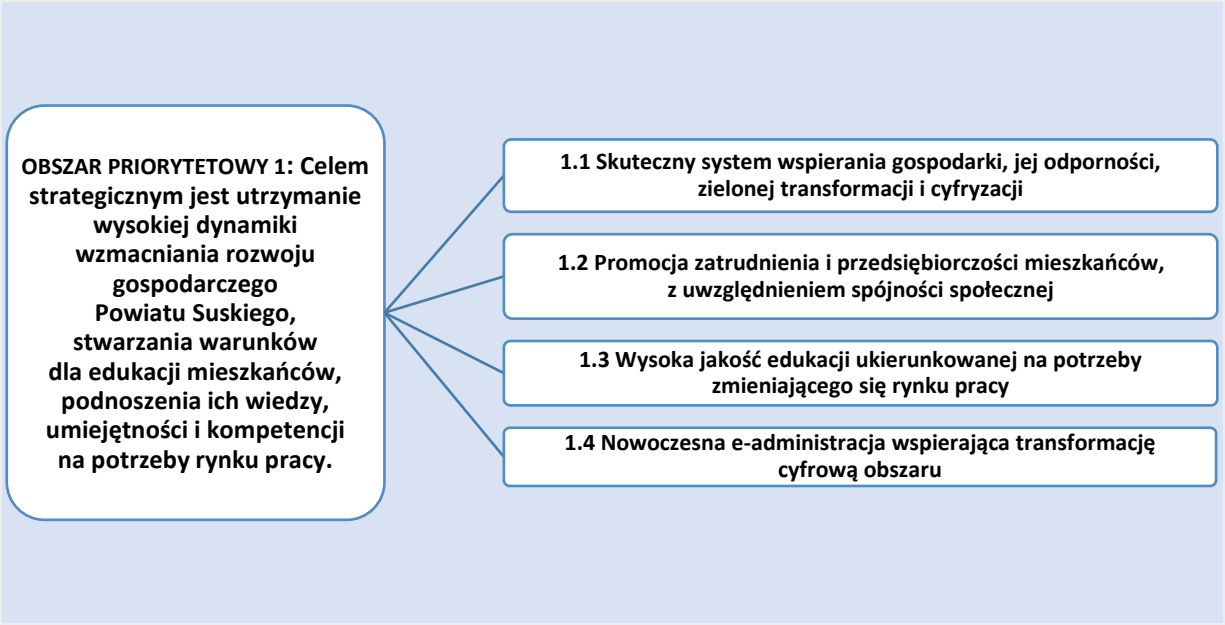
Źródło: opracowanie własne

4.4 MIARY SUKCESU

Powiat Suski przyjął plan rozwojowy na najbliższe lata - *Program Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030*, którego emanacją są ambitnie sformułowane cele. Zarządzanie przez cele ma za zadanie budowanie wspólnoty wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2016-2020*, a także dawanie impulsów aktywizujących mieszkańców do współtworzenia rozwoju obszaru. Zarządzanie przez cele jest ważne w dziesięcioletnim okresie wdrażania Programu, gdyż należy uważnie śledzić zmiany w otoczeniu i reagować na pojawiające się nowe wyzwania w dynamicznym otoczeniu.

Celom operacyjnym w poszczególnych obszarach priorytetowych przypisano miary sukcesu – w postaci wymiernych, mierzalnych i dostępnych wskaźników rezultatu, których monitoring pokaże zachodzące w każdym z obszarów zmiany. Za rok bazowy dla większości wskaźników przyjęto rok 2020, choć ze względu na pandemię, która zaburzyła wiele wskaźników rozwojowych, należy je odczytywać w szerszym kontekście.

5 OBSZAR PRIORYTETOWY 1: GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I EDUKACJA DOSTOSOWANA DO POTRZEB RYNKU PRACY

5.1 CEL OPERACYJNY 1.1: SKUTECZNY SYSTEM WSPIERANIA GOSPODARKI, JEJ ODPORNOŚCI, ZIELONEJ TRANSFORMACJI I CYFRYZACJI

Rolą administracji publicznej jest wspieranie działań przedsiębiorców w celu wykorzystania możliwości europejskich i krajowych stworzonych dla rozwoju gospodarek po okresie pandemii oraz ich „zielonej transformacji". Szczególne wsparcie powinno dotyczyć tworzenia i rozwoju podmiotów z obszaru przemysłów kreatywnych i zielonych przedsiębiorstw. Powiat może - we współpracy z samorządami lokalnymi - tworzyć system zachęt takich jak: granty, nagrody, wspólna promocja, ale także centra pracy zdalnej, czy targowiska.

Powiat Suski wspierać będzie działania związane ze podnoszeniem kompetencji pracowników, w tym z udziałem, dużych pracodawców, szczególnie zajmujących się nowoczesnymi technologiami. Przykładem takim jest polska grupa Fideltronik prowadząca działalność produkcyjną oraz projektową w zakresie elektroniki oraz informatyki, która dostarcza produkty i usługi do znanych marek światowych branży elektronicznej.

Wraz z uczelniami, w tym z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii, Powiat analizować będzie możliwości kompleksowego podejścia do kształcenia zawodowego w sektorze czasu wolnego, w tym do rozwijania innowacyjności w tym obszarze.

Ważnym aspektem jest także tworzenie rozwiązań ułatwiających podjęcie pracy w lokalnych firmach przez mieszkańców Powiatu oraz osoby z innych regionów (i krajów) chcących zamieszkać na Podbabiogórzu. W tym kontekście samorządowa administracja gminna, powiatowa i wojewódzka zapewniać będzie nie tylko coraz lepszą infrastrukturę gwarantującą rozwój funkcjonowanie przedsiębiorstw (drogi, wodociągi, energia elektryczna, transport publiczny**),** ale także stwarzać będzie ułatwienia związane z czasowym i stałym osiedlaniem się ludzi z zewnątrz.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

1.1.1. Wspieranie tworzenia i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na terenie powiatu – szczególnie z obszaru przemysłów kreatywnych i zielonych przedsiębiorstw

1.1.2. Wsparcie dla inicjatyw promocji gospodarczej powiatu, tworzenia platform wymiany informacji pomiędzy przedsiębiorcami a instytucjami publicznymi oraz promowanie dobrych praktyk i wzorców przedsiębiorczych, w tym współpracy np. w ramach klastrów

1.1.3. Wspieranie instytucji otoczenia biznesu, samorządów lokalnych, gospodarczych itp. w celu kreowania wspólnych inicjatyw, ułatwianie dostępu do informacji o środkach finansowych dla rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw

1.1.4. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Powiatu - wspieranie tworzenia i rozwoju stref aktywności gospodarczej i stref innowacyjności w ramach partnerstwa i współpracy administracji publicznych z podmiotami gospodarczymi na rzecz wykorzystania potencjału lokalnych przedsiębiorstw

5.2 CEL OPERACYJNY 1.2: PROMOCJA ZATRUDNIENIA I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Rada Europejska definiuje spójność społeczną jako „zdolność społeczeństwa do zapewnienia długoterminowego dobrobytu dla wszystkich jego członków, w tym zapewnienia równego dostępu do zasobów, poszanowania godności ludzkiej i różnorodności, osobistej i zbiorowej autonomii oraz odpowiedzialnej partycypacji."[13]

Zgodnie z zapisami: *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*[14] oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*[15] zakłada się przy realizacji wszystkich polityk publicznych promocję spójności społecznej i terytorialnej. W ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) ma to być dokonywane za pomocą odpowiedniego ukierunkowania kryteriów wybory projektów w ramach większości przewidzianych działań oraz adresowaniu pewnych działań do określonych grup beneficjentów (grup społecznych) i terytoriów, zarówno poszkodowanych w wyniku kryzysu, jak i zagrożonych zmianami technologicznymi, wynikającymi z cyfrowej i zielonej transformacji.[16]

Krajowe dokumenty strategiczne zakładają zmianę podejścia do aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy poprzez rozwiązania systemowe związane z opieką nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz zwiększeniem wykorzystania elastycznej organizacji czasu pracy. Planowane są regulacje prawne związane funkcjonowaniem instytucji rynku pracy, a także zachęty w celu zatrzymywanie na rynku pracy osób w wieku emerytalnym, gdyż jednym z istotnych wyzwań polskiego rynku pracy jest niski wiek emerytalny (K-60, M-65), co przy niekorzystnych zmianach demograficznych oznaczać będzie w dłuższej perspektywie pogłębianie się niekorzystnej sytuacji w zakresie dostępności pracowników. Środki z KPO będą umożliwiały podejmowanie działań na rzecz pozostawanie dłużej na rynku pracy i Powiat będzie odgrywał znaczącą rolę w systemowych działaniach na rzecz dostosowanie osób 60+ do wymogów rynku pracy w zakresie kwalifikacji i kompetencji spełniających oczekiwania pracodawców.

Wdrażanie idei spójności społecznej spowoduje, że publiczne służby zatrudnienia będą reformowane i cyfryzowane. Swoje działania przekierują na aktywizację także nowych grup osób biernych zawodowo, o niskich kwalifikacjach, kobiet, osób młodych (do 29 r.ż.), starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób długotrwale bezrobotnych, a także migrantów (w tym powrotnych). Ponadto w związku z wdrażaniem przełomowych technologii w gospodarce, w tym w rolnictwie, pojawi się grupa pracowników wymagających wsparcia w uzupełnieniu kwalifikacji zawodowych. Będą podejmowane działania związane z nabywaniem nowych umiejętności przez osoby tracące pracę w związku z transformacją w kierunku „zielonej" gospodarki.

Powiatowy Urząd Pracy pozyskiwać będzie dodatkowe środki z wielu źródeł na swoje poszerzone działania, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Pracy, programów Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii, a także z programów specjalnych.

Monitorowanie rynku pracy jest jednym z priorytetowych zadań realizowanych przez PUP w Suchej Beskidzkiej. Zadaniem PUP będzie w dalszym ciągu analizowanie potrzeb lokalnego rynku i dopasowywanie popytu i podaży kwalifikacji na rynku zatrudnienia.

PUP będzie realizować działania w celu poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy w ramach partnerstw i porozumień o współpracy z organizacjami pozarządowymi, firmami oraz ośrodkami pomocy społecznej. W ten sposób osiągany będzie efekt synergii w zakresie promocji, informowania potencjalnych beneficjentów, a także w realizacji wspólnych projektów.

---

[13] K. Wojnar, Wpływ polityki spójności na spójność społeczną polskich miast – wnioski z badań ewaluacyjnych, Studia Regionalne i Lokalne Wydanie specjalne 2011–4995

[14] Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), M.P. poz. 260

[15] Uchwała Nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030" (M.P. poz. 1060)

[16] Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

1.2.1. Podejmowanie działań aktywizujących na rynku pracy, w tym skierowanych do seniorów po osiągnięciu wieku emerytalnego oraz podnoszenie ich kompetencji i kwalifikacji, zgodnie z oczekiwaniami przedsiębiorców.

1.2.2. We współpracy z przedsiębiorcami, zwiększenie ilości miejsc pracy tworzonych na obszarze powiatu

1.2.3. Organizacja procesów podwyższania kwalifikacji, nabywania nowych umiejętności i/lub przekwalifikowania osób zgodnie z potrzebami pracodawców

1.2.4. Pozyskiwanie funduszy na realizacje idei „spójności społecznej"

1.2.5. Upowszechnienie informacji o instrumentach i usługach rynku pracy oraz ofertach pracy

1.2.6. Monitoring rynku pracy i jego zmieniających się potrzeb

5.3 CEL OPERACYJNY 1.3: WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI UKIERUNKOWANEJ NA POTRZEBY ZMIENIAJĄCEGO SIĘ RYNKU PRACY

Ramy strategiczne polityki na rzecz rozwoju umiejętności niezbędnych do wzmocnienia kapitału społecznego, włączenia społecznego, wzrostu gospodarczego i osiągnięcia wysokiej jakości życia są zapisane w Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (ZSU 2030) oraz w przepisach wprowadzających zmiany w systemie kształcenia zawodowego.[17] Większość rozwiązań to konkretne instrumenty, które stopniowo wzmacniają powiązanie edukacji z rynkiem pracy. Kształcenie zawodowe powinno stać się narzędziem do reagowania na skutki pandemii poprzez udział w odbudowie po kryzysie COVID, ale także do mierzenia się z wyzwaniami uczenia się przez całe życie.

W KPO planowane jest tworzenie sieci branżowych centrów umiejętności**,** które mają łączyć **ś**wiat biznesu i edukacji. Będą one jednocześnie realizowały europejską inicjatywę centrów doskonałości zawodowej (CoVEs). Centra te będą działały przy szkołach zawodowych lub centrach kształcenia zawodowego. Ich rolą będzie m.in. upowszechnianie uczenia się w rzeczywistych warunkach pracy, analiza zapotrzebowania na zawody i umiejętności w danej branży, podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie osób dorosłych, prowadzenie form uczenia się przez całe życie, pośrednictwo w nawiązywaniu współpracy biznesu ze szkołami i placówkami systemu oświaty oraz uczelniami, transfer wiedzy i technologii do edukacji."[18]

Z perspektywy ogólnopolskiej przewiduje się reformy w zakresie szkolnictwa zawodowego, zwiększenie wykorzystania rozwiązań cyfrowych w edukacji oraz nabywanie nowych umiejętności. Przede wszystkim chodzi o poprawę dopasowania umiejętności i kwalifikacji do wymogów rynku pracy w związku z wdrażaniem nowych technologii w gospodarce oraz zielonej i cyfrowej transformacji. Działania obok kształcenia zawodowego mają dotyczyć także uczenia się przez całe życie.

Wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów w całej Polsce polegać będzie m.in. na przystosowaniu szkół do wyzwań związanych z transformacją cyfrową, które umożliwi korzystanie z narzędzi cyfrowych na podobnym poziomie w każdej szkole. W związku z tym każda szkoła będzie spełniać określone standardy wyposażenia zarówno pod kątem sprzętu multimedialnego, jak i infrastruktury sieciowej w szkole. Będzie się to wiązało z podnoszeniem kwalifikacji nauczycieli i uczniów w zakresie kompetencji cyfrowych.

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 zakłada działania w zakresie rozwoju umiejętności i uczenia się dorosłych, w tym powstawanie na poziomie regionalnym i lokalnym Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji (LOWE), obejmujący m.in. ideę tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz umiejętności i uczenia się dorosłych. LOWE będą powstawały na bazie istniejących szkół zawodowych i mają pełnić ważną rolę w aktywizowaniu dorosłych i społeczności lokalnej na rzecz rozwoju umiejętności stanowiących podstawę dla uczenia się przez całe życie, w szczególności na obszarach defaworyzowanych. Powiat Suski zakłada możliwość utworzenia LOWE na bazie szkół zawodowych, widząc w tym szansę na zwiększenie efektywności ich potencjału.

Zarówno szkoły jak i Powiat aplikują o zewnętrzne środki na realizację zadań związanych z edukacją. Największe projekty obecnie realizowane są kontynuacją poprzednich edycji: „Kreatywny Uczeń – Profesjonalista w zawodzie II" i „Wzmocnienie Konkurencyjności Uczniów Na Rynku Pracy II". Łącznie ich wartość wynosi 9848102,99 zł, a ich realizacja przewidziana jest na lata 2020-2023. W ramach tych projektów rozwijane są m.in. Centra Kompetencji Zawodowych.

Powiat stoi więc przed nowymi wyzwaniami rynku pracy, a odpowiadając za kształcenie zawodowe zapewniać będzie wsparcie a nawet koordynację partnerskiej współpracy szkół, uczelni, pracodawców, ośrodków badawczo-rozwojowych i innych instytucji otoczenia gospodarczego.

---

[17] *Uchwała nr 195/2020 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej „Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030.Polityka na rzecz rozwijania umiejętności zgodnie z ideą uczenia się przez całe życie"*

18 Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

1.3.1 INSPIROWANIE I KOORDYNACJA: w partnerstwie z wieloma podmiotami aplikowanie o zewnętrzne fundusze wsparcie dla działań prorozwojowych, m.in. w zakresie organizowania stypendiów, zajęć rozwijających uzdolnienia i zainteresowania uczniów z wykorzystaniem potencjału uczelni wyższych i dostępu do nowych technologii informacyjno–komunikacyjnych.

1.3.2 ROZWÓJ PRZEZ EDUKACJĘ: zapewnienie właściwych warunków kształcenia, opieki i wychowania dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół prowadzonych przez Powiat Suski; modernizacja zaplecza sportowego szkół służącego promowaniu zdrowego stylu życia; dostosowywanie bazy do potrzeb kształcenia ogólnego i zawodowego osób niepełnosprawnych w prowadzonych oddziałach ogólnodostępnych oraz integracyjnych, w tym rozbudowa infrastruktury szkół specjalnych wchodzących w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego w Makowie Podhalańskim; tworzenie i rozwijanie centrów kompetencji zawodowych łączących potencjał szkół i placówek oświatowych, organizacji pożytku publicznego i biznesu.

1.3.3 UNOWOCZEŚNIANIE EDUKACJI: wdrożenie programów związanych z transformacją cyfrową placówek oświatowych, wykorzystanie potencjału placówek do tworzenia lokalnych ośrodków wiedzy i edukacji.

1.3.4 INWESTOWANIE W KADRY: wdrożenie programów podnoszenia kwalifikacji administracji oświatowej, nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu, edukatorów, trenerów i animatorów.

1.3.5 INWESTOWANIE W KWALIFIKACJE POSZUKIWANE NA RYNKU PRACY: modernizacja kształcenia zawodowego; współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami w zakresie przygotowania zawodowego uczniów kształcących się w technikach oraz branżowych szkołach I i II stopnia; pozyskanie partnerów, przyjęcie i wdrożenie programów rozwijania kompetencji kluczowych, społecznych i pracowniczych oraz wprowadzania nowych kierunków kształcenia zawodowego i kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych.

1.3.6 WYRÓWNYWANIE SZANS EDUKACYJNYCH: wdrożenie programów wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz uczniów uzdolnionych; poszerzenie i wzmocnienie działań z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

1.3.7 PREORIENTACJA ZAWODOWA: wdrożenie programów doradztwa, praktyk i staży dla uczniów, studentów, osób poszukujących pracy.

5.4 CEL OPERACYJNY 1.4: NOWOCZESNA E-ADMINISTRACJA WSPIERAJĄCA TRANSFORMACJĘ CYFROWA OBSZARU

W 2020 r. rząd przyjął nowy program rozwoju infrastruktury szerokopasmowej w kraju, którego zapisy zostały dostosowane do nowych, wytyczonych przez Komisję Europejską celów rozwoju sieci łączności elektronicznej. Założono następując cele w horyzoncie czasowym do 2025 r.:

1) zapewnienie wszystkim gospodarstwom domowym, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, dostępu do Internetu o przepustowości dla łącza „w dół" wynoszącej co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonej w gigabitach;

2) niezakłócony bezpieczny dostęp do sieci 5G na wszystkich obszarach miejskich i na wszystkich głównych szlakach komunikacyjnych;

3) gigabitowy dostęp do internetu dla wszystkich miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego, takich jak szkoły, węzły transportowe i główne miejsca świadczenia usług publicznych, a także dla przedsiębiorstw prowadzących intensywną działalność w Internecie.[19]

Ponadto w kolejnych latach będzie wdrażana reforma mająca na celu wprowadzenie domyślności cyfrowej w całej administracji publicznej (czyli prymatu dokumentu elektronicznego nad papierowym), w oparciu o centralne platformy danych, platformę API oraz systemy informacyjne umożliwiające cyfryzację tych procesów. Projekty te znajdą źródło finansowania zarówno w KPO (zaplanowano zharmonizowanie inwestycji służących wytworzeniu centralnych rozwiązań do wykorzystania przez całą administrację, z działaniami dotyczącymi cyfryzacji procesów wewnętrznych i upowszechniania e-usług, m.in. z platformy udostępniania danych i platformy e-usług) jak w regionalnym programie operacyjnym.

Administracja powiatowa kontynuować będzie wyzwania związane z e-administracją, w tym poprzez uczestnictwo w centralnych i regionalnych projektach. Powiat na bieżąco dokonuje transpozycji dotychczasowych repozytoriów zasobu geodezyjnego i kartograficznego obszaru z postaci analogowej do cyfrowej oraz udostępnia je w formie usług elektronicznych. Uczestniczy w regionalnych programach cyfryzacji usług publicznych zarówno w informacji przestrzennej, jak i w zdrowiu czy w edukacji.

W kontekście rozwoju infrastruktury informatycznej w zbliżającym się okresie nastąpi zwiększenie liczby spraw możliwych do załatwienia drogą elektroniczną przy wykorzystaniu e-usług, z równoczesnym zwiększeniem bezpieczeństwa mechanizmów weryfikacji cyfrowej tożsamości raz podpisu elektronicznego. Jak zapisano w KPO „Realizacja programu pomoże też w budowaniu wyższych kompetencji cyfrowych pracowników administracji publicznej oraz w upowszechnieniu rozwiązań dotyczących zdalnej komunikacji i współpracy."

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

1.4.1. Dalsze usprawnianie działania administracji publicznej w kierunku cyfryzacji procesów wewnętrznych, upowszechnieniu e-usług i wprowadzenie domyślności cyfrowej

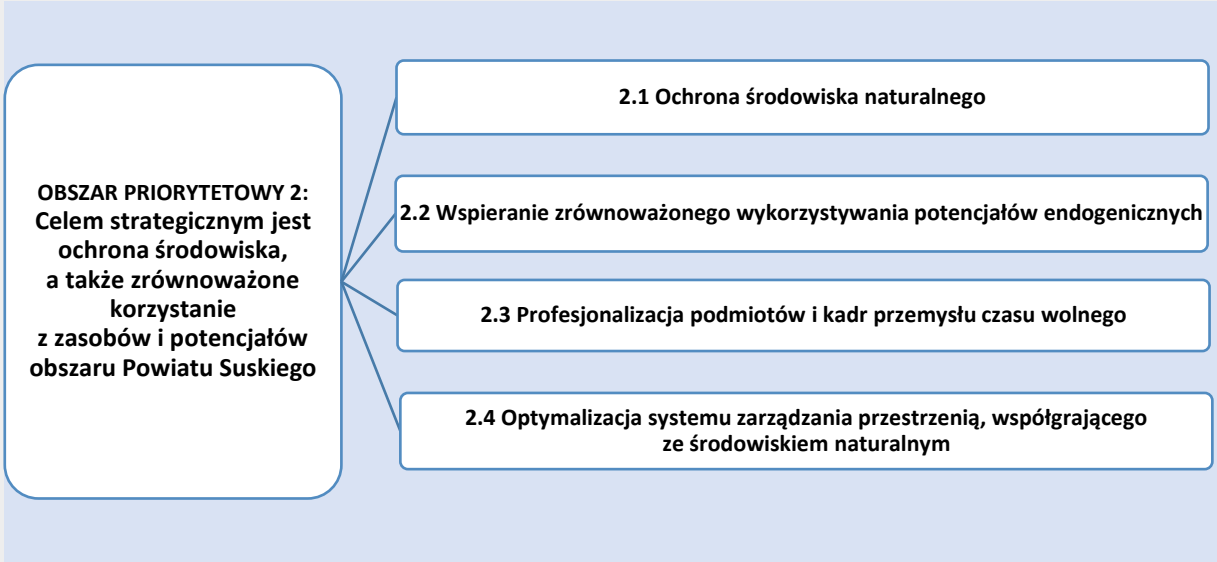
1.4.2. Współpraca lokalnych samorządów terytorialnych w świadczeniu usług technicznych, społecznych i administracyjnych zarówno w ramach obszaru funkcjonalnego, jak i całego regionu

1.4.3. Informowanie i edukowanie mieszkańców, organizacje obywatelskie i przedsiębiorców o dostępnych programach i funduszach lokalnych, krajowych i unijnych.

1.4.4. Współpraca w pozyskiwaniu środków zewnętrznych ze źródeł krajowych, Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego

[19] *Uchwała Rady Ministrów z dnia 10.03.2020 w sprawie przyjęcia aktualizacji Narodowego Planu Szerokopasmowego*

6 OBSZAR PRIORYTETOWY 2: ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA

6.1 CEL OPERACYJNY 2.1: OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Jednym z zasadniczych zagadnień wpływających na jakość życia mieszkańców jest jakość środowiska przyrodniczego, w tym powietrza, wody i gleby.

Powietrze. Niezadawalająca jakość powietrza związana jest z procesami energetycznego spalania paliw, transportem, gromadzeniem oraz utylizacją ścieków i odpadów, a także rolnictwa. Jednak największym zagrożeniem dla zdrowia i życia ludności jest zanieczyszczenie powietrza pyłami, które pochodzą głównie z procesów spalania, zachodzących w paleniskach domowych. Ponadnormatywne stężenie pyłów występuje na większości terenów zabudowanych, ale szczególnie odczuwane jest w miastach oraz w miejscowościach górskich, położonych w dolinach i kotlinach. Istnieje wiele programów wspierających wymianę nienormatywnych kotłów, ale proces ten postępuje bardzo powoli. Zmniejszenie emisji dwutlenku węgla to jeden z problemów, z którym Powiat Suski będzie musiał się zmierzyć w kolejnych latach. Dlatego bardzo ważne jest realizowanie programów gospodarki niskoemisyjnej, które pozwolą pozyskać środki na różne metody poprawy jakości środowiska. Poza ograniczaniem istniejących źródeł emisji, istotne jest również zapobieganie powstawaniu nowych, szczególnie poprzez właściwie prowadzoną politykę przestrzenną, energetyczną i gospodarczą. Skuteczna realizacja wskazanych zadań wymaga współdziałania zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym, a nawet międzynarodowym w przypadku sąsiedztwa z innym krajem.

Komisja Europejska przedstawiła w marcu 2020 r. nowy projekt rozporządzenia dotyczącego dekarbonizacji gospodarki i osiągnięcia neutralności klimatycznej Europejski Zielony Ład (European Green Deal). Jest to plan na sprawiedliwą transformację związaną z klimatem i środowiskiem. KE proponuje m.in. tzw. „*falę renowacji*" budynków publicznych i prywatnych, gdyż budownictwo odpowiada za 36% ogólnej emisji gazów cieplarnianych w Europie. Renowacja budynków może przynieść znaczące korzyści pod względem efektywności energetycznej, przystępności cenowej, niższych rachunków za energię oraz wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw i miejsc pracy. Program Priorytetowy Czyste Powietrze, który wspiera termomodernizację domów jednorodzinnych, wkrótce rozszerzy się o domy wielorodzinne, a także dodatkowe wsparcie dla osób ubogich.

Polska Spółka Gazownictwa przewiduje rozbudowę sieci gazowej w Powiecie Suskim. W latach 2020-2024 w gminie Budzów, w której zostanie najbardziej rozbudowana siec gazowa, wybudowanych zostanie 70702 m gazociągu oraz 8844 m przyłączy dla 1474 odbiorców (liczba przyłączy w szt.). W gminie Bystra Sidzina będzie to 15455 m sieci gazowej (1470 m przyłączy dla 294 odbiorców), w mieście i gminie Jordanów 42655 m gazociągu (9226 m przyłączy i 1134 odbiorców), w gminie Stryszawa 25100 m gazociągu (6817 m przyłączy dla 840 odbiorców), w Suchej Beskidzkiej 14650 m gazociągu (2400 m przyłączy dla 464 odbiorów), w gminie Zawoja 41400 m gazociągu (4920 m przyłączy i 926 odbiorców).[20]Zmiana nienormatywnych źródeł ciepła na gazowe przełoży się znacząco na poprawę jakości powietrza.

W zakresie ochrony środowiska samorządy terytorialne będą miały możliwość otrzymania wsparcia z programów rządowych m.in. w zakresie inwestycji w rozbudowę infrastruktury i środków transportu, zapewniających czyste środowisko. Pieniądze będzie można wydać na przygotowanie terenów inwestycyjnych, termomodernizację i cyfrową infrastrukturę szkół, systemy oczyszczania ścieków, zaopatrzenie w wodę poza aglomeracjami, zieloną transformację miast, czy zeroemisyjny tabor autobusowy itp. Beneficjentem będzie także Powiat prowadzący instytucje publiczne dostarczające podstawowe usługi społeczne (zdrowie, edukacja, rynek pracy), decydujące o poziomie jakości życia i perspektywach rozwojowych.

Małopolska, która w zakresie walki o czyste powietrze jest prekursorem w Polsce przyjęła *Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*[21], w którym określa też zadania dla powiatów. I tak w każdym powiecie jest zatrudniony doradca ds. klimatu, którego zadaniem jest między innymi

[20] *Dane PSG sp. z.o.o za Programem ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze*
[21] *Uchwała Nr XXV/373/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 września 2020 r. w sprawie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*

koordynacja działań gmin w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego. Powiaty prowadzą akcję informacyjną o wymaganiach uchwały antysmogowej wśród przedsiębiorców i przy procedurach wydawania pozwoleń na budowę. Na stronie internetowej Powiat zamieszcza obligatoryjnie informację o jakości powietrza i możliwości zgłoszenia ekointerwencji. Ponadto - co najmniej raz w roku - będą prowadzone kontrole stacji diagnostycznych pojazdów, a we współpracy z policją mają być sprawdzane pojazdy poruszające się po drogach pod kątem emisji spalin. Program rekomenduje także przeznaczenia co najmniej 0,5% dochodów własnych powiatu na działania związane z ochroną powietrza.

Powiat Suski, który od realizuje od 2012 r. projekty parasolowe dla mieszkańców (instalacje solarne, fotowoltaiczne, pompy ciepła, wymiana kotłów) planuje kontynuację takich programów.

Osuwiska, susze, powodzie. W wyniku destrukcyjnej działalności człowieka oraz naturalnych procesów obserwujemy szybko następujące zmiany klimatyczne. Przejawiają się one w postaci ekstremalnych zjawisk pogodowych: powodzi, susz, gwałtownych ulew, trąb powietrznych, a także procesów morfogenetycznych na powierzchni ziemi, w tym przede wszystkim osuwaniu i spełzywaniu. Od 2006 r. w ramach Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej (SOPO) są rejestrowane i dokumentowane osuwiska i tereny o potencjalnym zagrożeniu ruchami masowymi. Ochrona przed suszą wiąże się np. z tworzeniem sprawnego systemu retencji wodnej oraz modernizacji urządzeń melioracyjnych. Istotnym elementem działań przeciwpowodziowych będzie tworzenie oraz zachowanie naturalnej retencji wodnej (m.in. zalesianie, ochronę lasów łęgowych, odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych) oraz opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym i osuwiskowym. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[22], określa, iż ochrona środowiska polega w szczególności na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom oraz na przywracaniu elementów przyrodniczych do właściwego stanu.

Woda. Stan i jakość wód powierzchniowych i podziemnych w Małopolsce. Ponadto ogólnie mniejsza ilość wód powierzchniowych, związana z coraz częstszymi niedoborami i suszami, utrudnia proces oczyszczania się wody, co powoduje, że obserwuje się od 2013 r. spadek jej jakości. W Powiecie Suskim zanieczyszczenie wód odbywa się na wszystkich etapach jej obiegu w środowisku, ale główne źródła zanieczyszczenia to: ścieki komunalne i przemysłowe odprowadzane z miast i wsi, spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, spływy z terenów przemysłowych oraz składowisk odpadów, zrzuty niezorganizowane ze źródeł lokalnych (z terenów nie posiadających kanalizacji) oraz zanieczyszczenia atmosferyczne. Wielka szansą rozwojową stało się Jezioro Mucharskie zlokalizowane na rzece Skawie, które swoim zasięgiem obejmuje gminy: Mucharz, Stryszów i Zembrzyce. To zbiornik, który ma także chronić przed powodzią oraz wpływać pozytywnie na ochronę biosfery w czasie suszy. Miejsce to będzie także atrakcyjnym miejscem turystyki i rekreacji.[23]

Bioróżnorodność. Wartość przyrodnicza i krajobrazowa terenów rolniczych jest niezmiernie wysoka. Głównymi zagrożeniami dla zachowania różnorodności biologicznej na terenie Powiatu Suskiego, wynikającymi z rozwoju rolnictwa są m.in: zanikanie tradycyjnych krajobrazów rolniczych, degradacja i zanikanie dzikich siedlisk, zanieczyszczenia wód środkami ochrony roślin i nawozami, erozja gleb, a także zanikanie rodzimych ras zwierząt gospodarskich. Bogate zasoby przyrodnicze obszaru zobowiązują do utrzymania i zwiększania bioróżnorodności środowiska przyrodniczego, stanowiącego jeden z zasadniczych czynników poprawy odporności środowiska na skutki negatywnych zmian klimatycznych. Zadanie to możliwe będzie pod warunkiem poszerzenia systemu przyrodniczego województwa nie tylko w oparciu o obszarowe formy ochrony przyrody, takie jak park narodowy, krajobrazowy czy obszar Natura 2000, ale także poprzez rozwój systemu obszarów węzłowych korytarzy ekologicznych łączących te obszary.[24].

Wodociągi. W Powiecie Suskim zaopatrzenie w wodę odbywa się z sieci wodociągowej lub ze studni gospodarskich. Do sieci wodociągowej woda dostarczana jest z ujęć wód powierzchniowych

[22] *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U.2021 poz. 741)*

[23] *Plan rozwoju zbiornika wodnego Świnna Poręba – Jezioro Mucharskie na lata 2016-2023*

[24] *Uchwała Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030"*

i podziemnych. W Powiecie Suskim, niezmiennie od lat, jest najniższy w Małopolsce odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej.

Kanalizacja. Oczyszczalnie ścieków w Powiecie Suskim obsługują ok. 42,93% ludności powiatu ogółem. Na terenie Powiatu Suskiego znajduje się szereg oczyszczalni ścieków. W większości są to małe oczyszczalnie. Największe oczyszczalnie zlokalizowane są w Suchej Beskidzkiej, Jordanowie, Zawoi i Zembrzycach. Powiat Suski znajduje się na 20 miejscu (na 22 pozycje) w Małopolsce (2019 r.) jeśli chodzi o odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej[25]. W ramach poprawy spójności społecznej i terytorialnej przewidywane jest w najbliższych latach wsparcie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej na terenach wiejskich, w kontekście poprawy dostępności do infrastruktury wzmacniającej podstawy rozwojowe niektórych obszarów, podnoszenia standardu życia mieszkańców i poprawy stanu środowiska naturalnego.

Azbest. Powiat Suski posiada program usuwania azbestu, który jest realizowany w porozumieniu z gminami. Szacuje się, że na terenie Powiatu występuje jeszcze około 7460 Mg wyrobów azbestowych (2019 r.). Polska jest pierwszym i jedynym krajem w Unii Europejskiej, która podjęła wyzwanie wycofania z użytkowania wyrobów zawierających azbest. Program rządowy[26] wskazuje rok 2032 r. jako termin całkowitego usunięcia wyrobów zawierających azbest. Powiat będzie więc poszukiwał źródeł finansowania dla realizacji tego programu.

Obecnie trzyletni (2021-2023) program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest prowadzi na terenie Małopolski Wojewódzki Fundusz ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. Począwszy od 2021 r. ogłaszane są nabory dla gmin, związków międzygminnych i powiatów, działających na rzecz właścicieli lub posiadaczy obiektów budowlanych na ich terenie. Finansowane są przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest, zgodne z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dotacje można otrzymać do 100 % kosztów **w** zależności od wskaźnika związanego z dochodami podatkowymi samorządu.

Bezpieczeństwo energetyczne. Powiat we współpracy z gminami przygotował plany gospodarki niskoemisyjnej (PGN), które są spójne z Programem Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego[27]. Poprawa poziomu bezpieczeństwa energetycznego powinna wiązać się ze znacznie większym poziomem wykorzystania zasobów energii odnawialnej, co ograniczy niską emisję i spowoduje poprawę stanu powietrza. Poziom wykorzystania zasobów energii odnawialnej uzależniony jest także o stanu sieci energetycznej oraz regulacji prawnych związanych z odkupem nadwyżek energii elektrycznej. Stan sieci energetycznej w niektórych rejonach powiatu uniemożliwia odebranie w 100 % wyprodukowanej energii.

Zalesianie, retencja. Lasy stanowią 48% obszaru (2020). Nadzór nad lasami prywatnymi w Powiecie Suskim sprawują Lasy Państwowe oraz Babiogórski Park Narodowy (gdzie znajdują się enklawy lasów prywatnych o pow. ponad 100 ha). Na terenie gmin: Budzów, Stryszawa, Zawoja, Zembrzyce, Maków Podhalański, Sucha Beskidzka nadzór nad lasami sprawuje Nadleśnictwo Sucha, a na terenie miasta i gminy Jordanów oraz Bystra–Sidzina nadzór prowadzi Nadleśnictwo Myślenice.[28]

W zakresie ograniczania zmian kluczowymi kwestiami są m. in.: redukcja emisji gazów cieplarnianych, w tym dwutlenku węgla, przechodzenie na odnawialne źródła energii, racjonalne gospodarowanie energią, rozwój niskoemisyjnego i energooszczędnego transportu, a także nie mniej istotne zalesianie oraz zadrzewianie, a także poprawa retencji, zwłaszcza retencja wód opadowych w miejscu, zwiększenie terenów zieleni oraz wszelkie działania poprawiające warunki aerosanitarne. Warto

25 Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należą m.in. kwestie związane z wodociągami, kanalizacją, zaopatrzeniem w wodę oraz odprowadzaniem ścieków.

26 Uchwała Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. w sprawie przyjęcia Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

27 Uchwała Nr XLII/662/13 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 września 2013 r. Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego

[28] *Na podstawie: Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Dla Powiatu Suskiego Na Lata 2012 – 2015 z perspektywą na lata 2016-2019*

nadmienić, iż część z tych działań, jak np. zalesianie, tereny zielone czy wzrost wilgotności wynikające z poprawy retencji pełnią jednocześnie rolę i adaptacji i ograniczenia zmian klimatycznych.

Zazielenianie przestrzeni. W drodze konkursu będą dostępne środki na inwestycje związane z kompleksowym rozwiązywaniem punktowych problemów małych i średnich miast oraz ich obszarów funkcjonalnych związanych z „zazielenianiem" przestrzeni (ścieżki rowerowe, parki, ciągi piesze, rewitalizacja i pasywne rozwiązania itp.). Powiat zamierza wspierać takie działania.

GOZ i zmiana postaw mieszkańców. Strategia Małopolska 2030 zakłada promocję gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), opierającej się na efektywnym wykorzystaniu zasobów, materiałów i produktów oraz minimalizowaniu ilości wytwarzanych odpadów poprzez zapobieganie ich powstawaniu, a w przypadku wytworzenia odpadów – ich przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne sposoby odzysku oraz unieszkodliwienie. Transformacja w kierunku GOZ polega na podjęciu działań na wszystkich etapach cyklu życia produktu, zaczynając od pozyskania surowca, przez projektowanie, produkcję, konsumpcję, naprawę i regenerację produktu, zbieranie odpadów, aż po ich zagospodarowanie.[29] Powiat Suski zamierza się włączyć w promocję tego modelu gospodarki, jako elementu działań wpływających na uświadomienie mieszkańcom zagrożeń wynikających ze złego stanu środowiska i zmian klimatu. Promocję postaw prośrodowiskowych oraz edukację związaną z racjonalnym użytkowania zasobów przyrodniczych będzie ważnym działaniem informacyjnym kierowanym do wszystkich grup wiekowych.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

2.1.1. Podniesienie efektywności energetycznej, ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, między innymi poprzez wymianę mało efektywnych źródeł energii, w szczególności w obrębie budynków użyteczności publicznej i budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego, poprzez m.in. termomodernizację oraz zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii

2.1.2. Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb.

2.1.3. Ochrona i zwiększanie naturalnej retencji oraz przywracanie naturalnych warunków przepływu wód.

2.1.4. Rozbudowa systemu wodociągów oraz kanalizacji, w tym szczególnie na obszarach objętych formami ochrony przyrody.

2.1.5. Promocja przedsięwzięć i zachowań proekologicznych oraz edukacja ekologiczna

2.1.6. Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Programach Ochrony Środowiska Powiatu Suskiego oraz w programach Województwa Małopolskiego (ochrony środowiska, ochrony powietrza itd.)

2.1.7. Realizacja Programu Ochrony Powietrza oraz Programów Gospodarki Niskoemisyjnej

2.1.8. Realizacja założeń zawartych w Programie usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest na terenie Powiatu Suskiego"

2.1.9. Zwiększenie powierzchni leśnych poprzez zalesianie terenów niezagospodarowanych rolniczo

[29] *Uchwała Nr XXV/373/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 listopada 2020 r. Program Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego „Małopolska w zdrowej atmosferze"*

6.2 CEL OPERACYJNY 2.2: WSPIERANIE ZRÓWNOWAŻONEGO WYKORZYSTYWANIA POTENCJAŁÓW ENDOGENICZNYCH

Potencjał kulturowy Podbabiogórza tworzą walory naturalne, przyrodnicze i krajobrazowe - oraz antropogeniczne, na które składają się miejsca i obiekty zabytkowe o ciekawej historii, wydarzenia i imprezy kulturalne, a także bogata tradycja, obyczajowość i góralski folklor, świadczące o żywych korzeniach kultury lokalnej. Rozwój turystyki w Powiecie Suskim oparty jest więc głównie na potencjale endogenicznym (wewnętrznym) i ma znaczący wpływ na dochody mieszkańców szczególnie na terenach pozbawionych dobrych warunków do rozwoju rolnictwa i wokół obszarów chronionych. Posiadane dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, obok jakości środowiska naturalnego, gra istotną rolę w wyborach miejsca wypoczynku przez gości i turystów. Wielu mieszkańców ma tę świadomość, a czas pandemii pokazał indywidualne i zbiorowe straty spowodowane obostrzeniami sanitarnymi zabraniającymi lub ograniczającymi możliwość przemieszczania się ludzi.

Chronienie tożsamości kulturowej i ciągłość tradycji są zadaniem, które wymaga wsparcia, gdyż zmniejszenie aktywnego uczestnictwa kolejnych pokoleń w kultywowaniu tradycji zaciera elementy składające się na lokalną odrębność i może spowodować bezpowrotny zanik wielu zwyczajów, zawodów i miejsc. Dlatego ważne są imprezy i konkursy ukierunkowane na kultywowanie dziedzictwa kulturowego, konkursy certyfikujące produkty lokalne, integracyjne imprezy kulinarne, prezentacje zanikających zawodów itp. Mieszkańcy powinni także korzystać w swoich aktywnościach codziennych, rekreacji rodzinnej, a także w uprawianiu sportu, z naturalnych warunków obszaru co zwiększy ich wrażliwość na konieczność ochrony lokalnych walorów.

Kontekst kulturowy jest ważny w obszarze turystyki a światowe trendy pokazują wzrost zainteresowania elementami edukacyjnymi (*education*), przeżyciowymi (*excitement*) oraz rozrywkowymi (*entertainment*) w podejmowanych eskapadach turystycznych (hasło „3xE). Wymaga to jednak profesjonalnej obsługi i systemowego kształcenia często w nowych zawodach.

Wykorzystywanie zasobów endogenicznych powinno więc następować zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i w poczuciu wspólnej odpowiedzialności. Dotyczy to zarówno inwestycji publicznych jak i prywatnych, rozwoju działalności gospodarczej i zagospodarowania przestrzennego.

Powiat będzie także wspierać i inicjować działania na rzecz inwestycji turystycznych: budowy i modernizacji szlaków, ścieżek edukacyjnych, tras pieszych i rowerowych, a także renowacji i oznakowania obiektów zabytkowych, sieciowania oraz promocji tras turystycznych. W tym kontekście szansą finansową są zaplanowane w rządowym projekcie Nowego Polskiego Ładu środki na rewitalizację lub unowocześnienie co najmniej 300 obiektów infrastruktury kulturalnej i turystycznej. Ponadto planuje się utworzenie kolejnego funduszu „Nowoczesny patriotyzm", z którego będą przydzielane granty na projekty kulturalne utrwalające dziedzictwo narodowe w nowoczesnej formule. Program ten będzie skierowany szczególnie do organizacji lokalnych (w tym do kół gospodyń wiejskich).

Poprawa stan środowiska naturalnego w Powiecie Suskim, jako ważnego potencjału, wymaga w wielu aspektach wspólnych działań i to czasem na obszarze przekraczającym granice powiatu (np. w obszarze funkcjonalnym). Istotne są inwestycje infrastrukturalne m.in. w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami, zaopatrzenia w wodę, oczyszczania ścieków, w zakresie zaopatrzenia w energię, wspierania odnawialnych źródeł energii. U podstaw aktywnego działania uczestników środowiska lokalnego na rzecz rozwoju obszaru leży idea partnerstwa i współpracy. Podejmowanie skutecznych działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych wymaga współpracy administracji publicznej, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Ponadto niezwykle ważna na terenie Powiatu jest współpraca z władzami Parku Narodowego i leśnictwami, gdyż obszar prawie w 30% jest obszarem chronionym.

Powiat podejmuje działania w zakresie wspierania turystyki kulturowej m.in. promując produkty lokalne, w tym rękodzieło ludowe integrując informację dotyczącą katalogu kluczowych imprez i promując jako wspólny, roczny kalendarz udostępniany w formie drukowanej i elektronicznej dostępny także dla wszystkich partnerów w branży turystycznej, rekreacyjnej i gospodarczej. Powiat

zamierza także kontynuować wsparcie dla organizacji pozarządowych kultywujących tradycję obszaru, a także naukowo zajmujących się regionalizmem.

Powiat będzie kontynuował działania na rzecz promocji marki turystycznej „Podbabiogórze" m.in. poprzez udział w targach turystycznych i innych wydarzeniach promocyjnych oraz poprzez opracowywanie i publikację wydawnictw i materiałów informacyjno-promocyjnych o powiecie oraz ich rozpowszechnianie w internecie.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

2.2.1. Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz w aktywnych formach spędzania czasu wolnego poprzez promocję i informację o ofercie kulturalnej w Powiecie

2.2.2. Wsparcie dla programów prowadzenia zajęć ukierunkowanych na popularyzację wiedzy w zakresie „regionalizmu" i dobrych praktyk wykorzystania potencjałów Powiatu

2.2.3. Wsparcie rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej, informatyzacji branży i promocji Powiatu.

2.2.4. Budowanie partnerstw dla wspólnych projektów z branży kulturowo-turystycznej.

2.2.5. Zwiększenie rozpoznawalności marki turystycznej „Podbabiogórze" m.in. poprzez promocję lokalnych atrakcji i walorów turystycznych

2.2.6. Wsparcie dla rozwoju produktu lokalnego m.in. poprzez certyfikację podbabiogórską marką

2.2.7. Wsparcie dla wydarzeń promujących produkty lokalne i szlaki kulturowe oraz dla organizacji targów, jarmarków, wystaw i konkursów promujących produkty lokalne.

6.3 CEL OPERACYJNY 2.3 PROFESJONALIZACJA PODMIOTÓW I KADR PRZEMYSŁU CZASU WOLNEGO

Pandemia i wywołane przez nią zjawiska kryzysowe szczególnie mocno dotknęły branże ważne dla Powiatu Suskiego takie jak: turystyka, kultura, czy HoReCa (sektor hotelarski i gastronomiczny), które - aby odbudować swoją dotychczasową pozycję - wymagają dzisiaj różnorodnego wsparcia.

W *Strategii Małopolska 2030* zawartych jest wiele propozycji pomocy, szczególnie w oparciu o markę Małopolski i scalanie elementów promocyjnych obejmujących różnych odbiorców. Proponowane jest zaangażowanie i budowanie partnerstwa z jednostkami samorządu terytorialnego, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi celem zwiększenia przewagi konkurencyjnej Małopolski oraz promocja regionu w oparciu o szeroką ofertę turystyczną. Te propozycje Powiat będzie wspierał szczególnie, że wiążą się one z regionalną cyfryzacją poszczególnych obszarów, w tym turystyczno-kulturowego. Ponadto spójność przekazu dla poszczególnych obiektów w oparciu o elementy identyfikacji wizualnej województwa pozwoli odbiorcom na pozytywne skojarzenia.

Ogromny potencjał turystyczny Podbabiogórza stawia przez tym obszarem wielkie wyzwania. Dla rozwoju turystyki konieczna jest bowiem także profesjonalizacja usług turystycznych oraz ich ekologizacja. Wspieranie rozwoju sektora czasu wolnego to kształcenie kadr instruktorskich, trenerskich i animatorów czasu wolnego, ale także regionalistów i badaczy kultury. Powiat promować będzie takie działania, m.in. w ramach współpracy z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii i w kontekście podnoszenia kwalifikacji osób dorosłych, jako ważnego elementu zmian w podejściu do osób starszych, których chcemy jak najdłużej zatrzymać na rynku pracy.

Warto przywołać w tym miejscu ustawę o uprawnieniach artystów zawodowych, która obecnie znajduje się w konsultacjach społecznych, a która dla wielu twórców i artystów z obszaru Podbabiogórza będzie przełomowa. Jej celem jest „ucywilizowanie" warunków pracy artystycznej poprzez zapewnienie najmniej zarabiającym minimum bezpieczeństwa socjalnego poprzez dostęp do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. Artystom, którzy będą mieli potwierdzone uprawnienia (wskazując dorobek artystyczny poświadczony przez wybrane przez siebie stowarzyszenie artystyczne lub związek twórczy) przysługiwać będą określone uprawnienia, w tym możliwość uzyskania wsparcia w okresach braku lub znacznego obniżenia dochodów. Jest to szansa kulturowa dla obszaru Powiatu Suskiego, gdyż wielu utalentowanych artystów, w tym ludowych, porzuciło swoja profesję z powodów finansowych.

W Polskim Nowym Ładzie znajdują się zapisy o nowym programie stypendialnym „Kadry przyszłości", który wspierać będzie najlepszych w kategoriach: sport, zaangażowanie społeczne (harcerstwo, wolontariat, samorząd uczniowski, młodzieżowe rady), osiągnięcia artystyczne, działania proprzedsiębiorcze. Wydaje się, że wielu działaczy lokalnych z Powiatu Suskiego jest potencjalnymi beneficjentami tego funduszu.

W planach rządowych jest też program „Żywa edukacja", który jest kierowany do uczniów, by aktywnie poznawali swoje otoczenie. Realizacja tego planu zwiększy zapotrzebowanie na edukatorów regionalnych, animatorów, propagatorów nauki historii itp.

Wszystkie plany i programy spina wyzwanie rozwojowe, czyli cyfryzacja, która jest także elementem rozwoju turystyki XXI wieku. Dotyczyć będzie cyfryzacji zasobów oraz zwiększenia dostępności informacji turystycznej poprzez wykorzystanie ICT. W tym celu powiat uczestniczyć i wspierać inicjatywy krajowe, regionalne i lokalne, dotyczące podnoszenia poziomu cyfryzacji podmiotów przemysłu czasu wolnego oraz kwalifikacji pracowników branży.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

2.3.1. Wsparcie działań w zakresie poprawy jakości świadczonych usług turystycznych i agroturystycznych oraz rozwój kadr dla tych branży gospodarki

2.3.2. Dążenie do opracowania lokalnego systemu szkolenia i dokształcania kadr dla przemysłu czasu wolnego oraz regionalistów (m.in. we współpracy z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii).

2.3.3. Promowanie aktywizacji zawodowej w kierunku ekologicznych miejsc pracy

6.4 CEL OPERACYJNY 2.4: OPTYMALIZACJA SYSTEMU ZARZĄDZANIA PRZESTRZENIĄ, WSPÓŁGRAJĄCEGO ZE ŚRODOWISKIEM NATURALNYM

W obszarze zwiększenia spójności terytorialnej, dokumentem kładącym szczególny nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR), przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r.[30] KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym w zakresie polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Spójność celów Krajowego Planu Odbudowy z KSRR zapewniają działania służące wsparciu konkurencyjności regionów oraz podniesieniu jakości kapitału ludzkiego i społecznego, a także rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności.

Obszary funkcjonalne. Powiat Suski ma układ policentryczny, a trzy miasta są ośrodkami stanowiącymi podstawowe zaplecze dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Ich rolą jest zapewnienie jednolitego standardu dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych dla otaczających obszarów wiejskich, z którymi tworzą obszary funkcjonalne. W najbliższych latach wspierane będą współpraca i partnerstwa przy rozwiązywaniu problemów rozwojowych. Przewiduje się wsparcie dla samorządów terytorialnych w procesie przygotowania strategii terytorialnej dla obszarów funkcjonalnych (cel 5 polityki spójności na lata 2021-2027), co ma poprawić adekwatność interwencji polityki regionalnej na tych obszarach do rzeczywistych potrzeb i włączyć społeczności lokalne w decydowanie i zarządzanie procesami rozwoju terytorialnego. Celem jest też poprawa jakości życia poprzez zwiększenie dostępu do usług publicznych. Wspierane będą działania rewitalizacyjne oraz wzmacniające poszanowanie środowiska naturalnego, a także dążenie do neutralności klimatycznej (gospodarowanie wodą i ściekami, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, wsparcie niskoemisyjnych inwestycji w zakresie transportu, w tym elektromobilności).[31]

Ochrona dziedzictwa krajobrazu i przestrzeni kulturowej. Ochrona ładu przestrzennego to planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwartego, zakładające komplementarność, koncentrację funkcji oraz uporządkowany rozwój zabudowy. Ochrona krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich obszarów wiejskich powinna się koncentrować na zachowaniu unikalnych form krajobrazu rolniczego, a także racjonalnym gospodarowanie gruntami, z uwzględnieniem działań na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw oraz uporządkowanego rozwoju zabudowy w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, a także właściwe gospodarowanie na obszarach rolnych, chronionych, górskich i obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (cały obszar wiejski powiatu).

Powiat wspierać będzie działania pozwalające chronić cenne elementy obszaru, gdyż zasoby krajobrazowe i kulturowe powinny być właściwie i z korzyścią dla wszystkich wykorzystywane. Ważne staje się więc pogłębienie wiedzy i wrażliwości społecznej mieszkańców poprzez nauczanie ich rozpoznawania wartościowych cech krajobrazu przyrodniczego i kulturowego. Jednym z elementów kompleksowego podejścia do zagospodarowania przestrzeni w kontekście zmian klimatu jest tworzenie „błękitnej infrastruktury" (np. ogrody deszczowe) oraz „zielonej infrastruktury" (np. zieleń przyuliczna), poprawiające jakość powietrza, podnoszące jakość i estetykę życia. Ponadto w najbliższych latach będą dostępne środki na inwestycje związane z kompleksowym rozwiązywaniem punktowych problemów małych i średnich miast oraz ich obszarów funkcjonalnych związanych z „zazielenianiem" przestrzeni (ścieżki rowerowe, parki, ciągi piesze, rewitalizacja i pasywne rozwiązania itp.). W takie działania będzie się włączał Powiat.

Rolnictwo 4.0. Aktywizacja terenów wiejskich, przy uwzględnieniu ochrony unikalnego dziedzictwa przyrodniczego i zachowania ich różnorodności biologicznej, wymaga wdrożenia efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania rolnictwa oraz działalności około- i pozarolniczej. Planuje się upowszechnienie rozwiązań z zakresu rolnictwa 4.0. w celu ochrony zasobów naturalnych oraz klimatu, ograniczenia presji rolnictwa na środowisko naturalne, poprawy dobrostanu zwierząt gospodarskich

30 Uchwała Nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030" (M.P. poz. 1060)

31 Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności

i cyfryzacji rolnictwa. Elementem transformacji obszarów wiejskich w kierunku proekologicznym będzie zwiększenie wykorzystania biomasy do produkcji energii z OZE oraz inwestycje w gospodarstwach rolnych zmniejszające presję rolnictwa na środowisko i klimat.

Scalanie gruntów. Scalanie gruntów odgrywa istotną rolę w urządzaniu przestrzeni wiejskich, ponieważ stymuluje spełnianie przez te obszary swoich funkcji w sferze gospodarczej, społecznej czy środowiskowej. Tereny wiejskie mają niekorzystną strukturą obszarową, nieruchomości są niewielkie i rozdrobnione. Mają często skomplikowaną sytuację prawną. Poprawa warunków gospodarowania może nastąpić dzięki scalaniu takich gruntów, a organem prowadzącym postępowanie scaleniowe jest starosta, który - z udziałem podmiotów wyłonionych w drodze przetargów - przeprowadza prace z zakresu zagospodarowania poscaleniowego. Beneficjentami są właściciele gospodarstw rolnych, którzy zainicjowali proces scalenia. Obecnie trwa realizacja dwóch projektów: w Łętowni i w Wysokiej. W kolejnych latach Powiat podejmować będzie promocję kolejnych tematów scaleniowych, które przyczynią się do uporządkowanie struktury przestrzennej nieruchomości, urządzenia komunikacji oraz melioryzacji gruntów.

Gospodarka leśna. W świetle art. 21 ustawy o lasach uproszczony plan urządzenia lasu i inwentaryzacja stanu lasu sporządzany są dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa, należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych - na zlecenie starosty. Są to obszerne opracowania stanowiące ustawową podstawę prowadzenia gospodarki w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa. Prowadzona na ich podstawie trwale zrównoważona gospodarka leśna ma uwzględniać m.in. zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę glebę, warunki życia człowieka oraz równowagę przyrodniczą. Opracowania wykonywane są przez specjalistyczne jednostki lub inne podmioty wykonawstwa urządzeniowego, natomiast koszty tych opracowań pokrywane są z budżetu powiatu. W Powiecie Suskim 75% powierzchni lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa, należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych posiada już aktualną dokumentację urządzeniową, co jest podstawą dla prawidłowego i skutecznego nadzoru nad prowadzoną w nich gospodarką leśną. Po zakończonej w całości inwentaryzacji powiat poszukiwać będzie najskuteczniejszej formuły gospodarowania zasobami leśnymi na Podbabiogórzu.

Geodezja, Kartografia, Kataster i gospodarka mieniem. Starostwo Powiatowe w Suchej Beskidzkiej realizuje regionalny projekt E-usługi w informacji przestrzennej na swoim obszarze. Celami są: kompleksowa modernizacja ewidencji gruntów i budynków dla terenu Powiatu Suskiego, digitalizacja operatów geodezyjnych, digitalizacja map, wektoryzacja map oraz uruchomienie szeregu e-usług dla jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców oraz ludności.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

2.4.1. Monitorowanie terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy i prowadzenie rejestru takich terenów

2.4.2. Usprawnienie działań na rzecz powszechnej ochrony lasów i trwałości ich utrzymania, głównie poprzez wdrażanie zapisów planów urządzania i inwentaryzacji stanu lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa

2.4.3. Tworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie poprzez kontynuację procesu scalania i wymiany gruntów

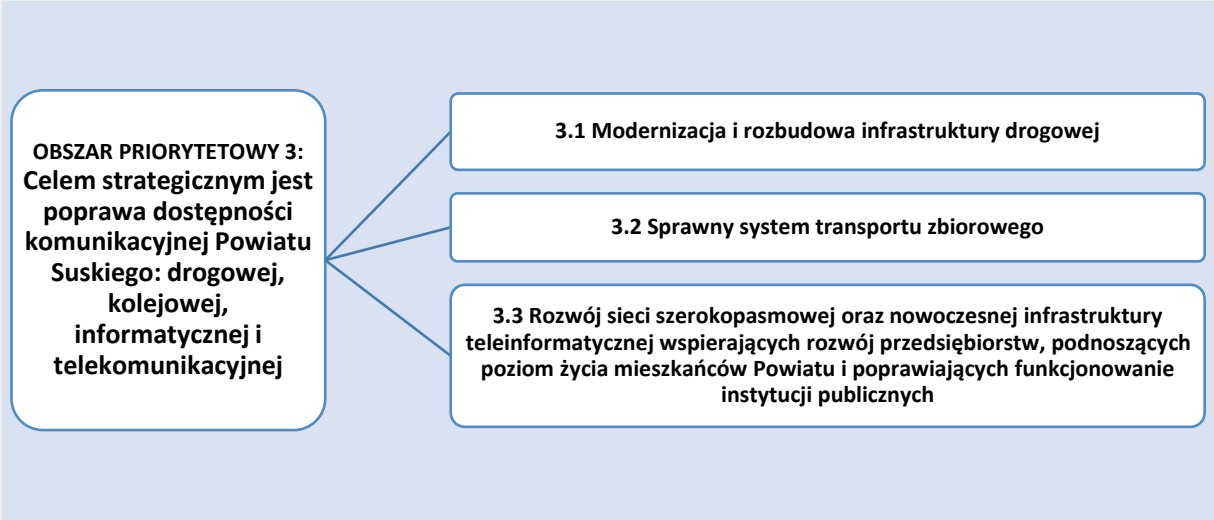
2.4.4. Modernizacja istniejącej bazy ewidencji gruntów i budynków dla sprawnego zarządzania zasobami w powiecie.

2.4.5. Tworzenie warunków zintegrowanej ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego

2.4.6. Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa przyrodniczego, krajobrazowego i przestrzeni kulturowej

2.4.7. Współpraca i wspieranie partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych w działaniach na rzecz wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego oraz ochrony środowiska naturalnego

7 OBSZAR PRIORYTETOWY 3: DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

7.1 CEL OPERACYJNY 3.1: MODERNIZACJA I ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ

Rozwój obszaru i jego konkurencyjność zależy w dużej mierze od dostępności komunikacyjnej oraz spójnego wewnętrznego układu drogowego, a ten tworzą drogi krajowe (67,499 km), drogi wojewódzkie (60,471 km), drogi powiatowe (221,123 km) oraz gminne.

Pod względem gęstości dróg o twardej nawierzchni Małopolska zajmuje 2. miejsce za województwem śląskim (170,2 km na 100 km² w 2018 roku). Wynika to głównie z górskiego charakteru 1/3 powierzchni regionu i trudnej dostępności obszaru. W latach 2011–2018 zmniejszył się odsetek dróg krajowych w stanie dobrym z 58,1% do 44,1%, natomiast w latach 2010–2017 z 51% do 55% wzrósł odsetek dróg wojewódzkich w stanie dobrym. Niestety tylko nieco ponad połowa dróg krajowych i wojewódzkich jest w dobrym stanie, głównie z powodu dużego natężenia ruchu. W Małopolsce na koniec 2018 roku wskaźnik łącznych potrzeb remontowych na drogach krajowych (długość sieci w stanie złym i niezadowalającym w stosunku do długości sieci zarządzanej w województwie) wynosił 0,56 (średnia dla Polski 0,39) i plasował województwo na 6. pozycji.

Małopolska ma w swoich planach rozbudowę i przebudowę dróg wojewódzkich, z dostosowaniem nośności do ruchu pojazdów o nacisku pojedynczej osi do 11,5 tony (z uwzględnienie ciągów komunikacyjnych łączących ośrodki regionalne i subregionalne), budowę węzłów drogowych w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu oraz zwiększenie przepustowości, przebudowę obiektów mostowych z dostosowaniem do obciążenia pojazdami samochodowymi wg klasy I (klasa A) dla obiektów usytuowanych w ciągu drogi klasy G lub GP.[32]

Rolą sieci dróg powiatowych jest zapewnienie najdogodniejszego włączenia ruchu generowanego na drogach tej kategorii do głównych ciągów komunikacyjnych (dróg krajowych i wojewódzkich) zapewniając tym samym warunki do rozwoju całego obszaru powiatu i otwarcie go we wszystkich kierunkach zewnętrznych. Drogi powiatowe powinny także łączyć centra gmin oraz zapewnić dostęp mieszkańcom do centrum powiatu.

Powiat suski w najbliższych latach planuje remonty i modernizacje ciągów drogowych, które ma w swoim zarządzie. Przy realizacji każdej inwestycji brane jest pod uwagę stanowisko gmin, przez które przebiega droga. Współpracy z samorządami lokalnymi dotyczy przede wszystkim poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, w tym pieszych poprzez np. budowę chodników czy zatok przystankowych.

W roku 2021 zrealizowano lub znajduje się w trakcie realizacji szereg przedsięwzięć związanych z remontem i przebudową dróg powiatowych. W ramach środków pozyskanych między innymi z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg oraz Funduszu Inwestycji Lokalnych poprawionych zostanie ok. 7,5 km dróg powiatowych na terenie gmin: Maków Podhalański oraz Stryszawa, przy ich znaczącym wsparciu finansowym. Jako przykład może posłużyć przebudowa newralgicznych odcinków drogi powiatowej o nr 1688K Maków Podhalański – Żarnówka – Wieprzec – Kojszówka, o łącznej długości 4,7 km. W ramach zadania wykonano odnowę nawierzchni wraz z poboczami, poprawę odwodnienia poprzez wykonanie nowych przepustów i zamontowanie betonowych korytek wzdłuż rowów, montaż stalowych barier energochłonnych w miejscach niebezpiecznych, remont chodników oraz pokładu mostu w Żarnówce.

Na zasadach opisanych powyżej jeszcze w 2021 oraz w 2022 r. planowane są przebudowy i remonty dróg powiatowych o długości ponad 20 km na terenie gmin: Budzów, Stryszawa, Bystra – Sidzina, Zawoja, Zembrzyce, Maków Podhalański, Jordanów oraz miasta Jordanów, także z wykorzystaniem funduszy z Programu Inwestycji Strategicznych w ramach Polskiego Ładu.

Konsekwentnie od wielu lat trwa też wymiana zużytych mostów drewnianych na żelbetowe jako niezwykle ważny element poprawy stanu sieci dróg.

[32] *Uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030"*

Powiat Suski skutecznie ubiegał się o środki z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych i otrzymał 900000 zł na rozbiórkę drewnianego mostu i budowę żelbetowego mostu znajdującego się w miejscowości Toporzysko w ciągu drogi powiatowej nr 1683K Jordanów-Toporzysko-Sidzina w m. Toporzysko. Budowa umożliwi dostosowanie obiektu do właściwych parametrów technicznych, gdyż dzisiaj obowiązuje tam limit tonażu. Inwestycja będzie realizowana do 2022 r. i znacząco wpłynie na poprawę bezpieczeństwa oraz przyczyni się do poprawy komunikacji mieszkańców i przedsiębiorców.

Z tego samego funduszu Powiat otrzymał jeszcze 1250000 zł na rozbiórkę mostu w miejscowości Zawoja, w ciągu drogi powiatowej nr 1693K Zawoja-Markowa, którego stan techniczny ocenia się jako jeden z najgorszych spośród 94 obiektów mostowych na drogach powiatowych. Środki posłużą także na budowę nowego mostu żelbetowego, którego parametry techniczne będą właściwe dla wymogów drogi powiatowej. Inwestycja będzie realizowana w latach 2021-2022 r.

Warto wspomnieć, że w tym samym „rozdaniu" gmina Zawoja otrzymała z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych 225 000 zł na przebudowę ważnego dla sieci dróg w Powiecie Suskim fragmentu drogi gminnej Zawoja Brzeg, w tym na przebudowę zjazdu z drogi wojewódzkiej. Inwestycja poprawi bezpieczeństwo, gdyż na długości 90 m zostanie zbudowany chodnik, a droga gminna zostanie poszerzona. Ponadto powstanie tam ogólnodostępny parking.

W kwietniu 2021 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia Programu budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030. Na liście znajduje się obwodnica Makowa Podhalańskiego w ciągu drogi krajowej nr 28. Obecnie prowadzone są prace związane z opracowaniem studium techniczno-ekonomiczno-środowiskowego, których efektem ma być uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Ogłoszenie przetargu planowane jest na I kwartał 2025 r. Inwestycja poprawi warunki i bezpieczeństwo przejazdu dla ruchu dalekobieżnego i regionalnego na odcinku drogi krajowej w pobliżu Makowa Podhalańskiego oraz pozytywnie wpłynie na przepustowość ciągu komunikacyjnego DK28 łączącego Podtatrze ze Śląskiem.

Jakość dróg powiatowych nie jest jeszcze w pełni zadawalająca i konieczne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę ich stanu. Samorząd powiatowy dąży do podniesienia jakości infrastruktury drogowej i połączeń komunikacyjnych na drogach powiatowych, a także do poprawy bezpieczeństwa ruchu poprzez prawidłowe i kompleksowe oznakowanie dróg, montaż urządzeń bezpieczeństwa, w tym również budowę chodników, parkingów i zatok autobusowych.

Środki własne jakie Powiat może przeznaczyć na drogi są niewystarczające, musi zatem dokonywać wyboru zadań do realizacji, dlatego w miarę pojawiania się zewnętrznych źródeł finansowania będzie o nie aplikował.

Powiat zamierza prowadzić działania na rzecz przebudowy dróg wojewódzkich nr 956, 957 i 946 oraz krajowych nr 7 i 28. Inwestycje na tych drogach znacznie poprawiłyby dostępność Podbabiogórza.

Dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna jest również istotna z punktu widzenia promowania walorów turystycznych obszaru. Podejmowane działania w zakresie inwestycji infrastrukturalnych komunikacyjnych będą realizowane z poszanowaniem środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego regionu. Działania te powinny zwiększyć dostępność obszaru, polepszyć mobilność mieszkańców, co w efekcie powinno spowodować poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy i ożywić jego rozwój. Za sukces uznawane będzie także odwrócenie tendencji do zmniejszania się liczby osób korzystających z transportu zbiorowego. Ponadto w Powiecie niezbędne jest rozwijanie alternatywnych form komunikacji i realizacja przygotowywanego od wielu lat projektu budowy dróg i tras rowerowych o charakterze zarówno komunikacyjnym, jak i turystycznym.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

3.1.1. Modernizacja sieci dróg powiatowych

3.1.2. Modernizacja obiektów mostowych i infrastruktury odwodnieniowej na terenie powiatu

3.1.3. Wspieranie przebudowy dróg wojewódzkich nr 956, 957 i 946 oraz krajowych nr 7 i 28, przede wszystkim pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz budowy obwodnic terenów zurbanizowanych.

3.1.4. Wspieranie tworzenia miejsc parkingowych, szczególnie przy obiektach turystycznych i handlowych

3.1.5. Rozwijanie alternatywnych form komunikacji - ciągów pieszych i rowerowych o charakterze komunikacyjnym i turystycznym

3.1.6. Ograniczanie barier komunikacyjnych dla osób niepełnosprawnych.

3.1.7. Wspierania modernizacji i unowocześnienia sieci kolejowej na liniach przebiegających przez Powiat Suski

7.2 CEL OPERACYJNY 3.2: SPRAWNY SYSTEM TRANSPORTU ZBIOROWEGO

Wzrost potrzeb w zakresie mobilności w połączeniu ze spadkiem podaży usług transportu zbiorowego oraz wzrostem zamożności społeczeństwa przekłada się na znaczny wzrost liczby pojazdów indywidualnych w Polsce, których w 2018 r. było 23 mln (w 2000 r. tylko 10 mln). Wzrost liczby samochodów osobowych jest widoczny i odczuwalny zarówno w miastach, jak również na obszarach podmiejskich i pozamiejskich. Wyzwaniem jest zmniejszenie udziału mobilności indywidualnej na rzecz niskoemisyjnego transportu zbiorowego.

Powiat dążyć będzie do podwyższania standardów transportu zbiorowego, choć barierą są w dalszym ciągu zapisy ustawy o publicznym transporcie zbiorowym, które nie dają powiatom wystarczających kompetencji i środków do realizacji zadań w zakresie organizacji transportu zbiorowego. Mimo to samorząd powiatowy będzie starał się m.in. zwiększać wymagania dla przewoźników pod kątem np. sezonowego wyposażenia busów w bagażniki dla rowerów lub kosze dla nart, a także dostosowanie transportu zbiorowego do przewozu osób starszych i niepełnosprawnych. W najbliższym czasie przygotowany zostanie *Plan transportowy*, a kolejne działania uzależnione będą od regulacji prawnych.

We współpracy z gminami powiat działać będzie na rzecz poprawy dostępności do przystanków oraz zapewnienia krótkich i możliwie bezkolizyjnych przejść przy przesiadkach. Wspierać będzie wszelkie działania zmierzające do budowy parkingów. Powiat tworzyć będzie partnerstwa i inicjować współpracę na rzecz estetyzacji miejsc postojowych oraz wykorzystania ich do identyfikacji obszarowej i informacji turystycznej (mapy, kody kreskowe, QR kody itp.).

W województwie małopolskim dzięki znacznemu nasyceniu przewoźników oraz stosunkowo gęstej sieci linii komunikacyjnych, przewozy drogowe (autobusy i busy) stanowią ważny segment rynku przewozów pasażerskich. Nadal jednak występują obszary o ograniczonej dostępności transportowej, m.in. na terenach przygranicznych.

Problemem w przewozach autobusami i busami jest jakość taboru, który w dużej mierze jest wysłużony i niedostosowany do obsługi osób z niepełnosprawnościami. Jednak o przewadze konkurencyjnej tego rodzaju transportu przesądza oferowany czas dojazdu, duża elastyczność rozkładu jazdy oraz poziom stosowanych cen. Ważnym aspektem wpływającym na atrakcyjność oferty są również otrzymywane przez przewoźników z budżetu państwa dopłaty do biletów ulgowych. Nie występują tu jednak bilety zintegrowane lub uprawniające pasażera do korzystania z jednego biletu u kilku przewoźników.

W diagnozie województwa małopolskiego w Obszarze 3. *Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej* zwrócono uwagę na „występowanie potrzeby zwiększenia dostępności drogowej […] południowych powiatów Małopolski oraz obszarów przygranicznych, a także zwiększenie stopnia intermodalnej integracji transportu. W transporcie należy zwrócić uwagę na stworzenie zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej, poprzez wypełnienie luk inwestycyjnych”[33]

Główne miejscowości Powiatu Suskiego mają dobre połączenia autobusowe z Krakowem oraz kilkoma większymi miastami w Polsce.

Transport kolejowy jest przyjazny dla środowiska. To także energooszczędny środek transportu, który może znacząco przyczynić się do osiągnięcia neutralności klimatycznej. Inwestowanie w proekologiczne rozwiązania transportu szynowego, jego modernizacja i rozbudowa są jednym z priorytetów Unii Europejskiej. Rok 2021 jest Europejskim Rokiem Kolei i towarzyszą mu różne kampanie mające zachęcić ludzi do częstszego korzystania z pociągów oraz wypromować towarowy transport kolejowy, który wygrywa z transportem drogowym pod względem emisji zanieczyszczeń.

W latach 2014–2018 w Małopolsce ponad dwukrotnie wzrosła liczba pasażerów przewiezionych koleją. Dla Powiatu Suskiego rozwój linii kolejowej jest niezwykle ważny, a przebiegają tu dwie zelektryfikowane linie kolejowe relacji Żywiec – Lachowice – Sucha Beskidzka oraz Kraków – Kalwaria Zebrzydowska – Zakopane. Ze stacji Maków Podhalański i Suchej Beskidzkiej można

[33] *Uchwała Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*

bezpośrednio dotrzeć do stacji: Zakopane, Warszawa, Kraków, Częstochowa, Katowice, Poznań, Gdynia, Szczecin, Bydgoszcz. To połączenia o charakterze turystycznym, ale także i usprawniającym dojazd do pracy zarówno do stolicy Małopolski, jak i w kierunku województwa śląskiego, gdzie wielu mieszkańców pracuje.

Na liniach kolejowych przebiegających przez Powiat Suski prowadzone były inwestycje ujęte były w Krajowym Programie Kolejowym do 2023 roku. To m.in. projekt: Rewitalizacja linii kolejowej nr 97 na odcinku Sucha Beskidzka-Żywiec, który jest niezbędnym elementem usprawnienia połączenia z centralną częścią województwa małopolskiego (Żywiec – Sucha Beskidzka – Kraków). Według planów cała inwestycja ma zakończyć się do 2028 r. Powiatu Suskiego dotyczy także trwająca obecnie inwestycja PKP PLK na liniach nr 97, 98, 99, na odcinku Skawina – Sucha Beskidzka – Chabówka – Zakopane o wartości 950 mln zł. Usprawni ona obsługę podróżnych na 9 stacjach i przystankach pomiędzy Skawina i stolicą powiatu (linia nr 97). W ramach inwestycji przebudowywane są mosty i wiadukty. Na przejazdach kolejowo-drogowych znacznie zwiększy się bezpieczeństwo. Zakończenie inwestycji planowane jest na kwiecień 2022 r.

W ostatnich latach działania samorządu powiatowego i suskich gmin prowadziły skuteczny lobbing na rzecz rozwoju transportu kolejowego. Te działania będą kontynuowane w kwestii zwiększenia liczby połączeń regionalnych i ponadregionalnych, wymiany taboru oraz przystosowania go do potrzeb zarówno turystów, jak i osób niepełnosprawnych. Ważnym aspektem jest także skoordynowanie przejazdów kolejowych z lokalną komunikacją. Powiat zainteresowany jest także rozwojem systemów informatycznych w transporcie publicznym ze szczególnym uwzględnieniem Małopolskiej Karty Aglomeracyjnej.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

3.2.1. Koordynacja transportu zbiorowego wewnątrz powiatu

3.2.2. Zwiększenie efektywności, dostępności i jakości transportu autobusowego, ze szczególnym uwzględnieniem połączeń gmin z Suchą Beskidzką, Makowem Podhalańskim i Jordanowem

3.2.3. Wspieranie działań na rzecz powiększenia oferty połączeń ponadregionalnych

3.2.4. Propagowanie inicjatyw wymiany taboru komunikacyjnego na nowoczesny i niskoemisyjny

3.2.5. Wspieranie inicjatyw organizowania transportu dostosowanego do przewozu osób starszych, chorych i niepełnosprawnych

7.3 CEL OPERACYJNY 3.3: ROZWÓJ SIECI SZEROKOPASMOWEJ ORAZ NOWOCZESNEJ INFRASTRUKTURY TELEINFORMATYCZNEJ WSPIERAJĄCYCH ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW, PODNOSZĄCYCH POZIOM ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POWIATU I POPRAWIAJĄCYCH FUNKCJONOWANIE INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

Jednym z 7 projektów flagowych Unii Europejskiej jest „Łączność" („Connect"), który dotyczy szybkiego rozwoju usług szerokopasmowych we wszystkich regionach i gospodarstwach domowych, w tym sieci światłowodowych i technologii 5G). Krajowe uwarunkowania prawne tego projektu zapisane są w Narodowym Planie Szerokopasmowym do 2025 r. Natomiast w Krajowym Planie odbudowy sformułowano pięć komponentów, stanowiących obszary koncentracji reform i inwestycji, wśród których znajduje się komponent C -Transformacja cyfrowa. Komponent dotyczy rozwoju infrastruktury sieciowej (likwidacji białych plam w dostępie do internetu szerokopasmowego, rozwój technologii 5G), rozwoju infrastruktury krytycznej (uspójnienie standardów w zakresie bezpieczeństwa publicznego), zwiększania dostępności cyfrowych usług publicznych, podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa oraz inwestycje związane z cyfrową szkołą.[34]

W Polsce będą podejmowane reformy w zakresie ucyfrowienia gospodarki, które mają prowadzić do zwiększenia odsetka gospodarstw domowych w zasięgu dostępu do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s z 61,3% w 2019 r. do 100 % w 2025 r., jak również do zwiększenia odsetka gospodarstw domowych korzystających z dostępu do internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s z 23,3% w 2019 r. do 100 % w 2025 r. Rezultatem reformy będzie również wzrost odsetka osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną z 42% w 2020 r. do co najmniej 60% w 2026 r.

Za kluczowe w tym zakresie uznać należy usunięcie przeszkód prawnych, administracyjnych i organizacyjnych, które utrudniają powszechny dostęp do szybkiego internetu – rozwój infrastruktury sieciowej. Reforma ta pozwoli usunąć „wąskie gardła" w zakresie dostępności do szybkiego internetu. W zakresie inwestycyjnym wsparcie koncentrować się będzie na likwidacji białych obszarów w dostępie do Internetu (obszary, w przeważającej mierze wiejskie, o dużym stopniu rozproszenia sieci osadniczej) oraz wsparcie komercyjnego potencjału inwestycyjnego operatorów. Dla transformacji cyfrowej istotne są zarówno działania zwiększające umiejętności cyfrowe społeczeństwa, zmiany w administracji, a także inwestycje w infrastrukturę cyfrową i inwestycje prywatne w zakresie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych. Będą one podejmowane z wykorzystaniem środków krajowych, polityki spójności i KPO.[35]

Realizowane projekty mają przyczynić się do rozbudowy sieci szerokopasmowej o bardzo dużej przepustowości i pojemności, poprawę jej wydajności i dostępności do punktów dystrybucji w miejscach świadczenia usług, w budynkach wielorodzinnych, domach oraz miejscach świadczenia usług publicznych i usług dla biznesu. Projekty będą zorientowane na zapewnienie bardzo szybkiego Internetu na obszarach wykluczonych i likwidację „białych plam". Ich wdrożenie przyczyni się do rozwoju kolejnych generacji systemów bezprzewodowych, w tym sieci 5G, systemów zarządzania i monitorowania.

[34] *Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności*

[35] *Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia projektu Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności*

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

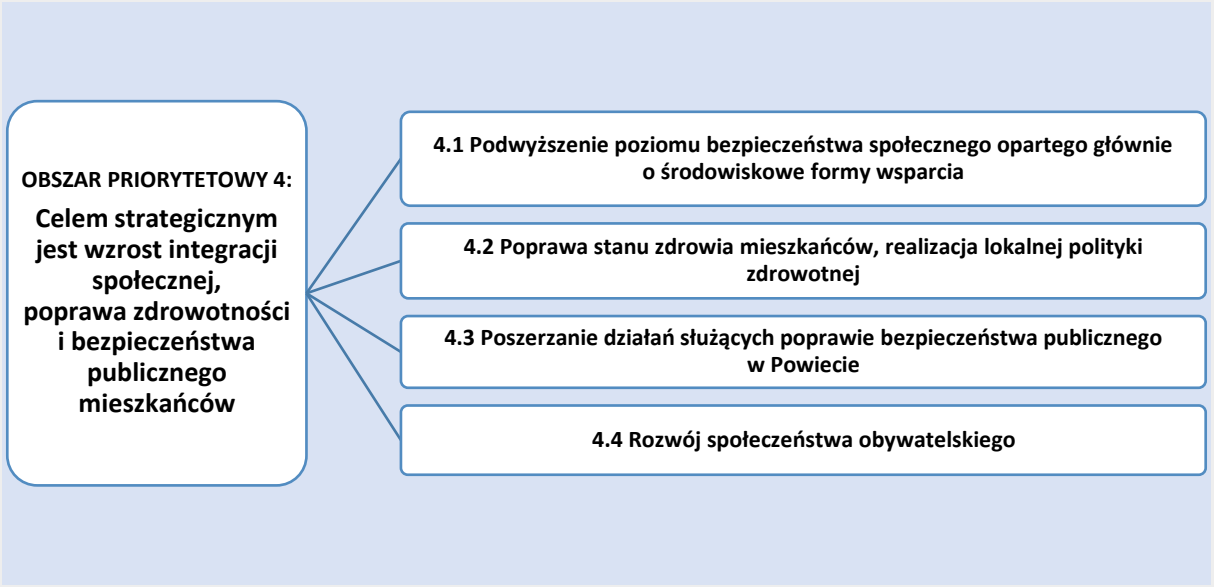
3.3.1. Wsparcie dla tworzenia i rozbudowy istniejących lokalnych szerokopasmowych sieci infrastruktury teleinformatycznej

3.3.2. Upowszechnienie stosowania technik społeczeństwa informacyjnego w pracy instytucji publicznych, w tym samorządowych

3.3.3. Budowa i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej dla centrów zarządzania i służb ratowniczych

3.3.4. Rozwój e-Administracji

8 OBSZAR PRIORYTETOWY 4: BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE PORZĄDEK PUBLICZNY ORAZ SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

8.1 CEL OPERACYJNY 4.1: PODWYŻSZENIE POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA SPOŁECZNEGO OPARTEGO GŁÓWNIE O ŚRODOWISKOWE FORMY WSPARCIA

W obszarze bezpieczeństwa socjalnego Powiat odpowiedzialny jest za stworzenie systemu wsparcia m.in. dla osób starszych, niepełnosprawnych, przewlekle chorych oraz dla rodzin. Te zadania znalazły się w dokumencie strategicznym pn. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026, w którym – dla tych zagadnień - wyznaczono 4 obszary strategiczne: wsparcie systemu opieki nad dzieckiem, wsparcie osób niepełnosprawnych, rozwój sieci domów pomocy społecznej i ośrodków dla osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie dysfunkcjom wychowawczym i kryzysowym w rodzinach.[36] Jednak w celu zwiększenia skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych kluczowa jest poprawa warunków pracy i prestiżu służb pomocy i integracji społecznej.

Główne kierunki wsparcia rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zdefiniowane są też w Strategii Małopolska 2030. Są to: poradnictwo rodzinne oraz programy edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców, rozwijanie i sieciowanie usług wczesnego wielospecjalistycznego wsparcia rozwoju dziecka, rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3, rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny, profilaktyka przemocy w rodzinie.[37]

Wsparcie będzie skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi, dzieci przebywających w pieczy zastępczej, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, a także ich opiekunów.

Powiat zamierza aktywnie włączać się w programy regionalne, szczególnie dotyczące sieciowania różnych podmiotów wspierających rodziny, czy podnoszących kwalifikacje. W dalszym ciągu będzie promować różne formy pieczy zastępczej, pozyskiwać kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i rodzinnych domów dziecka.

Działania Powiatu dotyczyć będą ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie, między innymi zwiększając dostępność do ochrony i pomocy osobom poszkodowanym, kładąc nacisk na profilaktykę i edukację społeczną. Będą tworzone i rozszerzane formy i metody oddziaływania wobec osób stosujących przemoc. Te obszary działania Powiat realizuje w partnerstwie z różnymi instytucjami oraz z organizacjami pozarządowymi.[38]

Kluczowym elementem polityki społecznej będzie wsparcie ukierunkowane na działania i realizację programów profilaktycznych m.in. zapobiegającym zjawiskom przemocy w rodzinie, uzależnieniom (takim jak alkoholizm, narkomania, hazard, uzależnienie od gier, komputera), przestępczości, demoralizacji nieletnich, innych zagrożeń. Według raportu Policji za 2020 r. w Powiecie Suskim zabezpieczono najwięcej – po Krakowie - substancji narkotykowych w Małopolsce, tak więc walka z uzależnieniami powinna połączyć wszystkie instytucje i organizacje. Na poziomie regionalnym przewiduje się rozwój usług środowiskowych świadczonych w oparciu o bazę infrastrukturalną i potencjał kadr podmiotów leczniczych takich jak Małopolskie Centrum Leczenia Uzależnień oraz Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży.

Powiat Suski wraz z partnerami podejmował będzie radykalne działania, by złagodzić problem uzależnień na swoim obszarze. Ponadto coraz częstsze także wśród młodych są zaburzenia psychiczne w następstwie uzależnień, a liczba prób samobójczych zarejestrowanych przez Wojewódzką Policji w Krakowie wzrosła w ciągu dekady z 369 do 1033 (w 2019 roku 1075). Według przewidywań WHO, że w ciągu najbliższych 20 lat depresja stanie się najczęstszym problemem zdrowotnym.

---

[36] Uchwała Rady Powiatu Nr…. z dnia 27 maja 2021 r. w sprawie przyjęcia Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026

[37] Uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030"

[38] Uchwała Nr 0007/XIII/103/2019 Rady Powiatu Suskiego z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie zmiany uchwały Nr 0007/XXVI/173/2017 Rady Powiatu Suskiego z dnia 26 stycznia 2017 r. w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2021.

W ramach polityki spójności na lata 2021-2027 wypracowywane są ramy strategii deinstytucjonalizacji usług zdrowotnych.

Ministerstwo rodziny i polityki społecznej przygotowało szereg dokumentów strategicznych zgodnych z wytycznymi UE mających na celu wdrażanie procesów deinstytucjonalizacji usług społecznych, czyli odejścia od opieki w dużych instytucjach na rzecz zapewnienia wsparcia w środowisku lokalnym: w miejscu zamieszkania, np. poprzez asystenta osobistego lub w mieszkaniach chronionych. W tym kontekście ważny będzie m.in. rozwój mieszkalnictwa wspomaganego, opieki wytchnieniowej, czy wsparcie asystencji osobistej osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Priorytetem jest, by usługi opiekuńcze były realizowane w miejscu zamieszkania. Planowane jest także tworzenie na poziomie samorządów centrów usług społecznych jako miejsc koordynacji i standaryzacji usług społecznych.

Dla realizacji polityki deinstytucjonalizacji usług społecznych kluczowe są kadry, które mogłyby te usługi świadczyć, a już dzisiaj na rynku pracy brakuje pracowników wykwalifikowanych do opieki nad osobami starszymi. Pomoc społeczna w Powiecie Suskim angażuje do współpracy organizacje pozarządowe, które - przy wsparciu ich rozwoju - mogą w jakiejś części i przy niektórych zadaniach wypełniać lukę kadrową. Promocja wolontariatu powinna zatem stać się systemowym działaniem Powiatu nie tylko w kontekście pomocy społecznej. Zmiany w relacjach środowiskowych powinny iść w kierunku przywrócenia niegdyś istniejącej pomocy sąsiedzkiej, szczególnie w kontekście wzrostu liczby osób samotnych. Tworzenie lokalnych grup wsparcia środowiskowego i monitorowania zjawisk wymagających interwencji stanowić będzie element budowania społeczeństwa obywatelskiego. Promowanie postaw prospołecznych, prezentowanie dobrych praktyk współpracy środowiskowej i nagradzanie działań i rozwiązań społecznych problemów lokalnych powinno przyczynić się do osiągniecia zaplanowanych celów.

Wzrost liczby mieszkańców w starszym wieku, wymagających opieki lub wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu to jedna z konsekwencji postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest. Jest to widoczne w danych Powiatu Suskiego, gdzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym zwiększyła się do 31 (2019 r.), podczas gdy w 2015 wynosiła jeszcze 28.

Z przeprowadzonego w 2019 roku badania kondycji rodzin w Małopolsce wynika, iż w co trzecim badanym gospodarstwie domowym mieszka osoba w wieku 65+. Osoby starsze często mieszkają samotnie – stanowiły one 56,6% wszystkich jednoosobowych gospodarstw domowych. W przypadku gospodarstw wieloosobowych, gospodarstwa z udziałem osób w wieku 65 lat i więcej stanowiły 27,5%.[39]

Ze względu na znaczne obciążenie chorobami przewlekłymi i wielochorobowością oraz niesprawnością funkcjonalną jakość życia osób starszych pozostaje niezadowalająca. Tymczasem maleje tzw. potencjał pielęgnacyjny, czyli stosunek liczby kobiet w wieku 45–64 lat, które mogłyby być potencjalnymi opiekunkami, do osób w wieku 80+, czyli osób potrzebujących pomocy. W całym kraju brakuje też miejsc w placówkach, które świadczą usługi dla osób wymagających opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności.

Co roku do Domów Pomocy Społecznej w Powiecie Suskim przyjmuje się około 20 osób (średnia z ostatnich lat). Jednak na miejsce trzeba czekać. Wielkim problemem są także braki kadrowe w placówkach opiekuńczych. Wyzwaniem jest systematyczne podnoszenie standardów usług. Każdego roku planowane są inwestycje. Na przykład jeszcze w roku 2022 zakończy się kilkuletnia budowa budynku administracyjno–socjalnego wraz z pomieszczeniami pracowni terapeutycznych Domu Pomocy Społecznej w Łętowni współfinansowanego ze środków unijnych.

Ważnym elementem działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu seniorów jest ich aktywizacja, ukierunkowana na podtrzymanie sprawności intelektualnej i fizycznej oraz uczestnictwa w życiu społecznym. Przykładami mogą być uniwersytety trzeciego wieku (UTW), Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji (LOWE), Centra Aktywności Seniora (CAS).

[39] *Uchwała Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030"*

Komplementarnie rozwijane będą również usługi długoterminowej opieki pielęgnacyjno-opiekuńczej oraz medycznej, a także usługi wykorzystujące nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, poprawiające bezpieczeństwo i komfort życia osób starszych, przewlekle chorych lub z niepełnosprawnościami (teleopieka, telemedycyna). Przykładem jest Centrum Teleopieki, które powstało w ramach projektu Małopolski Tele-Anioł, który jest realizowany przez Województwo Małopolskie w partnerstwie z Caritas Diecezji Kieleckiej oraz Stowarzyszeniem Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego z Suchej Beskidzkiej, w którym wszystkie miejsca są wyczerpane.

Głównym celem działań państwa ukierunkowanych na wsparcie osób z niepełnosprawnościami jest jak najpełniejsze włączenie ich w życie społeczne i zawodowe.[40]. Opracowano całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wskazując osiem priorytetowych obszarów: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. Poszczególne działania zmierzają do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, tworząc jednocześnie spójną i kompleksową politykę ukierunkowaną na zapewnienie realizacji pełni praw osób z niepełnosprawnościami zgodnie z *Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych*.[41] Działania wskazane w ramach poszczególnych obszarów umożliwią osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach, zapewniając im funkcjonowanie w społeczeństwie na zasadzie równości z innymi osobami.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie kontynuować będzie wspieranie osób niepełnosprawnych w zakresie ich codziennego funkcjonowania i realizuje wiele projektów dofinansowywanych z PFRON, w tym likwidację barier technicznych, architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych i w komunikowaniu się, dofinansowaniem do wyjazdów na turnusy rehabilitacyjne, a także organizacją przedsięwzięć integracyjnych. Ze środków PFRON finansowane są także warsztaty terapii zajęciowej. PCPR przewiduje, że środki z PFRON będą w najbliższych latach nieznacznie, ale systematycznie wzrastały.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

4.1.1. Budowa sprawnego i efektywnego systemu pomocy społecznej i pieczy zastępczej w Powiecie Suskim

4.1.2. Rozwijanie powiatowego systemu interwencji kryzysowej oraz form wsparcia rodzin i osób doświadczających przemocy w rodzinie

4.1.3. Wzmocnienie powiatowego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną

4.1.4. Promocja idei rodzicielstwa zastępczego.

4.1.5. We współpracy ze środowiskiem lokalnym, organizacja miejsc, form i zasobów opieki całodobowej, dziennej i krótkoterminowej dla osób wymagających pomocy społecznej, starszych i niepełnosprawnych

4.1.6. Modernizacja i doposażenie jednostek pomocy społecznej i placówek opiekuńczo–wychowawczych w celu zagwarantowania wysokich standardów usług

4.1.7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i wspieranie wolontariatu

4.1.8. Wzmacnianie świadomości społeczeństwa w aspekcie starzenia się i niepełnosprawności

4.1.9. Wzmocnienie integracji osób niepełnosprawnych i wspieranie ich w podejmowaniu aktywności społecznej i zawodowej

4.1.10. Aktywizacja środowiska seniorów Powiatu Suskiego

4.1.11. Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu Powiatu Suskiego

---

[40] Uchwała Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

[41] Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podaje do powszechnej wiadomości, Warszawa dnia 25 października 2012 r. (D.U. poz.1169)

8.2 CEL OPERACYJNY 4.2: POPRAWA STANU ZDROWIA MIESZKAŃCÓW, REALIZACJA LOKALNEJ POLITYKI ZDROWOTNEJ

Pandemia COVID 19 unaoczniła jak potrzebny jest sprawnie działający system ochrony zdrowia. Wyzwaniem jest lepszy dostęp do dobrych usług zdrowotnych oraz wzmocnienie możliwości szybkiego reagowania całego systemu ochrony zdrowia na zagrożenia epidemiczne.

Rząd planuje wiele reform zwiększających efektywność, dostępność i jakość świadczeń zdrowotnych, modernizację infrastruktury, transformację cyfrową branży i rozwój kadr systemu ochrony zdrowia. Źródłem finansowania będzie znaczące zwiększanie nakładów na zdrowie, które jest realizowane na podstawie tzw. „ustawy 6%"[42], w której zakłada się, że w perspektywie do 2024 r. na finansowanie ochrony zdrowia będą przeznaczane środki w wysokości nie niższej niż 6% PKB.

Zmiany planowane na najbliższy okres dotyczą też organizacji udzielanych świadczeń w podstawowej opiece zdrowotnej (POZ), ambulatoryjnej opiece specjalistycznej (AOS) oraz obszarze szpitalnictwa. Duży nacisk kładziony jest na rozwój profilaktyki. Równocześnie podejmowane są reformy obszarowe, jak np. przygotowanie i wdrożenie Krajowej Sieci Onkologicznej czy Krajowej Sieci Kardiologicznej.

Efektem reformy związanej z podstawową opieką zdrowotną będzie zwiększenie jakości opieki na poziomie medycyny rodzinnej oraz skoordynowanie pacjentowi działań profilaktycznych. Jeśli ktoś wymagać będzie szerszej diagnostyki lub specjalistycznego leczenia będzie kierowany do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Tam czasowo wprowadzono bezlimitowe finansowanie wszystkich świadczeń z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej udzielonych dzieciom do 18 r. życia oraz rezygnację z limitowania świadczeń z zakresu AOS. Reformy w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej mają na celu przede wszystkim wzmocnienie działań na rzecz odwrócenia piramidy świadczeń zdrowotnych, czyli umożliwienie realizacji świadczeń dotychczas wykonywanych w szpitalu w ramach opieki ambulatoryjnej.

Działania Powiatu koncentrowały będą się na ograniczaniu występowania najpoważniejszych problemów zdrowotnych wśród mieszkańców, zmniejszeniu zachorowalności, umieralności i inwalidztwa z powodu chorób układu krążenia, nowotworów złośliwych, chorób zakaźnych, zakażeń i innych chorób społecznych i cywilizacyjnych.

Wyzwania, które stoją przed władzami Powiatu Suskiego na najbliższe lata to włączenie się w system zapobiegania chorobom i ich wczesne wykrywanie. Chodzi tu o podnoszenie wiedzy społeczeństwa na temat znaczenia regularnych badań diagnostycznych i szczepień, a także chorobotwórczych czynników ryzyka. Ważna jest promocja zdrowego stylu życia.

Powiat realizował będzie przedsięwzięcia prozdrowotne adresowane do różnych środowisk i grup wiekowych w zakresie promocji zdrowia (w tym zdrowia psychicznego) i popularyzacji zdrowego stylu życia. Działanie realizowane będzie poprzez prowadzenie m.in.: - kampanii społecznych, konferencji i innych wydarzeń z zakresu promocji zdrowia, - imprez plenerowych o charakterze prozdrowotnymi i sportowym, - działań edukacyjnych takich jak: prelekcje, warsztaty, szkolenia i konkursy.

Powiat dostosowywać będzie w zakresie ochrony zdrowia do zmieniających się oczekiwań społecznych, w szczególności do potrzeb starzejącego się społeczeństwa, dbając o poprawa jakości, efektywności i odporności systemu opieki zdrowotnej. Ważne będą jeszcze tworzenie systemowych mechanizmów współpracy między podmiotami świadczącymi usługi zdrowotne oraz dalszy rozwój usług cyfrowych w ochronie zdrowia. Podczas pandemii Covid-19 już nastąpił znaczny rozwój telemedycyny Tylko w 2020 r. w Przychodni Specjalistycznej ambulatoryjnej opieki specjalistycznej zrealizowano 23329 teleporad.

Zespół Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej (szpitale, przychodnie specjalistyczne, zakłady i pracownie diagnostyczno –zabiegowe, dział pomocy doraźnej, zakład opiekuńczo–leczniczy, oddział

[42] *Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. poz.2434)*

medycyny paliatywnej) uczestniczy od 2018 r. w partnerskim projekcie regionalnym pn.: „Małopolski System Informacji Medycznej (MSIM)", w ramach którego wdrażane są rozwiązania informatyczne z zakresu ochrony zdrowia na poziomie regionalnym mające na celu m.in. integrację z innymi podmiotami leczniczymi w regionie w zakresie wytwarzania, gromadzenia, przetwarzania i udostępniania elektronicznej dokumentacji medycznej (EDM). Udział w projekcie znacząco wpłynie na rozwój obecnej infrastruktury informatycznej szpitala (sprzęt oraz oprogramowanie), pozwoli na wdrożenie nowych standardów wytwarzania dokumentacji medycznej, co podniesie jakość i bezpieczeństwo świadczonych usług medycznych. Projekt zakończy się w 2021 r. i istnieje możliwość prowadzenia dalszych działań w tym zakresie w kolejnej perspektywie w ramach regionalnego programu operacyjnego.

Na działania zdrowotne, podnoszenie kwalifikacji personelu czy inwestycje ZOZ pozyskuje środki zewnętrzne zarówno krajowe jak i zagraniczne. Jest m.in. jednym z uczestników międzynarodowego konsorcjum składającego się z grupy szpitali i ekspertów od zamówień innowacyjnych, którzy są beneficjentami grantu (w wys. 179 tys. Euro) w ramach działania *Collaborative Innovation Procurement Action to Improve the Efficiency, Quality and Sustainability of Healthcare — ecoqulp Plus. Projekt przewidziany na lata 2020-2023. Projekt ma wypracować* innowacyjne rozwiązanie w zakresie remontu oddziałów szpitalnych zapewniające minimalne utrudnienia funkcjonowania całej jednostki, efektywność ekonomiczną oraz zrównoważony rozwój.

W kontekście reform systemowych, wyzwaniem jest zapewnienie stałego dopływu kadry medycznych. Obecnie struktura wiekowa osób posiadających uprawnienia medycznie jest korzystana i nie ma wielu nowych chętnych do pracy, szczególnie na stanowiskach pielęgniarskich i ratowników medycznych, gdzie nawet zmniejsza się liczba chętnych do kształcenia na tych kierunkach. Konieczne jest zatem wsparcie działań mających na celu zwiększenie liczebności personelu medycznego, a kadra medyczna powinna także odpowiadać na potrzeby starzejącego się społeczeństwa. Obok promocji zdrowia ważne jest także zwiększenie prestiżu tych zawodów i ich promocja wśród uczniów stojących przed wyborem profesji.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

4.2.1. Podnoszenie świadomości mieszkańców o potrzebie troski o zdrowie - zwiększenie poziomu wiedzy o zdrowiu i kultury zdrowotnej mieszkańców

4.2.2. Realizacja programów polityki zdrowotnej skierowanych do różnych środowisk i grup wiekowych, w szczególności w zakresie promocji zdrowia, zmniejszania ryzyka występowania chorób cywilizacyjnych i popularyzacji zdrowego stylu życia

4.2.3. Promocja zdrowia jako instrument lokalnej marki Powiatu Suskiego

4.2.4. Wspieranie działań profilaktycznych zmierzających do ograniczenia czynników sprzyjających powstawaniu chorób stanowiących największe zagrożenie zdrowotne

4.2.5. Profilaktyka uzależnień wśród mieszkańców powiatu

4.2.6. Modernizacja i rozwój infrastruktury oddziałów szpitalnych, przychodni specjalistycznych, zakładów i pracowni w Suchej Beskidzkiej i Makowie Podhalańskim oraz wyposażenie w sprzęt i aparaturę medyczną

4.2.7. Umacnianie wysokiej jakości usług zdrowotnych oferowanych przez podmioty lecznicze z obszaru Powiatu Suskiego

4.2.8. Doskonalenie współpracy służb ratowniczych, inspekcji, służb i straży

4.2.9. Rozwój infrastruktury z zakresu rehabilitacji, opieki długoterminowej, paliatywno-hospicyjnej i geriatrycznej

4.2.10. Wsparcie wdrażania w podmiotach leczniczych systemów informatycznych oraz telemedycyny

8.3 CEL OPERACYJNY 4.3: POSZERZANIE DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH POPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO W POWIECIE

Powiat realizuje zadania w obszarze zarządzania kryzysowego, obronności i obrony cywilnej. Bezpieczeństwo publiczne na poziomie powiatowym obejmuje przede wszystkim działania interwencyjne i zapobiegawcze w zakresie zagrożeń naturalnych (powodzie, pożary i inne), a także zabezpieczenie przeciwpożarowe, przeciwdziałanie przestępczości, wypadki drogowe, stan sanitarno – higieniczny, awarie i katastrofy budowlane, zagrożenia spowodowane chorobami zwierząt).

W celu zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańcom Powiat współpracuje na zasadach partnerskich z jednostkami państwowymi, środowiskami samorządowymi oraz powiatowymi służbami, inspekcjami, strażami, organizacjami pozarządowymi, środowiskami lokalnymi oraz innymi podmiotami. Celami takich działań są między innymi: poprawa stanu porządku i bezpieczeństwa na terenie Powiatu Suskiego, ograniczenie liczby przestępstw i wykroczeń szczególnie uciążliwych dla mieszkańców, wzrost poczucia bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania, pogłębienie wiedzy mieszkańców z zakresu bezpiecznych zachowań w życiu codziennym, wykształcenie w społeczeństwie współodpowiedzialności za stan bezpieczeństwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Innymi celami działań podejmowanych przez Powiat są: wzrost bezpieczeństwa w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych, przeciwdziałanie patologiom społecznym tj. alkoholizmowi, narkomanii, przemocy domowej; poprawa bezpieczeństwa przed zagrożeniami, przeciwpożarowego i ratownictwa, a także poprawa bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego. W ramach bezpieczeństwa wymienia się także cele takie jak: przeciwdziałanie bezrobociu, zabezpieczenie infrastruktury powiatu oraz bezpieczeństwo w sieci internetowej. Dla obszaru wybitnie turystycznego ważne jest też zapewnienie bezpieczeństwa i wypoczynku w górach.[43]

W Powiecie funkcjonuje Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego. Jego podstawowym zadaniem monitorowanie sytuacji kryzysowych występujących w związku z działaniem sił natury oraz działaniami człowieka. Organem opiniotwórczo-doradczym Starosty w zakresie tych zadań jest Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego, którego celem jest inicjowanie i koordynowanie działań podejmowanych w zakresie zarządzania kryzysowego. W zakresie zwierzchnictwa Starosty nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz zadań określonych w ustawach dotyczących porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli działa Komisja Bezpieczeństwa i Porządku.

W zakresie bezpieczeństwa drogowego Powiat koncentrował się będzie na wsparciu działań takich jak: budowa progów zwalniających, lepsze oznakowanie i oświetlenie dróg. Ważna jest też edukacja społeczna dotycząca uczestnictwa w ruchu drogowym, np. w kontekście zmian w prawie o ruchu drogowym i przepisach prawnie regulujących kwestię m.in. hulajnóg elektrycznych oraz urządzeń transportu osobistego i wspomagających ruch.

W celu poprawy bezpieczeństwa w miejscach publicznych Powiat wspierać będzie działania polegające na rozszerzeniu patrolowania i monitoringu, w szczególności w miejscach atrakcji turystycznych, a także będzie współpracował ze służbami, inspekcjami i stażami w realizacji działań profilaktycznych. Pandemia COVID 19 ukazała także konieczność przestrzegania zasad bezpieczeństwa epidemiologicznego i promocję bezpiecznych zachowań w większych skupiskach ludzkich.

Nie wszystkie pojawiające się zagrożenia można przewidzieć, dlatego ważne jest współdziałanie wielu instytucji i podmiotów, a także szkolenia aktualizujące wiedzę o zagrożeniach np. wśród nauczycieli i wychowawców. Dotychczasowa współpraca związana z organizacja kampanii, konferencji konkursów kierowanych do dzieci i młodzieży, a także do seniorów przynosiła dobre rezultaty i te działania będą kontynuowane.

[43] *Uchwała nr 0007/XIX/148/2020 Rady Powiatu Suskiego z dnia 30 czerwca 2020 r w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli na lata 2020 – 2024.*

Podbabiogórze leży w strefie zagrożeń osuwiskowych co wpływa na konieczność wielu napraw drogowych i stabilizowania gruntów, szczególnie po okresach intensywnych opadów. Powiat wspierał będzie systemowe wprowadzanie rozwiązań, które przyczynią się do poprawiania warunków klimatyczno-hydrologicznych, w tym np. tworzenie małej retencji oraz śródpolnych zadrzewień.

Powiat posiada plan awaryjny na wypadek powodzi, uwzględniający ochronę obiektów wrażliwych na terenie powiatu (np. oczyszczalni ścieków, ujęć wód, terenów zabytkowych i przyrodniczo cennych, składowisk odpadów, itp.), a także Powiatowy Plan Operacyjny Ochrony przed Powodzią. Podobne plany posiadają gminy. Mapa zagrożeń i ryzyk powodziowych jest ogólnodostępna w Internecie.[44]

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

4.3.1. Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego i realizacji zadań obronnych oraz integracja działania powiatowych służb, inspekcji i straży

4.3.2. Wspieranie działań Policji i Państwowej Straży Pożarnej z zakresu prewencji ogólnej i przeciwpożarowej

4.3.3. Dofinansowanie - w ramach posiadanych możliwości finansowych - jednostek ochotniczych straży pożarnych oraz poprawa ich funkcjonowania

4.3.4. Doposażanie powiatowego magazynu przeciwpowodziowego w odpowiedni sprzęt

4.3.5. Poprawa warunków pracy powiatowych służb, inspekcji i straży

4.3.6. Wsparcie dla rozwoju infrastruktury monitoringu zagrożeń naturalnych

4.3.7. Wsparcie dla działań i programów profilaktycznych dotyczących zagrożeń bezpieczeństwa publicznego

[44] *https://isok.gov.pl/hydroportal.html*

8.4 CEL OPERACYJNY 4.4: ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

Zapisane w Konstytucji RP z 1997 r. zasady: pomocniczości państwa i dialogu społecznego, a także zapisy ustaw o samorządzie terytorialnym, zgodnie z którymi, współpraca z organizacjami pozarządowymi jest jednym z zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego (JST) wyznaczają kierunki polityki państwa wobec trzeciego sektora.

W Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie [45] (UDPP) określono zasady współpracy międzysektorowej: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. Zapisano tam tryb konkursowy zlecania zadań publicznych, który zakłada zasadę względnego pierwszeństwa organizacji pozarządowych (obywatelskich) względem podmiotów komercyjnych, które nie mogą składać ofert, ale nie względem podmiotów publicznych), przy równoczesnym wprowadzeniu elementów konkurencji wewnątrz trzeciego sektora. Ustawa dopuszcza zlecanie zadań w trybie przetargowym, jeżeli miałoby być to bardziej efektywne.

Tak więc ustawowo doprecyzowano jedynie zlecanie zadań publicznych, a pozostałe formy i zasady współpracy nie zostały skonkretyzowane. Dają więc one podmiotom współpracy dowolność interpretacyjną i szerokie możliwości działania.

Wielosektorowa współpraca i partnerstwo są wskazywane w dokumentach Unii Europejskich oraz na poziomie krajowym, jako podstawa efektywności i adekwatności realizacji zadań publicznych. Samorząd powiatowy, zapisując współpracę z organizacjami pozarządowymi w dokumentach strategicznych postrzega ją jako element polityki rozwoju społecznego obszaru.[46]

Powiat zamierza przynajmniej raz w roku organizować okrągły stół z organizacjami z obszaru, aby poznać potrzeby i plany trzeciego sektora, i by współpraca nie opierała się tylko na automatyzmie i powtarzalności wspieranych zadań (zakresu, form i odbiorów). Ponadto sprawozdania ze współpracy z organizacjami obywatelskimi powinny każdorazowo uwzględniać – obok oceny ilościowej - także jakościową i wytyczne do zmian. Pozwoli to na wypracowywanie coraz lepszych standardów współdziałania samorządu z organizacjami. Dobre praktyki współpracy lokalnej powinny być promowane.

Współpraca samorządu z trzecim sektorem stanowi istotny element stymulujący rozwój lokalny. Prowadzenie partnerskiego dialogu z równoprawnie traktowanymi organizacjami wzmacnia zaufanie do instytucji publicznych i poczucie współodpowiedzialności za podejmowane decyzje rozwojowe, a także sprzyja wzrostowi aktywności publicznej mieszkańców i ich świadomości obywatelskiej. W ten sposób budowany jest kapitał społeczny.

Powiat wspierać będzie działalność organizacji pozarządowych, promocję ich działalności, a także edukację mieszkańców w zakresie podejmowania współpracy oraz systematycznego wspierania organizacji z terenu własnej miejscowości czy Powiatu. Wymiernym efektem może stać się przekazywanie takim organizacjom 1 proc. podatku.

W kontekście negatywnych zjawisk demograficznych samorząd powiatowy aktywnie zaangażuje się w budowanie i promocję wolontariatu, jako ważnej części życia, a nie tylko formy akcyjnej. Takie przesłanie kierowane jest do wszystkich grup wiekowych.

Powiat sprzyjać będzie organizowaniu się mieszkańców w formalne grupy – stowarzyszenia i fundacje. Natomiast w rozwiązywaniu lokalnych problemów stosować będzie partnerskie konsultacje publiczno-społeczne. Taka formuła współpracy umożliwi optymalne wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych i będzie inspiracją dla rozwoju „obywatelskości" mieszkańców.

Współpraca partnerska w środowisku lokalnym powinna opierać się na zasadzie „razem można więcej" i odpowiadać na potrzebę kumulowania wiedzy, doświadczenia i zasobów partnerów z zamiarem realizacji wspólnego celu. Szczególnie istotne jest to w sferze polityki społecznej i ochrony zdrowia. Dlatego Powiat będzie ściśle współpracował także z samorządami gminnymi w zakresie poprawy

[45] *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. O działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,*
[46] *Na podstawie: M. Rymsza, P. Frączek, R. Skrzypiec, Z. Wejcman, Standardy współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym, Instytut Spraw Publicznych, 2007*

jakości usług pomocy społecznej i pieczy zastępczej. Równie istotna będzie współpraca z organizacjami obywatelskimi: zajmującymi się wsparciem rodziny, osób starszych i niepełnosprawnych; realizujących projekty profilaktyki i promocji zdrowia. Dla poprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego ważne jest tworzenie szerokich partnerstw poprzez wspieranie współpracy pomiędzy różnymi podmiotami, których efektem będzie dalsza integracja ich działania. Dotyczy to przede wszystkim powiatowych służb, inspekcji i straży. Priorytetem będą działania zmierzające do usprawniana współpracy w zakresie zarządzania kryzysowego, funkcjonowania sytemu ratownictwa medycznego, usuwania skutków klęsk żywiołowych.

Szczególnie istotne będzie współdziałanie administracji publicznej z ochotniczymi strażami pożarnymi, które mają status organizacji pozarządowych. Odgrywają one ważną rolę w zakresie zapewniania bezpieczeństwa oraz w realizacji przedsięwzięć profilaktycznych i prewencyjnych. Poprzez współpracę Państwowej Straży Pożarnej i ochotniczych straży pożarnych ze strukturami powiatowymi i gminnymi zarządzania kryzysowego ograniczane są skutki zagrożeń bezpieczeństwa i popularyzowana jest wiedza z zakresu ratownictwa wśród samych mieszkańców powiatu.

KLUCZOWE DZIAŁANIA:

4.4.1. Włączanie obywateli w zarządzanie wspólnotami mieszkańców i budowa systemu wsparcia dla aktywności obywatelskiej

4.4.2. Promocja i wsparcie organizacji pozarządowych

4.4.3. Wsparcie aktywności społecznej mieszkańców Powiatu i rozwój wolontariatu

4.4.4. Wsparcie edukacji obywatelskiej mieszkańców Powiatu

4.4.5. Prowadzenie polityki informacyjnej Powiatu integrującej samorządową wspólnotę mieszkańców

4.4.6. Wypracowywanie standardów współpracy z trzecim sektorem

4.4.7. Tworzenie koalicji i grup lokalnych oraz środowiskowych form wsparcia

4.4.8. Współpraca i wsparcie samorządów gminnych w realizacji ich zadań z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, pieczy zastępczej, porządku i bezpieczeństwa publicznego

4.4.9. Współpraca z miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu

4.4.10. Budowanie systemu współpracy z administracją rządową, powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz Zarządem Powiatowym Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczpospolitej Polskiej w zarządzaniu kryzysowym

9 SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

9.1 MODEL WDRAŻANIA *PROGRAMU ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030*

Ze względu na wagę *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030* oraz skuteczną i trwałą implementację ujętych w niej zapisów, szczególnie istotne jest określenie systemu wdrażania tego dokumentu. Główne instrumenty tego systemu dotyczą aspektów prawnych, finansowych oraz organizacyjnych. Przyjęcie PRPS 2021-2030 poprzez uchwałę Rady Powiatu Suskiego stanowi prawną podstawę do rozpoczęcia wdrażania jego zapisów. W kolejnych latach, na podstawie mechanizmów monitorowania i ewaluacji mogą też zostać wypracowane projekty uchwał Rady Powiatu aktualizujące *Program*. Treść dokumentu będzie też podstawą do tworzenia planów i strategii branżowych przygotowanych przez Starostwo Powiatu Suskiego.

Model wdrażania, monitorowania i ewaluacji *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030* jest ściśle powiązany z wielopoziomowym zarządzaniem krajową i wojewódzką polityką rozwoju. Najważniejsza rola w procesie implementacji *Programu* przypada organom: stanowiącemu i wykonawczemu samorządu Powiatu Suskiego. Rola ta polega na aktywizowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również na integrowaniu zasobów i mobilizowaniu społeczności lokalnej na rzecz realizacji celów strategicznych.

Rolą organów powiatu będzie także:

- inspirowanie samorządów gminnych do uwzględnienia w swoich strategiach celów określonych w *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030;*
- angażowanie partnerów zewnętrznych do przejmowania niektórych zadań lub ich części, w przypadkach, w których realizacja w taki sposób oznacza większą skuteczność oraz prowadzi do lepszych efektów;
- zapraszanie podmiotów gospodarczych i społecznych do włączania się w osiąganie celów Strategii;
- aktywne współdziałanie z władzami sąsiednich samorządów, w tym, że słowackimi w celu realizacji lub lobbowania przedsięwzięć o znaczeniu strategicznym;
- aktywna współpraca z samorządem województwa małopolskiego oraz administracją rządową, umożliwiająca prezentację stanowisk, wymianę opinii oraz uzgadnianie stanowisk.

Wdrażanie *Programu* jest procesem ciągłym, wymagającym stałego monitoringu zmian zachodzących w otoczeniu, a więc uwarunkowań prawnych, sytuacji gospodarczej, społecznej itd. Umiejętność dostosowania się do nich jest podstawowym warunkiem osiągnięcia sukcesu. Istotne jest przyjęcie zasad w działaniu, które pozostaną nadrzędne i będą drogowskazem i gwarantem we współpracy z partnerami zarówno z obszaru Powiatu Suskiego jak i zewnętrznymi: regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi. Takie zasady to: poszanowanie środowiska naturalnego i zasad zrównoważonego rozwoju, dziedzictwa obszaru, przeciwdziałanie wykluczeniu i dyskryminacji wszelkich grup społecznych, czy transparentność w zarządzaniu obszarem przejawiająca się w konsultacjach ważnych decyzji ze społecznością lokalna i dostępności mieszkańców do informacji.

Ponadto zakres interwencji *PRPS 2021-2030* wykracza poza sferę formalnych kompetencji powiatu i dlatego warunkiem koniecznym dla realizacji zaplanowanych celów jest budowanie współpracy angażujących i mobilizujących różne środowiska i zasoby w ramach:

- partnerstw publiczno-społecznych,
- partnerstw publiczno-publicznych,
- partnerstw publiczno-prywatnych,
- wielosektorowych partnerstw publiczno-społeczno-prywatnych.

I to właśnie zasada partnerstwa, w powiązaniu z zasadą pomocniczości zwaną również zasadą subsydiarności, która zawarta jest w preambule Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej, stanowią jeden z fundamentów demokratycznego państwa prawa. Współdziałanie i komplementarność obywateli i instytucji publicznych. Zasada ta nakazuje przesunięcie procesu decyzyjnego możliwie jak najbliżej obywateli.

W Polskim Nowym Ładzie rząd planuje utworzyć Fundusz młodzieżowych rad gmin na finansowanie działań projektowych młodych ludzi, którzy w lokalnych społecznościach we współpracy z radami gmin będą proponowali atrakcyjne rozwiązania angażujące młodzież. Powiat zamierza wspierać inicjatywy młodych ludzi, zainteresowanych lokalnym rozwojem i zapewnić im wszelka pomoc merytoryczna związaną z działaniami Powiatu Suskiego.

9.2 SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU

Monitoring *Programu Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030. Powiat Suski 2030. (PRS 2021-2030)* jest procesem systematycznego i ciągłego zbierania oraz analizowania informacji na temat stanu realizacji zaplanowanych działań i osiągania celów. Na tej podstawie modyfikuje się dalsze działania w celu uzyskania najlepszej efektywności z wykorzystaniem wszystkich dostępnych w otoczeniu zasobów.

Struktura systemu monitoringu tworzona jest przez: Radę Powiatu Suskiego, Zarząd Powiatu Suskiego, Wydziały Urzędu Starostwa Powiatowego, samorządowe jednostki organizacyjne i samorządowe osoby prawne, które realizują konkretne zadania, będące w kompetencji Powiatu oraz monitorujących realizowane działania pozostające w sferze współzależności lub oddziaływania.

Ewaluacja jest okresową oceną wpływu wdrażania *Programu* na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej i całego otoczenia. Zgodnie z rekomendacją Komisji Europejskiej w procesie ewaluacji Powiat korzystać będzie z rekomendowanych kryteriów (trafność/ adekwatność/ odpowiedniość, efektywność/ wydajność, skuteczność, użyteczność i trwałość). Badanie ewaluacyjne powinno być wykonywane przez zewnętrzny podmiot co najmniej raz na dwa lata.

Wnioski i rekomendacje z monitoringu i ewaluacji są podstawą do aktualizacji zapisów *PRPS 2030.* Bazując na przyjętych w dokumencie wskaźnikach co roku przeprowadza się analizę osiągania celów. Wydziały Urzędu Starostwa Powiatowego monitorują wykonywane zadań, realizowane programy i dziejące się zdarzenia w obszarze swoich kompetencji.

Celom operacyjnym przypisano wskaźniki, a także źródło pozyskiwania danych. Za rok bazowy dla większości wskaźników przyjęto rok 2020. Źródłami danych jest przede wszystkim ogólnodostępna statystyka publiczna Głównego Urzędu Statystycznego oraz statystyka prowadzona przez samorząd powiatowy.

W celu lepszego monitorowania otoczenia i zadań własnych powiat prowadzi *Suskie Obserwatorium Rozwoju*, w którym aktualizuje się dane przekazywane od wydziałów Starostwa oraz jednostek powiatowych, a także dane zewnętrzne. Analiza danych wykorzystywana jest do bieżącej i strategicznej pracy. Wszelkie dane pozyskiwane z zewnętrznych instytucji, organizacji i podmiotów prywatnych opierają się na zawieranych porozumieniach i współpracy.

9.3 LISTA WSKAŹNIKÓW DLA CELÓW OPERACYJNYCH

OBSZAR PRIORYTETOWY 1:
GOSPODARKA, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I EDUKACJA DOSTOSOWANA DO POTRZEB RYNKU PRACY

9.3.1 Cel operacyjny 1.1: Skuteczny system wspierania gospodarki, jej odporności, zielonej transformacji i cyfryzacji

Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 106	↑
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 173,4	↑
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 88	↑
Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 227,7	↑

9.3.2 Cel operacyjny 1.2: Promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców z uwzględnieniem spójności społecznej

Bezrobotni zarejestrowani ogółem (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 2 094	↓
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%] (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 6,1	↓
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 4,1	↓
Bezrobotni w wieku 18-24 pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy; ogółem (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 190	↓
Wskaźnik skierowanych do pracy za pośrednictwem PUP (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 43,3%	↑

9.3.3 Cel operacyjny 1.3: Wysoka jakość edukacji ukierunkowanej na potrzeby zmieniającego się rynku pracy

Zdawalność egzaminu maturalnego w Liceum Ogólnokształcącym i Technikum (%) (źródło: CKE)	Wartość bazowa czerwiec 2020 r. LO: 90,18; T: 65,80	↑
Liczba inwestycji z zakresu oświaty, sportu, turystyki realizowanych przez Powiat (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 5	↑

Liczba uczniów zrekrutowanych do klas I szkół ponadpodstawowych (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - 1 września 2020 818	↑
Liczba inwestycji realizowanych przez Powiat dostosowujących obiekty dla potrzeb osób niepełnosprawnych (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 2	↑

9.3.4 Cel operacyjny 1.4: Nowoczesna e-administracja wspierająca transformację cyfrowa obszaru

Liczba e-usług realizowanych przez Powiat i jego jednostki organizacyjne (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 73	↑
Nakłady na dokształcanie pracowników samorządowych Starostwa Powiatowego (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 r. 15364,62 zł	↑
Średnia wartość procentowa wkładu własnego realizowanych projektów związanych z budową lub remontem elementów infrastruktury drogowej Powiatu we współpracy z innymi samorządami, partnerami społecznymi i gospodarczymi, dofinasowanych ze źródeł krajowych, Unii Europejskiej i EOG (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 8,22% *Założeniem jest osiągnięcie i utrzymanie corocznej wartości na poziomie 10 -15 %*	↑
Liczba działań informacyjnych poświęconych upowszechnianiu wiedzy o programach i funduszach lokalnych, krajowych i unijnych, organizowanych lub współorganizowanych przez Powiat Suski (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020	↑

OBSZAR PRIORYTETOWY 2: ŚRODOWISKO NATURALNE, DZIEDZICTWO KULTUROWE, TURYSTYKA

9.3.5 Cel operacyjny 2.1: Ochrona środowiska naturalnego

Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 47,9%	↑
Ilość odpadów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 776 ton	↑
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 36 147	↑

Liczba osób objętych projektami proekologicznymi, realizowanymi przez Powiat lub we współpracy z innymi podmiotami, (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 5493	↑
Liczba dni z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 na wybranych stacjach pomiarowych (źródło: GIOS)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 25 (Sucha Beskidzka)	↓

9.3.6 Cel operacyjny 2.2: Wspieranie zrównoważonego wykorzystywania potencjałów endogenicznych

Liczba imprez z zakresu kultury, sportu, turystyki, edukacji organizowanych na obszarze Powiatu Suskiego (źródło: kalendarz imprez publikowany na stronie internetowej Powiatu Suskiego)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 179	↑
Liczba wydarzeń promocyjnych, targów, wystaw i konkursów promujących produkty lokalne i kulturowe oraz atrakcje turystyczne regionu z udziałem Powiatu lub wspartych przez Powiat (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 12	↑
Długość zmodernizowanych, odnowionych odcinków pieszych szlaków turystycznych itp. wspartych przez Powiat (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2019 r. 29,1 km	↑
Liczba obiektów zabytkowych, których remont, renowacja lub funkcjonowanie zostały wsparte przez Powiat (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 1	↑

9.3.7 Cel operacyjny 2.3 Profesjonalizacja podmiotów i kadr przemysłu czasu wolnego

Liczba miejsc noclegowych na 1000 ludności (źródło: GUS)	Wartość bazowa 31.12.2020 r. 24,48	↑
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych (źródło: GUS)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 22,7 %	↑
Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych: rok poprzedni = 100 (źródło: GUS)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 101,5 %	↑
Współpraca z różnymi podmiotami w tym z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii w zakresie szkolenia i dokształcania kadr dla przemysłu czasu wolnego oraz regionalistów (źródło: Starostwo powiatowe)	*Ocena jakościowa* Oczekiwana coroczna ocena współpracy	↑

9.3.8 Cel operacyjny 2.4: Optymalizacja systemu zarządzania przestrzenią, współgrającego ze środowiskiem naturalnym

Liczba raportów opracowanych przez Powiat Suski zawierających wyniki monitorowania terenów zagrożonych oraz z ruchami masowymi ziemi oraz wykaz działań podejmowanych na rzecz ograniczania takich zagrożeń (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 30	↑
Nakłady na modernizację ewidencji gruntów i budynków (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 900 tys. zł	↑
Liczba zrealizowanych przez Powiat Suski programów i projektów na rzecz podnoszenia świadomości mieszkańców w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa przyrodniczego, krajobrazowego i przestrzeni kulturowej (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 2	↑
Współpraca z Wyższą Szkołą Turystyki i Ekologii oraz z innymi podmiotami w zakresie usprawnienia działań na rzecz powszechnej ochrony lasów i trwałości ich utrzymania, głównie poprzez wdrażanie zapisów planów urządzania i inwentaryzacji stanu lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa (źródło: Starostwo powiatowe)	*Ocena jakościowa* Oczekiwana coroczna ocena współpracy	↑

OBSZAR PRIORYTETOWY 3: DOSTĘPNOŚĆ I SPÓJNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

9.3.9 Cel operacyjny 3.1: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej

Liczba zbudowanych lub wyremontowanych obiektów mostowych i infrastruktury odwodnieniowej (przepustów) (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 3	↑
Poprawa stanu dróg powiatowych poprzez budowę lub remont. *Wskaźnik jest rozumiany jako zmniejszanie się obszaru dróg powiatowych w stanie technicznym gorszym niż dobry przy założeniu wyjściowym z roku 2018 gdzie oceniono tak 65% stanu posiadania. Należy uwzględnić obniżanie się jakości dróg z powodu użytkowania i czynników atmosferycznych* (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020: 2018 - 62,45% 2019 - 59,98% 2020 - 56,42 %	↓
Długość modernizowanych lub budowanych w ciągu dróg powiatowych Powiatu Suskiego ścieżek rowerowych lub traktów pieszych. (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 1350 m.	↑
Liczba projektów niwelujących bariery komunikacyjne dla osób niepełnosprawnych (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 0 *(założenie: co najmniej 1/rok)*	↑

9.3.10 Cel operacyjny 3.2: Sprawny system transportu zbiorowego

Roczna liczba wozokilometrów realizowana przez autobusy na liniach, których organizatorem jest Powiat Suski lub współfinansowanych przez Powiat Suski (źródło: Starostwo powiatowe)	*Wskaźnik będzie aktualny, gdy Powiat Suski stanie się organizatorem publicznego transportu zbiorowego* *(regulacje prawne w toku)*	↑
Liczba miejscowości, przez które prowadzą linie, których organizatorem jest Powiat Suski lub współfinansowanych przez Powiat Suski (źródło: Starostwo powiatowe)	*Wskaźnik będzie aktualny, gdy Powiat Suski stanie się organizatorem publicznego transportu zbiorowego* *(regulacje prawne w toku)*	↑
Dzienna liczba kursów realizowanych w dni robocze na liniach, których organizatorem jest Powiat Suski lub współfinansowanych przez Powiat Suski (źródło: Starostwo powiatowe)	*Wskaźnik będzie aktualny, gdy Powiat Suski stanie się organizatorem publicznego transportu zbiorowego* *(regulacje prawne w toku)*	↑

9.3.11 Cel operacyjny 3.3: Rozwój sieci szerokopasmowej oraz nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej wspierających rozwój przedsiębiorstw, podnoszących poziom życia mieszkańców Powiatu i poprawiających funkcjonowanie instytucji publicznych

Liczba usług publicznych dostępnych w Biuletynie Informacji Publicznej Powiatu Suskiego (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 31.12. 2020 0	↑
Liczba spraw wpływających elektronicznie do Starostwa powiatowego (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa rok 2020 3785	↑

OBSZAR PRIORYTETOWY 4: BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE I ZDROWOTNE PORZĄDEK PUBLICZNY ORAZ SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

9.3.12 Cel operacyjny 4.1: Podwyższenie poziomu bezpieczeństwa społecznego opartego głównie o środowiskowe formy wsparcia

Liczba miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej podległych Powiatowi Suskiemu (Źródło: GUS)	Wartość bazowa - 31.12.2020 r. 191	↑
Liczba rodzin zastępczych (Źródło: GUS)	Wartość bazowa - 31.12.2020 r. 50	↑
Nakłady na modernizację i doposażenie jednostek pomocy społecznej i placówek opiekuńczo–wychowawczych prowadzonych przez Powiat Suski (Źródło: PCPR)	Wartość bazowa - rok 2020 r. 216640 zł	↑

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej ogółem (Źródło: PCPR)	Wartość bazowa 2020 r. 3403 *(2019 r.)*	↓↑

9.3.13 Cel operacyjny 4.2: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, realizacja lokalnej polityki zdrowotnej

Wysokość środków finansowych poniesionych przez Powiat Suski i szpital na realizację zadań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 56606 zł	↑
Liczba mieszkańców Powiatu Suskiego, którzy skorzystali z programów polityki zdrowotnej realizowanych na terenie Powiatu (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 800	↑
Wielkość pozyskanych środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na rozwój infrastruktury ochrony zdrowia pozyskanych przez Powiat Suski i ZOZ w Suchej Beskidzkiej (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 6173063 zł	↑
Liczba przedsięwzięć prozdrowotnych realizowanych przez Powiat Suski z gminami i partnerami społecznymi (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 2	↑

9.3.14 Cel operacyjny 4.3: Poszerzanie działań służących poprawie bezpieczeństwa publicznego w powiecie

Przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców (Źródło: GUS)	Wartość bazowa 2020 r. 11,37	↓
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych; z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii 100% (Źródło: GUS)	Wartość bazowa 2020 r. 100%	↑
Wielkość środków przekazywanych przez Powiat Suski na wsparcie działań Policji, Państwowej Straży Pożarnej i ochotniczych straży pożarnych (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 31298 zł	↑
Liczba projektów zrealizowanych przez Powiat Suski z zakresu profilaktyki zagrożeń bezpieczeństwa publicznego (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 2	↑

9.3.15 Cel operacyjny 4.4: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Liczba organizacji pozarządowych na obszarze Powiatu Suskiego (Źródło: KRS, Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 211	↑
Liczba zadań zleconych przez Powiat Suski organizacjom pozarządowym (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 8	↑
Wysokość środków przekazywanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych (Źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 3014725 zł *(w tym środki z dotacji Wojewody, PFRON)*	↑
Szacunkowa liczba beneficjentów, do których była skierowana pomoc w ramach zadań zleconych przez Powiat Suski organizacjom pozarządowym (źródło: Starostwo powiatowe)	Wartość bazowa 2020 r. 1080	↑

Wskaźniki przypisane do poszczególnych celów są jedynie kanwą do oceny procesów i zjawisk zachodzących w danym obszarze badawczym. Są wskazówką pokazującą trend, ale nie są jedynym źródłem oceny sytuacji. Ich rolą jest m.in. ostrzeganie przed niebezpiecznymi zmianami i spowodowanie refleksji nad efektami podejmowanych działań. Ponadto umożliwiają koncentrowanie się na realizacji zadań, co powoduje zwiększenie efektywności pracy w zespołach.

W corocznej ocenie realizacji *PRPS 2020-2030,* w ramach *Raportu o stanie Powiatu Suskiego,* osiągnięte wartości wskaźników będą interpretowane w kontekście dynamicznego otoczenia prawnego, społecznego, gospodarczego.

9.4 SPRAWOZDANIA I RAPORT

Ustawa o samorządzie powiatowym[47] zobowiązuje zarząd powiatu do przedstawienia radzie powiatu każdego roku do 31 maja *Raportu o stanie powiatu*. Dokument obejmuje podsumowanie działalności samorządu powiatowego w roku poprzednim, a w szczególności realizacji polityk, programów i strategii, uchwał rady powiatu i budżetu obywatelskiego.

Rada powiatu rozpatruje *Raport* podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała rady powiatu w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi absolutorium. Raport jest rozpatrywany w pierwszej kolejności i co warto podkreślić, w ustawie określono nawet konieczność przeprowadzenia debaty nad dokumentem bez ograniczeń czasowych dla radnych. Na określonych zasadach mogą także wypowiadać się mieszkańcy.

Podobnie jak to było w latach 2018, 2019 i 2020, w pierwszej części *Raportu o stanie Powiatu Suskiego* także w kolejnych latach znajdzie się odniesienie do 4 obszarów strategicznych zawartych w *Programie Rozwoju Powiatu Suskiego na lata 2021-2030 (PRPS 2021-2030).*

Coroczny *Raport o stanie Powiatu Suskiego*, którego częścią jest sprawozdanie z *PRPS 2021-2030* powinien być wykorzystywany w konsultacjach społecznych z różnymi środowiskami i stać się przyczynkiem do debaty publicznej na temat realizacji obranych celów rozwojowych. Uwagi zgłaszane do tego dokumentu mogą być wykorzystywane do aktualizacji *PRPS 2021-2030* poprzez korektę zapisów tam zawartych.

[47] *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Dz. U. 1998 Nr 91 poz. 578*

10 ZAŁĄCZNIKI

10.1 LISTA OSÓB UCZESTNICZĄCYCH W TWORZENIU *PROGRAMU ROZWOJU POWIATU SUSKIEGO NA LATA 2021-2030*

Józef Bałos, Starosta Suski (radny)
Zbigniew Hutniczak, Wicestarosta (radny)
Joanna Stypuła, Członek Zarządu Powiatu (radna)
Krzysztof Chudzik, Członek Zarządu Powiatu (radny)
Piotr Surzyn, Członek Zarządu Powiatu (radny)
Jan Banaś, Przewodniczący Rady Powiatu
Tomasz Spannbauer**,** Wiceprzewodniczący Rady Powiatu
Czesława Madoń, Wiceprzewodnicząca Rady Powiatu
Renata Babicz, radna
Jadwiga Czarny, radna
Marek Drobny, radny
Gabriela Korbel, radna
Artur Kruźlak, radny
Sławomir Kudzia, radny
Alina Kuś, radna
Stanisław Pudo, radny
Wit Mateusz Sarlej, radny
Andrzej Szramowiat, radny
Piotr Talaga, radny
Jan Woźny, radny
Jacek Zając, radny
Krzysztof Kołacz, Sekretarz Powiatu, kierujący Wydziałem Bezpieczeństwa, Administracji i Spraw Obywatelskich
Dominika Żywczak, Skarbnik Powiatu
Naczelnicy Wydziałów Starostwa Powiatowego w Suchej Beskidzkiej
Małgorzata Mirocha – Dyrektor Powiatowego Centrum Usług Wspólnych Sabina Lipka – Naczelnik Wydziału Komunikacji i Transportu Rafał Hajdyła – Naczelnik Wydziału Geodezji, Kartografii, Katastru i Gospodarki Mieniem Paweł Dyrcz – Naczelnik Wydziału Środowiska Agata Spyrka-Trzop - Naczelnik Wydziału Edukacji Igor Głuc – Naczelnik Wydziału Zamówień Publicznych, Rozwoju i Dróg Sylwia Karkula – Naczelnik Wydziału Organizacyjnego Janusz Kociołek – Naczelnik Wydziału Promocji, Kultury, Sportu i Funduszy Marian Kaleta – Naczelnik Wydziału Architektury, Budownictwa i Gospodarki Przestrzennej
Służby, Inspekcje I Straże
Janusz Spannbauer - Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Suchej Beskidzkiej Krzysztof Cieżak - Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Suchej Beskidzkiej Maksymilian Głowacz - Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Suchej Beskidzkiej Janina Gołuszka - Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Suchej Beskidzkiej Dariusz Drobny - Komendant Powiatowy Policji w Suchej Beskidzkiej Krzysztof Okrzesik - Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Suchej Beskidzkiej Marek Haber - Dyrektor Zespołu Opieki Zdrowotnej w Suchej Beskidzkiej Tomasz Głuszek - Dyrektor Krytej Pływalni w Suchej Beskidzkiej

10.2 LISTA DOKUMENTÓW I PLANÓW PROGRAMOWYCH

Tabela 6: Zestawienie dokumentów i planów programowych

L.p.	Nazwa planu / programu	**Uwagi**
1.	Plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego (część planu zagospodarowania przestrzennego województwa)	Z dnia 26 sierpnia 2014 r.
2.	Powiatowy program ochrony środowiska dla Powiatu Suskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019 (Aktualizacja)	Horyzont czasowy: 2016-2019 Aktualizacja programu z 2012
3.	Prognoza oddziaływania na środowisko „Aktualizacji programu ochrony środowiska dla Powiatu Suskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019”	Horyzont czasowy: 2016-2019 Aktualizacja programu z 2012
4.	Program zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii i poprawy jakości powietrza w obrębie obszarów Natura 2000 Powiatu Suskiego”	Aktualny
5.	Programy Gospodarki Niskoemisyjnej dla wszystkich gmin Powiatu Suskiego	Aktualne
6.	Uproszczony plan urządzenia lasu	Aktualne
7.	Wieloletnia prognoza finansowa jednostki samorządu terytorialnego	Horyzont czasowy: 2032 Uchwalona: maj 2021
8.	Plan wykorzystania zasobu nieruchomości Skarbu Państwa (SP)	Horyzont czasowy: 2016-2017
9.	Powiatowy Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli	Horyzont czasowy: 2020-2024 Uchwalony: 2020
10.	Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021-2026	Horyzont czasowy: 2021-2026 Przyjęty maj 2021
11.	Powiatowy program przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy (część powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych)	Horyzont czasowy: 2021-2026 Przyjęty: maj 2021
12.	Plan sieci publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół specjalnych	Horyzont czasowy: 2020
13.	Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2021	Horyzont czasowy: 2017 – 2021 Uchwala RPS z dnia 26 stycznia 2017
14.	Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2018- 2023.	Horyzont czasowy: 2018- 2023 Uchwała RPS z dnia 8 marca 2018
15	3- leni Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Suskim na lata 2019-2021	Horyzont czasowy: 2019-2021 Uchwała RPS z dnia 14 marca 2019
16.	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi	Roczny (aktualny 2021)
17.	Powiatowy plan zarządzania kryzysowego	Z 2021
18.	Powiatowy Plan Operacyjny Ochrony przed Powodzią	Z 2021
19.	Plan Obrony Cywilnej Powiatu Suskiego	Z 2021
20.	Plan Operacyjny Funkcjonowania Powiatu Suskiego w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny	Z 2020 (aktualny 2021)
21.	Program Usuwania Azbestu na terenie Powiatu Suskiego	Z lipca 2007 (aktualny)
22.	Plan przygotowań podmiotów leczniczych Powiatu Suskiego na potrzeby obronne państwa	Z 2012 (aktualny do 2021)
23.	Plan Ochrony Zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie powiatu suskiego	z 2015 r (aktualny do 2021)

Spis tabel:

Tabela 1: Relacja obszarów w Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030" do Program Rozwoju Powiatu Suskiego..... 10
Tabela 2: Liczba ludności w latach 2016-2020 w Polsce, Małopolsce i powiecie suskim..... 12
Tabela 3: Prognoza liczby ludności Polski do roku 2050..... 12
Tabela 4: Pozycja powiatu suskiego na tle pozostałych powiatów (łącznie 20) w Małopolsce w wybranych obszarach w 2014 r. i w 2019 r..... 22
Tabela 5: Obszary priorytetowe, cele strategiczne i operacyjne..... 24
Tabela 6: Zestawienie dokumentów i planów programowych..... 72

Spis wykresów:

Wykres 1: Liczba mieszkańców Powiatu suskiego w latach 2005 – 2020 i prognoza do roku 2050 13
Wykres 2: Przyrost naturalny ludności Powiatu Suskiego w l. 2004 – 2020. Liczba urodzeń i zgonów na 1000 mieszkańców oraz przyrost naturalny..... 13
Wykres 3: Liczba mieszkańców Powiatu suskiego w wieku powyżej 85 lat, w okresie od 2002 do 2020 roku..... 14
Wykres 4: Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem (w proc.)..... 15